T. C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

EVLİLİK UYUMUNU AÇIKLAMADA YAKIN İLİŞKİLERDE BAĞLANMA, ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE PSİKOLOJİK TRAVMANIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİHAN KARPUZ İLERİCİLER

111106109

Danışman Öğretim Üyesi:

Dr. Hatice Güneş

İstanbul, Eylül 2015

T. C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

EVLİLİK UYUMUNU AÇIKLAMADA YAKIN İLİŞKİLERDE BAĞLANMA, ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE PSİKOLOJİK TRAVMANIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİHAN KARPUZ İLERİCİLER

111106109

Danışman Öğretim Üyesi:

Dr. Hatice Güneş

İstanbul, Eylül 2015

ÖNSÖZ

Tez sürecim boyunca yardımlarını ve desteğini benden esirgemeyen, değerli hocam Dr. Hatice Güneş'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni bugünlere getiren, en değerlilerim canım aileme; anneme babama kardeşime ve teyzem Sündüz Şahmeran ve Safiye Şahmeran'a ve bu zorlu yolda benden desteklerini esirgemeyen sevgili dostlarım Psk.Yasemin Eyigün Kantürk ve Psk Saadet Yavuzbilge Bedir'e sonsuz teşekkür ederim.

Bu zorlu sürecin her anını benimle paylaşan, tezimin her aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen, cesaretlendiren, bana hep bir soluk kadar yakın olan, "O" olmasaydı olmazdı diyebildiğim sevgili eşim Onur İlericiler'e tüm varlığımla yürekten teşekkür ederim.

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

28.10.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan 11 11 06 109 numaralı Nihan KARPUZ'a ait "Evlilik Uyumunu Açıklamada Yakın İlişkilerde Bağlanma,Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Psikolojik Travmanın Rolü" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Klinik Psikoloji) Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/~~Oy Çokluğuyla~~** Kabul Edilmiştir.

.....
Dr. Başak BAHTİYAR

.....
Dr. Hatice GÜNEŞ
Danışman

.....
Dr. İpek PUR
(Üye)

ÖZET

EVLİLİK UYUMUNU AÇIKLAMADA YAKIN İLİŞKİLERDE BAĞLANMA, ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE PSİKOLOJİK TRAVMANIN ROLÜ

Bu çalışmada, evlilik hayatının devam edebilmesi açısından önemli olduğu düşünülen evlilik uyumunun, yetişkinlik dönemindeki bağlanma stilleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca evlilik uyumunu açıklamada, yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin, erken dönem şemaların ve psikolojik travmaların katkısı olup olmadığı da araştırma bağlamında incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan ve psikolojik destek alan 160 evli birey (80 kadın ve 80 erkek) oluşturmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen veriler Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (SPSS) 18.0 ile çözümlenmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak Onam Formu, Sosyo-demografik form, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3, Çift Uyumu Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik uyumlarının sosyo-demografik değişkenler açısından karşılaştırılmasında; yaş, gelir düzeyi, evlilik süresi ve çocuğun varlığına göre anlamlı bir fark bulunmazken; cinsiyet ve eğitim durumuna göre evlilik uyumunun farklılaştığı bulunmuştur.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre; Tüm katılımcıların evlilik uyumu, bağlanmanın kaygı, bağlanmanın kaçınma boyutu, ilişkisel travma ve genel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir. Ayrıca, kadın katılımcılar için yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre; Evlilik uyumu toplam puanı, erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve bağlanmanın kaçınma boyutu ile negatif yönlü ilişki gösterirken; erkek katılımcılar için yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, evlilik uyumu toplam puanı, bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir.

Evlilik uyumu, bağlanma boyutları, erken dönem uyum bozucu şemalar, genel travma ve ilişkisel travmayı yordayan değişkenleri belirleme amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analiz sonuçlarına göre; katılımcıların bağlanma boyutları ve psikolojik travma puanlarının evlilik uyumunu açıkladığı bulunmuştur. Değişkenler tek tek incelendiğinde, bağlanma temelli kaçınmanın evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Uyumu, Yakın İlişkilerde Bağlanma, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Psikolojik Travma

ABSTRACT

PREDICTIVE ROLE OF ATTACHMENT IN CLOSE RELATIONSHIPS, EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS AND PSYCHOLOGICAL TRAUMA ON MARITAL ADJUSTMENT

In this research, the relationship between marital adjustment, adult attachment style, early maladaptive schemas and psychological trauma have been investigated. Likewise, predictive role of adult attachment style, early maladaptive schemas and psychological trauma on marital adjustment have been investigated.

The sample of the research contained 160 married people (80 female, 80 male) who were located in İstanbul and applied to psychological consulting centers. The SPSS version 18.0 was used to analyze the data collected on this research. In this study, in order to collect the data Consent Form, Socio-demographic Form, Experiences in Close Relationships Inventory-II (YİYE II),Young Schema Questionnaire-Short Form 3 (YSQ-SF3) , Dyadic Adjustment Scale (DAS) has been used.

According to the results of the correlation analysis of all participants; marital adjustment of all participant have negative correlation with attachment related anxiety, avoidance, relational trauma and general trauma. In addition to this, results of the correlation analysis of female participants; marital adjustment has negative correlation with disconnection/ rejection schema domain, attachment related avoidance and according to the correlation analysis of male participants; marital adjustment has negative correlation with attachment related avoidance, general trauma and relational trauma.

According to regression analyses of all participants; avoidance related anxiety and psychological trauma have predictive role on marital adjustment. Specifically, avoidance related attachment and relational trauma have negative predictive role on marital adjustment. Likewise, according to regression analyses of female and male participant, only avoidance related attachment has negative predictive role on marital adjustment both female and male participant.

Key Words: Marital adjustment, Attachment in Close Relationship, Early Maladaptive Schemas, Psychological Trauma

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ i

ÖZET iii

ABSTRACT iv

İÇİNDEKİLER v

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ viii

TABLOLAR LİSTESİ ix

1. GİRİŞ 1

1. 1. Evlilik Uyumu 6

1. 1. 1. Evlilik Uyumu İle İlgili Yurt Dışında ve Ülkemizde Yapılmış Araştırmalar 8

1. 2. Bağlanma Kuramı 15

1. 2. 1. Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumu 20

1. 2. 2. Bağlanma ve Şemalar 25

1. 3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar 26

1. 3. 1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Boyutları 27

1. 3. 2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Evlilik Uyumu 34

1. 3. 3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Travmatik Olaylar Arasındaki İlişki 37

1. 4. Travma 37

1. 4. 1. Bağlanma ve Travmatik Olaylar 38

1. 4. 2. Travmatik Olaylar ve Evlilik Uyumu 39

1. 5. Araştırmanın Önemi 45

1. 6. Araştırmanın Amacı 47

2. YÖNTEM 48

2. 1. Örneklem 48

2. 2. 1. Onam Formu 50

2. 2. 2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu 50

2. 2. 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) 51

2. 2. 4. Young Şema Ölçeği Kısa Form – 3 (YŞÖ – KF3) 53

2. 2. 5. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ) 55

2. 3. İşlem 56

3. BULGULAR 58

3. 1. Betimleyici İstatistiksel Analizler 58

3. 1. 1. Araştırmada Yer Alan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri Ölçen Ölçeklere İlişkin Betimleyici İstatistikler 58

3. 1. 1. Evlilik Uyumuna İlişkin Betimleyici İstatistikler 60

3. 1. 2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler 60

3. 1. 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler 61

3. 1. 4. Genel Travma ve İlişkisel Travma Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler 61

3. 2. Araştırmada Yer Alan Değişkenleri Ölçen Ölçeklerden ve Alt Bölümlerinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 62

3. 2. 1. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarından alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 62

3. 2. 2. Erken Dönem Şema Alanları Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 63

3. 2. 3. Bağlanma Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 64

3. 2. 4. Genel Travma ve İlişkisel Travma Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 65

3. 3. Evlilik Uyumu ve Demografik Değikenler Arasındaki İlişkiler 66

3. 3. 1. Evlilik Uyumu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 66

3. 3. 2. Evlilik Uyumu Puanlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 67

3. 3. 3. Evlilik Uyumu Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 68

3. 3. 4. Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 68

3. 3. 5. Evlilik Uyumu Puanlarının Çocuğun Varlığı Değişkeni Açısından Karşılaştırılması 69

3. 4. Değişkenler Arası İlişkiler 70

3. 4. 1. Kadın Katılımcıların Değişkenler Arası İlişkileri 74

3. 4. 2. Erkek Katılımcıların Değişkenler Arası İlişkileri 78

3. 5. Regresyon Analizi Sonuçları 81

4. TARTIŞMA 84

4. 1. Araştırmada Yer Alan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistiklere Ait Bulguların Cinsiyet Değişkeni Açısından Tartışılması 84

4.2. Evlilik Uyumu ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması 90

4.3. Değişkenler Arası İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması 93

4.4. Regresyon Analizine Ait Bulguların Tartışılması 100

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Geleceğe Yönelik Öneriler 105

5. KAYNAKLAR 107

6. EKLER 117

Ek 1: Onam Formu 117

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu 118

Ek 3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri 2 121

Ek 4: Young Şema Ölçeği 124

Ek 5: Çift Uyum Ölçeği 130

7. ÖZGEÇMİŞ 131

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Çift Uyumu Ölçeği: ÇUÖ

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II: YİYE II

Young Şema Ölçeği Kısa Form 3: YŞÖKF 3

N: Vaka sayısı

X: Ortalama

SS: Standart sapma

p: Anlamlılık düzeyi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici İstatistikler 49

Tablo 3. 1: Katılımcıların Ölçeklerden Aldıkları Puanların Dağılımı 59

Tablo 3. 2: Cinsiyete Göre Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri 63

Tablo 3. 3: Cinsiyete Göre Erken Dönem Şema Alanları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri 64

Tablo 3. 4: Cinsiyete Göre Bağlanma Boyutları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri 65

Tablo 3. 5: Cinsiyete Göre Genel Travma ve İlişkisel Travma Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri 66

Tablo 3. 6: 3 Farklı Eğitim Düzeyindeki Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 67

Tablo 3. 7: Katılımcıların Yaş Grubuna Göre Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucu 67

Tablo 3. 8: Üç Farklı Gelir Düzeyindeki Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 68

Tablo 3. 9: Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 69

Tablo 3. 10: Çocuğun Varlığına Göre Evlilik Uyumu Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri 70

Tablo 3. 11: Değişkenlerin Birbirleri İle İlişkisine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları 73

Tablo 3. 12: Kadın Katılımcıların Değişkenlerinin Birbirleri İle İlişkisine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları 77

Tablo 3. 13: Erkek Katılımcıların Değişkenlerinin Birbirleri İle İlişkisine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları 80

Tablo 3. 14: Katılımcıların Regresyon Analizi Sonuçları 83

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Evlilik, farklı istek ve ihtiyaçlara sahip iki kişinin beraber yaşamak, hayatı paylaşmak, çocuk dünyaya getirmek ve yetiştirmek için bir araya geldiği ilişki sistemidir (Özuğurlu, 2013). Başka bir tanımlamaya göre ise evlilik; insanların nesillerini sürdürmeleri için bir araya geldiği, duygusal, davranışsal, biyolojik boyutları olan ve karşılıklı cinsel doyumun da sağlandığı ilişki biçimidir (Çakır, 2008).

Evlilik, cinsel birleşme ve sosyal bütünleşmenin dışında çiftler arasında karşılıklı memnuniyeti ve ilişkideki tatmini de sağlamalıdır. Bu memnuniyet yeterince sağlanamadığında eşler arasında uyum ve ilişki problemleri ile birlikte ayrılıklar yaşanmaktadır (Gülsün, Ak, Bozkurt, 2009). Gottman ve Leweson'a (1999) göre de evlilik; bazı insanlar için mutluluk kaynağı iken bazı insanlar için olumsuz sonuçlara ve mutsuzluğa sebep olmaktadır. Şehir yaşamının zorlukları, eşlerin psikolojik ve fiziksel durumları, evlilik hayatını etkilemekte ve boşanma oranlarının artmasına neden olmaktadır (Akt. Düzgün, 2008).

2014 yılı Devlet İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre % 0.1 oranında azalmış, boşanan çiftlerin sayısı ise bir önceki yıla göre % 4.5 oranında artmıştır (TUİK, 2014). Boşanma sadece evli bireyleri değil; onların çocuklarını, ailelerini de etkilemektedir (Çakır, 2008). Araştırmalar, evlilikte yaşanan problemlerin ve boşanmaların insan yaşamındaki en stres verici olaylardan biri olduğunu ve bu durumun kişilerin psikopatoloji geliştirme olasılığını arttırdığını ayrıca, fiziksel hastalık ve intihara da neden olabileceğini göstermektedir (Bloom,

Asher ve White, 1978; Gottmann, Coan, Swanson ve Carrer, 1998). Evlilikte yaşanan problemlerin sadece yetişkinler açısından değil çocuklar açısından da olumsuz etkileri bulunmaktadır (Fiziksel hastalıklar, depresyon, sosyal olarak geri çekilme, düşük akademik performans, antisosyal davranışlar) (Amato ve Keith, 1991; Aro ve Palosaari, 1992; Potter, 2010). Evliliğin, bireysel ve toplumsal etkilerinin bu kadar önemli olması, eşler arasındaki ilişkinin araştırmacılar tarafından da özenle incelenmesine yol açmıştır (Güçlü-Ergin, 2008). Araştırmacılar tarafından bir evliliğin nasıl olumlu bir şekilde ilerleyeceğine ve eşler arasındaki ilişkiye yönelik yapılan çalışmalarda evlilik uyumu, evlilik doyumu, evliliğin niteliği gibi kavramlar dikkat çekmektedir (Tutarel, Kışlak ve Göztepe, 2011). Evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu veya niteliği, evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Bu kavramların içerikleri benzer olduğu için özellikle evlilik uyumu ve doyumu birbirinin yerine kullanılabilmektedir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005). Bu araştırmada evlilik uyumu kavramı kullanılacaktır.

Eskin'e (2012) göre evliliklerde yaşanan problemlerin ve çiftlerin boşanmalarının en önemli nedenlerinden biri eşlerin evlilik hayatlarındaki uyumlarının azalmasıdır. Evlilik uyumu, eşlerin birbirlerine ve evliliğe uyum sağlayacak şekilde değiştikleri, birbirleriyle iletişim kurabildikleri, yaşanan anlaşmazlıkları her iki kişi içinde ortak nokta bularak çözümleyebilmeleridir (Gürsoy, 2004). Başka bir tanıma göre ise, evlilik uyumu çiftlerin evlilik yaşamlarındaki tatmin ve mutluluk olarak tanımlanabilir. Çiftler ailelerini etkileyen konularda bir araya gelip fikir birliği yapabiliyorlarsa ve problemlerini çözebiliyorlarsa evlilikleri uyumludur (Erberk, Beştepe, Akar, Eradamla ve Alpken, 2005).

Bireyin evlilik hayatında eşiyle kuracağı ilişkinin temeli, ailede atılmaktadır. Çünkü, çocuğun anne-babasıyla kurduğu ilişki çocuğun psiko-sosyal gelişimini ve ileride

kuracağı ilişki biçimlerini etkilemektedir. Bu etkinin önemini vurgulayan kuramlardan biri "bağlanma kuramı" dır (Çakır, 2008). Bağlanma, anne ile çocuk arasında kurulan ve kişinin ve tüm yaşamı boyunca yaşayacağı ilişkileri etkileyen en kuvvetli bağlardan biridir (Solmuş, 2005). Hazan ve Shaver (1987) bebeklikte kurulan bağlanma stillerini (Güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız) referans alarak yetişkin bağlanma stillerini geliştirmişlerdir. Buna göre; güvenli bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, insanlarla yakın ilişki kurabilirler ve bu yakınlık onları mutlu eder. Kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireyler ise, insanlarla yakın ilişkiler kurmaktan rahatsızlık duyarken kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireyler, yakın ilişkiler kurdukları kişilerin onları terk edeceklerinden korkarlar (Solmuş, 2008). Yapılan çalışmalar yetişkinlikte kurulan bağlanma stilleri ve evlilik uyumunun ilişkili olduğunu göstermektedir (Meyers, Landsberger, 2002; Mikulincer, Shaver, 2012; Selçuk, Zayas, Hazan, 2010; Banse, 2004, Çavuşoğlu, 2011, Özmen ve Atik, 2011). Atik ve Özmen (2010) tarafından yürütülen 204 evli çiftin katıldığı çalışmada, bağlanma stillerinin ve cinsiyetin evlilik uyumuyla ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar, bağlanmanın kaçınma boyutundan alınan puanlar azaldıkça evlilik uyumundan alınan puanların arttığını ve güvenli bağlanma stili ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bağlanma stillerinin evlilik hayatına olan etkilerinin dışında erken dönem uyum bozucu şemaların yetişkin bağlanma stilleriyle de ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Bunlardan biri olan Mason, Platts ve Tyson (2005) tarafından yürütülen araştırmada, erken dönem uyum bozucu şemalar, yetişkin bağlanma stilleri ve kaygı bozuklukları arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda katılımcıların % 81'i güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu, saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin duygusal yoksunluk, kuşkuculuk/ kötüye kullanılma, sosyal izolasyon ve bağımlılık şema puanlarının

yüksek olduğu, saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin erken dönem uyum bozucu şemalardan ve depresyon ölçeğinden en yüksek puanı aldığı, kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin boyun eğicilik, duygusal yoksunluk ve terk edilme şema puanlarının yüksek olduğu ve kayıtsız (Kaçıngan) bağlanma stiline sahip olan bireylerin kaygı ve erken dönem uyum bozucu şemalarda en düşük puanı aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilerin bağlanma figürleriyle kurdukları ilişki sonucunda geliştiği varsayılan erken dönem uyum bozucu şemaların kişilerin eşleriyle kurdukları ilişki dinamiklerine de yansıdığı düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle, ana kuralları düzenleyen bilişsel yapılar olan şemalar çiftlerin birbirleriyle nasıl etkileşime gireceklerini hatta bunu nasıl yorumlayacaklarını belirler (Dattilio, 2010). Baucom'a (2002) göre de eşlerin yaşadıkları problemlerde uyum bozucu şemaların etkileri vardır. Literatür incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilik uyumuyla ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilik uyumu ile ilgili yapılan çalışmalardan biri Kargın-Güner (2014) tarafından yapılan çalışmadır. Çalışmada evli çiftlerin evlilik uyumları, erken dönem uyum bozucu şemaları, fonksiyonel olmayan tutumları ve bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Kadınların kopukluk, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarından aldıkları puanlar arttıkça evlilik uyumlarının azaldığı, erkeklerin şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğerlerine yönelimlilik şema alanları puanları arttıkça evlilik uyumlarının azaldığı görülmektedir. Şemaların; düşünce, duygu, davranış ve ilişki kurma biçimimizi etkileyen ve çocuklukta gelişip yaşam boyu tekrar eden kalıplar olduğu düşünülmektedir (Young ve Klasko, 1994). Erken Dönem uyum bozucu şemalar ise yaşamın erken yıllarında karşılanmamış temel duygusal ihtiyaçlardan doğarlar. Erken

dönem uyum bozucu şemaların oluşumunda çocuklukta yaşanan çeşitli travmatik yaşantılar olduğu düşünülmektedir (Caner, 2005).

Psikolojik travma insanın, zihinsel, duygusal ve fiziksel bütünlüğüne zarar vererek, günlük yaşamını etkileyen ya da ruhsal sıkıntılara sebep olan trajik olaylardır. Baltaş, (1996). Travmatik olaylar; kaza geçirmek, yakın birinin kaybı, doğal afete maruz kalmak, hayati tehlikesi olan hastalık veya yaralanma, şiddet, çocukluk çağında istismara maruz kalma şeklindedir. (Gölge, 2005). Yapılan çalışmalara göre aldatma da travmatik bir olaydır ve aldatma yaşayan kişiler travma sonrası stres bozukluğuna benzer belirtiler göstermektedirler. Aldatılan eş depresyon kaygı, utanç, uykusuzluk, kolayca irkilme ve istenmeyen anıların sık sık akla gelmesi gibi belirtiler yaşamaktadırlar (Maultrup, 1990; Glass ve Wright, 1995). Bu çalışmada, travmanın ilişkisel boyutu olan şiddet, aldatma, istismar gibi konuların evlilik uyumuyla ilişkisi incelenecektir. Yapılan araştırmalar çocuklukta yaşanan travmatik olayların (İstismar ve ihmal gibi) evlilik ilişkisini etkilediğini göstermektedir (Browne ve Finkelhor, 1986; Bass ve Davis, 1992). Godbout, Sabourin ve Lussier'a (2006) göre de çocukluk çağında istismara maruz kalmak, kişinin güvensiz bağlanma stili geliştirmesine ve yetişkinlik döneminde yaşayacağı duygusal ilişkilerinde düşük tatmine sebep olmaktadır. Amato ve Rogers (1997) yaptıkları bir çalışmada, bir diğer ilişkisel travma olan aldatmanın boşanmayı yordayan değişkenler arasında ilk sırada olduğu sonucuna ulaşmışlardır. TUİK (2012) verilerine göre Türkiye'de yaşayan kadınların boşanma nedenlerine bakıldığında, % 20,8 ile şiddet ve % 16,8 ile aldatma gelmektedir. TUİK verilerinin de gösterdiği gibi evlilik ilişkisini etkileyen bir diğer travma şiddettir. Stith, Green , Smith ve Ward (2008) yaptıkları çalışmada eşlerin birbirine uyguladığı şiddet ve evlilik uyumları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu bulurken, Simpson, Doss, Wheeler ve Jouriles da (1995) yaptıkları

çalışmada agresyonun eşlerinin evlilik uyumunda düşüşe neden olduğu ve eşleri boşanma sürecine götürebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, evlilik hayatının devam edebilmesi açısından önemli olduğu düşünülen evlilik uyumunun, yetişkinlik dönemindeki bağlanma stilleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve aldatma, şiddet, istismar gibi travmatik olayların ilişkisini incelemektir. Ayrıca, evlilik uyumunu açıklamada, yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin, erken dönem şemaların ve travmatik yaşantıların katkısı olup olmadığı da araştırma bağlamında incelenecektir.

1. 1. Evlilik Uyumu

Sosyal bir varlık olan insan içinde bulunduğu topluma uyum sağladığı sürece kendini mutlu hissedebilir. Toplumdaki en temel kişiler arası ilişki olan evlilik de uyum gerektiren en önemli kavramlardandır (Çakır, 2008).

Evlilik uyumu, evli çiftlerin evlilik hayatları ve aile hayatında değişen, farklılaşan durumlar ve olaylar karşısında eşlerin birbirlerinin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini, ilişkilerindeki dengeyi sağlayarak değişen koşullara uyum sağlamalarını da içermektedir. Ayrıca evlilikte uyum, farklı kişilik yapısına sahip olan eşlerin mutlu olabilmeleri ve ortak hedeflere ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini tamamlamasıdır (Akt. Şener ve Terzioğlu, 2008).

Evlilik uyumunun tanımlamaları gözden geçirildiğinde; Spainer (1976) evlilik uyumunu evli çiftler arasındaki problemlerin azlığı, çiftler arasındaki gerginliğin azlığı, eşlerin ilişkilerinden aldıkları tatmin ve birbirlerine olan bağlılıkları olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımlamada ise; evlilikte uyum, farklı kişiliğe sahip eşlerin mutluluğu elde etmek ve ortak hedeflere ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini

tamamlaması olarak tanımlanabilir (Akt. Şener ve Terzioğlu, 2008). Dyer'a (1983) göre evlilik uyumu, çiftlerin ilişkilerindeki değişen durumlara uyum sağlayabilmeleri birbirlerinin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamaları, evliliğin getirdiği değişimlere ve koşullara uyum sağlayabilmeleridir (Akt. Fışıloğlu, 2001). Özuğurlu da (2013) evlilik uyumunu eşlerin insan ilişkilerinde, ruhsal yaşantılarında, topluluk içindeki birlikteliklerinde, birbirlerine karşı tutum ve davranışlarında, birbirlerini tamamlamada ve cinsel yaşantılarında gösterdikleri uyum olarak tanımlanmaktadır.

Eşler arasındaki ilişkinin ve uyumun değerlendirilmesine dair, literatürde fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, eşler arasındaki uyumu ölçerken eşlerin evlilikleri hakkında hissettikleri duygularla ilgilenmişler ve eşlerin evlilik doyumu ya da ilişkilerindeki mutluluğa dair sorular yöneltmişlerdir (Örneğin, Locke ve Wallace, 1959). Bazı araştırmacılar ise eşler arasındaki uyumu, eşlerin hissettikleri duygular olarak değerlendirmemişler ve ilişkinin niteliğini ölçmeye yönelik; çatışma ve iletişimlerini değerlendirmeye yönelik sorular oluşturmuşlardır (Örneğin, Spainer, 1976). Spainer'ın Çiftler Uyum Ölçeği (Dyadic Adjustment Scale), eşler arasındaki uyumun ölçülmesinde yaygın olarak kullanılan ölçeklerden biridir. (Yılmaz, 2001). Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çiftler Uyum Ölçeği, hem çift uyumunun toplam bir ölçümünü verir, hem de alt boyutları üzerinden çiftler arasındaki ilişkiye dair bilgi verir (Yüksel, 2013). Bizim çalışmamızda, evli çiftler arasındaki ilişkinin ölçümlenmesi amacıyla Spainer (1976) tarafından geliştirilen Çiftler Uyum Ölçeği kullanılmıştır.

Çiftlerin evlilik ilişkilerinde yakaladıkları uyuma bağlı olarak gelişen evlilik mutluluğu ve evlilik tatmini, insan hayatında çok önemli bir yere sahiptir ve evli bireylerin psikolojik sağlığını da etkilemektedir. Evlilik uyumu bozulmaya başladığında, bu durum onların eşlerini ve çocuklarını olumsuz yönde etkilemekte ve

aile hayatındaki bir krize dönüşebilmektedir. Uyumlu bir evlilik ilişkisi eşlerin evlilikten sağladığı doyumu ve evlilik mutluluğunu etkilerken, aile hayatındaki diğer problemlerle birlikte gittikçe zorlaşan hayat koşulları karşısında eşlerin psikolojik sağlığını da olumlu yönde etkilemektedir (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Evlilik uyumunun birey ve toplum sağlığı açısından önemli bir unsur olmasından dolayı yurt dışında ve ülkemizde de bir çok araştırmada ele alınmıştır (Çakır, 2008).

1. 1. 1. Evlilik Uyumu İle İlgili Yurt Dışında ve Ülkemizde Yapılmış Araştırmalar

Günümüzde evlilik uyumuyla ilgili yapılan çalışmalar çoğalmakla birlikte evlilik uyumunu etkileyen farklı değişkenler de araştırmacıların ilgisini çekmektedir (Çelik ve Tümkaya, 2012). Ülkemizde evlilik uyumu ile ilgili yapılan çalışmalar 1990'lı yıllardan itibaren yapılmaya başlanmıştır (Çakır, 2008). Literatür incelendiğinde evlilik ilişkisiyle ilgili yapılan ilk çalışmalar, batı kültüründeki ölçeklerin Türk kültürüne uyarlama çalışmalarıdır. (Fışıloğlu ve Demir, 2000; Tutarel-Kışlak, 1999; Hünler-Gençöz, 2003; Hortaçsu, 1997; İmamoğlu-Yasak, 1997) .

Evlilik uyumu üzerine yapılan çalışmaların bir kısmı demografik değişkenler ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik olmuştur. Şendil (2008) tarafından yürütülen ve eşler arasındaki çatışma düzeyinin ve evlilik uyumunun; yaş, çocuk sayısı, evlenme süresi, evlenme biçimi ve ekonomik durum gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen çalışmaya 171 evli çift katılmıştır. Araştırmanın sonuçları, severek evlenen kişilerin görücü usulüyle evlenen kişilere göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu ve ekonomik seviye ve eğitim durumundaki düşüşün evlilik uyumunda düşüşe sebep olduğunu göstermiştir.

Gürsoy (2004) tarafından yürütülen çalışmada da, evli çiftlerin kaygı düzeyi, demografik değişkenler ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya, 100 evli çift katılmıştır. Sonuçlar, kadınların eğitim durumu arttıkça evlilik uyumlarının yükseldiğini ve çalışan erkeklerin evlilik uyumunun çalışmayan erkeklerin evlilik uyumuna göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak kadınların ve erkeklerin kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumlarının düştüğünü göstermiştir. Fışıloğlu (2001) tarafından yürütülen araştırmada ise akraba evliliği yapan kişilerin evlilik uyumu ile akraba evliliği yapmayan kişilerin evlilik uyumu incelenmiş ve araştırmanın sonucunda akraba evliliği yapan kişilerin evlilik uyumunun akraba evliliği yapmayan kişilere oranla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2005) tarafından yürütülen çalışmada ise evlilik uyumunun demografik değişkenlere göre değişmediğini göstermektedir. 150 evli çiftin katıldığı bu çalışmada, demografik değişkenler, empati ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, empati eğiliminin cinsiyete göre değişmediği, empati arttıkça evlilik uyumunun yükseldiği ve eşlerin evlilik uyumlarının evlilik yılı, çocuk sayısı gibi değişkenlerle bağlantılı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Polat (2006) tarafından yürütülen çalışmada ise evli çiftlerin, evlilik uyumu, çatışma eğilimi ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. 204 evli çiftin katıldığı çalışmada katılımcılara, Evlilik Uyum Ölçeği, Aldatma Eğilimi Ölçeği ve Çatışma eğilimi ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, evlilik uyumu yüksek olanların çatışma eğiliminin düşük olduğu görülmektedir. Buna ek olarak, kadınların sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe evlilik uyumları yükseldiğini; çatışma eğilimleri düştüğünü ve evlilik uyumları yüksek olan kişilerin aldatma eğilimlerinin de düşük olduğunu göstermiştir.

Fidanoğlu (2006) ise, 225 evli çiftin evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçları kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumunun azaldığını, olumlu mizah özellikleri yüksek olan çiftlerin evlilik uyumunun da yüksek olduğunu göstermiştir.

Çelik ve Tümkaya (2012) tarafından yürütülen bir başka çalışmada ise öğretim elemanlarının evlilik uyumu, yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, çeşitli fakültelerde görev yapan 40'ı kadın, 79'u erkek olmak üzere toplam 119 evli ve gönüllü olan öğretim elemanı oluşturmuştur. Veriler, Evlilik Uyum Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden elde edilmiştir. Araştırma bulguları, öğretim elemanlarının evlilik uyumu ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Araştırmanın diğer sonuçları ise öğretim elemanlarının cinsiyet değişkeni açısından evlilik uyumu ve yaşam doyumlarında anlamlı bir fark olmadığı, akademik ünvana göre öğretim elemanlarının evlilik uyumunda anlamlı bir fark bulunmadığı ancak yaşam doyumlarının farklılaştığı ve profesörlerin yaşam doyumlarının araştırma görevlilerinden daha yüksek olduğu şeklindedir.

Çelik (2009) tarafından yürütülen çalışmada evli öğretmenlerin evlilik uyumları ile bağlanma stilleri ve denetim odakları arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İstanbul'un Gaziosmanpaşa, Üsküdar, Küçükçekmece, Bağcılar, Bayrampaşa ilçelerindeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan 390 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda evlilik uyumunun bağlanma stiline göre önemli bir biçimde farklılaştığı görülmüştür. Saplantılı bağlanma stiline sahip evli öğretmenlerin diğer bağlanma stillerine (Güvenli, korkulu, kayıtsız) göre evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, korkulu bağlanma

stiline sahip evli öğretmenlerin güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olanlara göre evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Babaoğlu-Akdeniz (2012), tarafından yürütülen çalışmada kanser tanısı almış kadınların baş etme yöntemleri ve evlilik uyumlarını ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmaya meme kanseri tanısı almış 50 kadın hasta ile kanser tanısı almamış 50 kadın hasta katılmıştır. Katılımcılara, Kişisel Bilgi Formu, Eş Uyum Ölçeği ve Stresle Baş etme Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, her iki guruptaki kadınların evlilik uyumlarındaki artışın problem odaklı baş etmedeki artış ve duygu odaklı baş etmedeki azalışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmalardan bazıları da deneysel çalışma niteliğindedir. Kalkan ve Ersanlı (2008) tarafından yürütülen araştırmada, bilişsel davranışçı terapiye dayanan evlilik ilişkisini geliştirme programının, çiftlerin evlilik uyumları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya yaşları 27 ile 43 arasında değişen 30 evli çift katılmıştır. Katılımcılara, eğitim programından önce ve eğitim programından sonra olmak üzere Evlilikte Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, evliliği geliştirme programına katılan çiftlerin evlilik uyumlarının katılmayanlara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sardoğan ve Karahan (2005) tarafından yürütülen bir başka çalışmada ise, insani ilişkileri geliştirme programının evli çiftlerin evlilik uyumuna olan etkisi incelenmiştir. 10 seanstan oluşan programda çiftlere iletişim becerilerini geliştirme eğitimi verilmiştir. Çalışmaya evlilik süresi 3 yıl ile 16 yıl arasında değişen ve yaşları 30 ile 45 arasında olan 12 evli çift katılmıştır. Araştırmanın sonuçları, bu eğitime katılan evli çiftlerin evlilik uyumlarının katılmayan çiftlerden daha yüksek olduğunu ve bu çalışmanın eşlerin aile bütçesi, arkadaş ilişkileri, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi, boş zaman

etkinlikleri gibi konularda ortaya çıkan problemlerin çözümünde daha etkili iletişim kurmalarına yardımcı olduğunu göstermiştir.

Yurt dışında yapılan çalışmalarda ise evlilik uyumu ile farklı değişkenlerin incelendiği görülmektedir (Çakır, 2008). Bradbury, Finchamm ve Beach (2000) evlilik uyumunun yapısı ve belirleyicilerini inceledikleri makalelerinde, 1990'lar boyunca yapılan çalışmaları gözden geçirmişlerdir. Bu araştırmacılar evlilik uyumu ve üzerinde etkisi olduğunu düşündükleri faktörler olarak evlilik süresi, çocuk sayısı, ailenin ekonomik durumunun olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Denga (1982) tarafından yürütülen araştırmada, çocuk sahibi olamayan 40 kadınla çocuk sahibi olan 40 kadının evlilik uyumu karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, çocuk sahibi olmayan kadınların çocuk sahibi olan kadınlara oranla evlilik uyumunun daha düşük olduğunu ayrıca, çocuk sahibi olan kadınların eşleriyle sosyo-ekonomik düzey ve değer yargıları açısından daha fazla benzerliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Mcgoverns and Mayers (2002) tarafından yürütülen araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri, evdeki görev dağılımı ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. 85 evli çiftin katıldığı çalışmada katılımcılara, cinsiyet rolü davranışı ölçeği, evlilikte uyumu ölçeği ve ev işi görev ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, modern olarak tanımlanan erkeklerin evlilik uyumunun geleneksel olarak tanımlanan erkeklerden daha yüksek olduğuna, erkeklerin ev işlerinde eşlerine yardım etmesinin evlilik uyumunu arttırdığına yönelik sonuçlar bulunmuştur.

Vibha ve arkadaşları (2013) tarafından yürütülen çalışmada bipolar, şizofreni ve depresyon tanısı almış bireylerin evlilik uyumunu incelemek amaçlanmıştır. Katılımcılar, Hindistandaki psikiyatri servisinde ayaktan tedavi gören, yaşları 18 ile

45 arasında değişen 75 kadın ve 75 erkek hastadan oluşmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre, şizofreni hastalarının %98'inin evlilik uyumun düşük olduğu, depresyon ve bipolar bozukluğa sahip bireylerin %50'sinin evlilik uyumunun düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Klaric ve arkadaşları (2012) tarafından yürütülen araştırmada Bosna savaşına katılan ve Mostar kliniğinde tedavi gören 409 askerin travma sonrası stres bozukluğu ve evlilikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcılara Kısa Semptom Envanteri, Evlilik Uyumu Ölçeği ve Harward Travma Sorgulama Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda travma sonrası stres bozukluğu yaşayan erkeklerin evlilik uyumunun, travma sonrası stres bozukluğu yaşamayan kişilere oranla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dehle ve Weiss (2002), tarafından yürütülen araştırmaya 45 evli çift katılmıştır. Katılımcıların kaygı düzeyini ölçmek için Beck Anksiyete Envanteri, evlilik uyumlarını ölçmek için Evlilik Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda kaygı ve evlilik uyumu arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle kaygı düzeyi arttıkça çiftlerin evlilik uyumunda azalma görülmüştür.

Lussier, Sabourin, Turgeon (1997) tarafından yürütülen araştırmada, evli çiftlerin kullandıkları baş etme yöntemleri, bağlanma stilleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. 263 çiftin katıldığı araştırmanın sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin sorumluluk odaklı baş etme yöntemlerini kullandığı, kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin duygu odaklı baş etme yöntemlerini kullandığı ve kaçıngan baş etme yöntemlerini kullanan kişilerin belirsiz bağlanma stiline sahip oldukları ve evlilik uyumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Heenne, Buysse, Oost (2007) tarafından yürütülen araştırmada, evli çiftlerin evlilik uyumları, iletişim çatışmaları, bağlanma stilleri ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 69 psikiyatrik tanı alan ve kliniğe başvuran kişi, 69 kliniğe başvurmayan ve tanı almayan kişi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadınların evlilik uyumlarının erkeklere göre daha düşük olduğu, iletişim çatışması yüksek olan çiftlerin evlilik uyumlarının düşük olduğu ve güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iletişim çatışması arttıkça depresif belirtilerin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gottman, Porterfield (1981) tarafından yürütülen çalışmada evli çiftlerin sözsüz iletişimi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Katılımcılar 41 evli çiftten oluşmaktadır. Çiftlere, Evlilikte İletişim Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda erkeklerin eşlerinden gelen sözsüz mesajları değerlendirme becerilerinin düşük olması ya da ilgi göstermemelerinin iletişim çatışmasına neden olduğu ve bu çatışmanın da evlilik uyumunda düşüşe neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Badger (1990) tarafından yürütülen araştırmada, kronik kalp rahatsızlığı yaşayan bireylerin eşlerinin baş etme yolları ve evlilik uyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya orta yaş ve üzerinde 37 evli çift katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çiftlerin hastalıkla mücadele konusunda duygu odaklı baş etme yöntemlerini, problem odaklı baş etmeden daha fazla kullandıkları ve duygu odaklı baş etme yöntemlerini kullanan çiftlerin problem odaklı baş etme yöntemlerini uygulayan çiftlere oranla evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cramer (2002) tarafından yürütülen çalışmada ise, romantik çiftler arasındaki ilişki tatmini, onaylanma ihtiyacı ve özgüven-iletişim çatışması arasındaki ilişki

incelenmiştir. Çalışmaya 86 İngiliz kadın ve 58 İngiliz erkek katılmıştır. Katılımcılara İlişki Değerlendirme Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, saygı ve empatinin çiftler arasındaki uyumu arttırdığı, çatışma yaşayan çiftlerin anlaşılmışlık hissi ve kabullenilme hissi azaldığı için ilişki doyumunun azalabileceği ancak, çatışma yaşayan çiftlerin evlilik uyumunda bir düşüş olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalarda bir çok değişkenin evlilik uyumuyla ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Yapılan çalışmaların bir kısmı demografik değişkenlerle evlilik uyumunun ilişkili olduğunu gösterirken (Şendil, 2008), bazı çalışmalarda demografik değişkenler ile evlilik uyumunun ilişkili olmadığını göstermektedir (Kışlak-Çabukca, 2005). Ayrıca, yapılan çalışmaların bulguları genel olarak, psikopatoloji, aldatma eğilimi, bağlanma stilleri, baş etme yolları, iletişim çatışmaları, toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik uyumunun ilişkili olduğunu göstermektedir (Vibha ve arkadaşları, 2013; Polat, 2006; Çelik, 2009; Lussier, Sabourin ve Turgeon , 1997; Cramer, 2002; Mcgoverns ve Mayers, 2002).

1. 2. Bağlanma Kuramı

Bağlanma, genel olarak yeni doğan ile anne (veya bakıcı) arasındaki ilişkide çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılama ve çocuğu korumaya dayalı, sürekli işleyen bir sistemdir (Yaka, 2011). Anne ile doğum sonrası başlayan bağlanma süreci, bireyin tüm yaşamını etkileyen ve biçimlendiren bir süreçtir (Solmuş, 2008).

Kuramın temeli John Bowlby ve Mary Ainsworth tarafından Nesne İlişkileri Kuramı, Evrimsel yaklaşım ve Bilişsel Gelişim teorisi harmanlanarak oluşturulmuştur (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bowlby'e göre bağlanma davranışı başka bir bireyde yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar kişiler arası ilişkiler

için bilinçaltında bir model oluşturur; eğer çocuk erken dönemki ilişkilerinde sevgi ve güven gördüyse, kendini sevilmeye değer ve güvenilir olarak görür. Ancak, çocuğun bağlanma döneminde ihtiyaçları karşılanmadıysa sadece bakım veren tarafından değil hiç kimse tarafından istenmediğine ve sevilmediğine inanır (Burger, 2006).

Ainsworth'e göre çocuklukta kurulan üç tür bağlanma stili vardır:

Güvenli Bağlanma: Bebeğe bakım veren kişi onun ihtiyaçlarını tutarlı olarak karşılıyorsa bebek güvenli bağlanma stili geliştirir. Güvenli bağlanma stiline sahip bebekler, anne yanında olduğu zaman çevreyi keşfetmeye başlar. Anne yanından ayrıldığında tedirgin olur ve keşfetmeyi durdurur. Anne tekrar yanına geldiğinde ise anneye tepki verir ve annenin onu sakinleştirmesine izin verir (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Kaygılı Bağlanma Stili: Kaygılı bağlanma stiline sahip bebekler bakım veren kişilere karşı ilişki kurma ve yakınlaşma sürecinde tutarsız davranışlarda bulunurlar (Bartholomew & Horowitz, 1991). Bebeğe bakım veren kişiler onun ihtiyaçlarını bazen karşılayıp bazen karşılamıyorsa bebekler kaygılı bağlanma stili gerçekleştirirler. Bakım veren kişiden ayrılıp tekrar bir araya geldiklerinde öfkeli ve dirençli olurlar, tam olarak sakinleşemezler (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Kaçıngan bağlanma stili: Bakım veren kişiler, bebeğin bağ kurma çabasını düzenli olarak reddettiğinde, bebek kaçıngan bağlanma stili gerçekleştirir (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Kaçıngan bağlanma stiline sahip bebekler bakıcılarına karşı mesafelidirler ve kendi kendilerine yetmeye önem verirler (Solmuş, 2008). Bebekler bakım veren kişiden

ayrıldıklarında rahatsızlık duymazlar ve tekrar geri döndüğünde bağ kurmayı reddederler (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Bowlby'e (1979) göre kişinin kendine ve diğerlerine dair oluşturduğu zihinsel temsilleri yaşamının ilk yıllarında bakım veren ve kendi arasındaki ilişkide şekillenir. Bu ilişkiden edinilen zihinsel temsiller kişinin düşünce yapısını duygularını ve yetişkinlikte kurdukları ilişkileri etkiler (Pietromonaco ve Barrett, 2000). Yaşamın erken dönemlerinde belirlenen ve süreklilik gösterdiği düşünülen bağlanma biçimi, kişinin diğer insanlarla ilişki kurma örüntülerini de etkiler (Kesebir, Özdoğan Kavzaoğlu ve Üstündağ, 2011). Bowly'e göre de bağlanma beşikten mezara kadar devam eden bir süreçtir (Bowlby, 1973).

Bowlby'nin görüşlerini romantik ilişkiler bağlamında ele alan ilk araştırmacılardan biri Hazan ve Shaver'dır. Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin içsel çalışan modellerini ve Ainswort'un geliştirdiği bebeklikteki üçlü bağlanma stilini (Güvenli, kaçıngan ve kaygılı/ kararsız) referans alarak yetişkin bağlanma stillerini geliştirmişlerdir. Hazan ve Shaver (1987) yetişkin bağlanma stillerini belirleyebilmek için iki çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bunlardan ilki yerel gazetede yayınlanan ve çeşitli sorulardan oluşan bir ölçekti. Bu çalışmaya 205 erkek ve 415 kadın olmak üzere 620 kişi katılmıştır. Çalışmaya katılan kişilerin % 47'si evli % 9'u boşanmış ve % 31'nin de ilişkisi vardı. Çalışma 95 sorudan oluşuyordu. Katılımcılara hayatlarındaki en önemli aşkı düşünerek cevap vermeleri istendi. Ölçek üç parçadan oluşuyordu. İlkinde kişilerin en önemli hislerini tanımlamaya yönelik 56 soru bulunmaktaydı (Onu en iyi arkadaşım gibi hissediyorum, onu kıskanacak kadar çok seviyorum gibi). Ölçek 4'lü likert tipiydi. Ölçeğin ikinci kısmında geçmiş ve bugüne dair ilişkilerini tanımlamaları istendi (En uzun ilişkiniz ne kadar sürdü, kaç kere aşık oldunuz ve demografik bilgilere ait verilerde bulunmaktaydı). Üçüncü kısım,

katılımcıların şu andaki ve geçmişteki bağlanma ilişkilerini ölçmeye yönelikti. Katılımcılara çocuklukta anne ve babalarıyla olan ilişkileri, ebeveynlerinin birbiriyle olan ilişkileri, ilişkilerinde kendilerini nasıl hissettikleri ve nasıl bir romantik aşka sahip oldukları soruldu. Araştırmanın sonunda; katılımcıların % 56'sının kendini güvenli olarak tanımladığı, % 25'inin kaçıngan ve % 19'unun kendini kaygılı olarak tanımladığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir sonuç olarak kendini güvenli bağlanma stiline sahip olarak tanımlayan kişilerin aşkı mutluluk arkadaşlık ve güven olarak tanımladığı, kaygılı bireylerin aşkı takıntı, cinsel çekim ve kıskançlık olarak tanımladığı görülmüştür. Kaygılı bireylerin çok sık aşık olduğu ancak doğru aşkı çok nadir bulabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kaçıngan bireylerin ise pozitif olarak aşkı tanımlayan kelimelerden düşük puan aldıkları, aşkın filmlerde ve romanlarda olduğu görüşünü savundukları ortaya çıkmıştır. Çalışmayla ilgili çıkan bir diğer sonuç ise güvenli bağlandıklarını düşünen bireylerin ebeveynleriyle olan ilişkilerini ve kendilerinin ebeveynleriyle olan ilişkilerini daha pozitif tanımlamaları, kaygılı bireylerin ebeveynlerini adaletsiz olarak tanımlamaları ve kaçıngan bireylerin kaygılı bireylere göre annelerini soğuk ve reddedici olarak tanımlamalarıdır (Hazan ve Shaver, 1987).

Hazan ve Shaver (1987) tarafından yapılan ikinci çalışmada Bowlby'nin zihinsel modellerini ölçmeye yarayan maddelerle, durum ve özellik yalnızlığını ölçmeye yönelik maddeler eklendi. Çalışma yaş ortalaması 18 olan 38 erkek ve 70 kadından oluşan gruba uygulandı. Çalışmanın sonucunda katılımcıların % 56'sının kendini güvenli olarak tanımladığı, % 23'ünün kendini kaçıngan olarak tanımladığı ve % 20'sinin kendini kaygılı olarak tanımladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan diğer bir sonuç ise güvenli bireylerin kendilerinin sevilebileceğine dair inançları yüksek olup, başkalarının iyi niyetli ve iyi kalpli olabilecekleri yönünde inançları da

yüksektir. Kaygılı bireylerin ise yanlış anlaşıldıkları takdir edilmedikleri ve diğerlerinin bir ilişkide kendilerinden daha az çaba gösterdiklerine dair inançları yüksektir. Kaçıngan bireylerin cevapları kaygılı gruba daha yakındır. Diğer bir sonuç ise, yalnızlık puanlarından alınan en yüksek sonucun kaygılı guruptan alındığı ve en düşük sonucun da kaçıngan guruptan alındığı sonucuna ulaşılmıştır (Hazan ve Shaver, 1987).

Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini ölçümlemek için dörtlü bir model geliştirmişlerdir. Buna göre; Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireyler kendilerini sevilmeye değer başkalarını da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen ve güvenilir olarak bulurlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Diğer gurup Hazan ve Shaver'ın kararsız bağlanma stiline denk gelmektedir. Buna göre; kararsız bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerini değersiz ve sevilmeye layık olmayan olarak görürken başkalarını sevilmeye layık ve değerli olarak görürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Diğer bağlanma stili ise, kaçıngan bağlanma stilidir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini değersiz ve sevilmeye layık olmayan olarak görürken, diğer insanları güvenilmez ve reddedici olarak görürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanan bireyler, eşlerine kolaylıkla yaklaşabilirler ve eşlerine bağlı olmaktan mutluluk duyarlar, terk edilme yönünde kaygıları yoktur, uzun süreli ilişki kurarlar, kendilerini açmaktan ve diğer insanların da kendilerini onlara açmalarından hoşlanırlar, kişilerarası ilişkilerinde olumlu, iyimser bir tutum sergilerler (Solmuş, 2008).

Kaygılı/ Kararsız bağlanan bireyler çoğunlukla, eşlerine onların olduğundan daha fazla yakınlaşma ihtiyacı içerisindedirler, yoğun olarak terk edilme korkusu yaşarlar,

kayıp (Ölüm, ayrılık ya da boşanma gibi) sonrası yoğun bir acı duyarlar, romantik ilişkilerinde aşırı kaygı yaşarlar, eşlerini kontrol etmeye yönelik davranışlarda bulunurlar ve ilişkilerinin sona ermesine karşı aşırı duyarlıdırlar (Solmuş, 2008).

Kaçıngan bağlanma stiline sahip bireyler, eşlerine güven duymazlar, insanların kendilerine bağlanmış olması kaygı yaratır ve ilişkilerine sınırlı derecede yatırım yaparlar, kendileri stres altında yalnız kalmayı tercih ederken, eşleri stres altındayken de onlardan uzaklaşma eğilimi gösterirler, bu stile sahip olan bireyler reddedilme korkularından dolayı yoğun duygusal ilişkilerden kaçınırlar (Solmuş, 2008).

1. 2. 1. Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumu

Bağlanma biçimi yaşamın erken dönemlerinde belirlenen ve süreklik gösterdiği düşünülen, kişinin diğer insanlarla ilişki kurma şeklini de etkileyen bir olgudur (Kesebir, Özdoğan Kavzaoğlu ve Üstündağ, 2011). Bağlanmanın ikili ilişkileri etkilediği yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir. Ancak, bu etkinin nasıl olduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır (Uluyol, 2014).

Yapılan araştırmaların bir kısmı güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumlarının kaygılı veya kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir (Brennen ve Shaver, 1995; .Bermen, Bermen ve Marcus, 1994; Senchak ve Leonard, 1992).

Bu görüşü destekleyen çalışmalardan biri Banse (2004) tarafından 333 Alman evli çift ile yürütülmüştür. Bu çalışmada evli çiftlerin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada Bartholomew'in geliştirdiği dörtlü bağlanma stili (Güvenli, saplantılı, kayıtsız, korkulu) referans alınarak evli çiftlere bağlanma stillerini ve evliliklerindeki doyum ve uyumu belirlemeye yönelik

ölçekler uygulanmıştır (İlişki Ölçeği Anketi ve İlişki Kalitesini Sorgulama Ölçeği). Sonuçlar güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin evlilik uyumlarının; kaygılı, kaçıngan veya saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak, erkeklerin evlilik uyumlarının kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meyers ve Landsberger (2002) tarafından yürütülen bir araştırmada da 73 evli kadının bağlanma stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, psikolojik stres ve sosyal desteğin bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki aracı rolü de çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan kadınların yaş ortalamaları 35, eğitim düzeyleri ise; ortaokul ve üniversite arasında değişmektedir. Katılımcılara, bağlanma stillerini ölçümlemek için Yetişkin Bağlanma Stili Ölçeği, psikolojik stres belirtilerini ölçmek için Kısa Semptom Envanteri, sosyal desteği ölçmek için Algılanan Sosyal Destek Envanteri ve evlilik uyumlarını ölçmek için Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Sonuçlar, güvenli bağlanma stili ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösterirken, kaygılı ve kaçıngan bağlanma stili ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Diğer bir ifadeyle kaygılı ve kaçıngan bağlanma stilinden alınan puanlar arttıkça evlilik uyumu ölçeğinden alınan puanlar düşmektedir. Araştırmanın bir diğer sonucu ise, psikolojik stresin güvenli bağlanma ve evlilik uyumu arasında aracı rolünün olduğudur. Diğer bir ifadeyle, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylere göre daha az psikolojik stres yaşadıkları ve bu durumun evliliklerindeki uyumu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, Kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireylerin daha az sosyal destek aldığı ve bu durumun evlilik uyumlarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Klohnen ve Bera (1998) tarafından yürütülen bir araştırmada kişilerin bağlanma stilleri ve ilişkilerinden aldıkları tatmin incelenmiştir. Boylamsal bir çalışma olan bu araştırmada, kişilerin ilişkilerinden aldıkları tatmin farklı zaman dilimlerinde ölçümlenmiştir. İlk olarak 21 yaşında ilişkilerinden aldıkları tatminleri ölçülen kişilerin daha sonra sırasıyla; 27, 43, 52 yaşlarına geldiklerinde de ilişki tatminleri ölçülmüştür. Sonuçlar, güvenli bağlanma stiline sahip olduğu düşünülen yetişkinlerin evlenmesi ve evliliği sürdürmesi kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan bireylerden daha yüksek bulunmuştur. 52 yaşına geldiklerinde güvenli yetişkinlerin % 95'inin evli olduğu ve sadece % 24'ünün boşandığını buna karşın, kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan yetişkinlerin % 72'sinin evli olduğu ve %50'sinin başından bir boşanma geçtiğini göstermiştir (Akt. Burger, 2006).

Feeney'e (1994) göre de kadınlarda kaygı odaklı bağlanma stilinin yüksek olması, kadınların ve eşlerinin evlilik uyumların düşmesine sebep olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, kaygılı ve kaçıngan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaların yıkıcı ve karşılarındaki insanlara, zarar verici olduğu ve işbirlikçi ve yapıcı davranışlarının az olduğu bu durumun da evlilik uyumlarında düşüşe neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Feenay, 1994; Marchend, 2004). Bu görüşü destekleyen araştırmacılardan biri de Dattiliodur. Güvensiz bağlanma stiline sahip olan kişilerin, ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaları düzenlemekte güçlük çektiklerini ve çatışmaları yönetemediklerini belirtmektedir (Dattilio, 2010).

Atik ve Özmen (2010) tarafından yürütülen bir çalışmada, güvenli bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya Türkiye'nin başkenti Ankara'da yaşayan 204 evli kişi katılmıştır. Katılımcıların ortalama evlilik süresi 128 aydır. Katılımcılara bağlanma stillerini ölçmek için; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve evlilik uyumlarını ölçmek için Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmanın sonuçları, bağlanmanın kaçınma boyutundan alınan puanlar azaldıkça evlilik uyumundan alınan puanların arttığını göstermiştir. Buna ek olarak, erkeklerin evlilik uyumundan aldıkları puanların kadınların evlilik uyumundan aldıkları puanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı bu durumun nedenini, Türkiye'deki evliliklerin geleneksel cinsiyet rollerinden etkilendiğini ve bu cinsiyet rollerinin erkeklere evliliklerinde daha fazla kazanç sağlaması olarak belirtmiştir.

Yapılan bir başka çalışmada; evli çiftlerin evlilik uyumları, bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya evlilik sorunları nedeniyle psikiyatri polikliniğine başvuran 25 çift çalışma grubu, herhangi bir evlilik sorunu belirtmeyen ve psikiyatrik bozukluğu bulunmayan 25 çift kontrol grubu olarak alınmıştır. Çalışmanın sonucunda, evliliklerinde sorunlar yaşayan çiftlerde kadın ve erkeğin birbirlerini kontrol grubuna göre daha az güvenilir buldukları, kadınların erkekleri kendi içinde kopuk ve kontrolcü, erkeklerin ise kadınları bağımlı olarak niteledikleri saptanmıştır. Evlilik sorunları yaşayan çiftlerde kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür. Buna ek olarak, evlilik problemiyle başvuran erkeklerin tamamında depresyon görülürken kadınların % 48'inde depresyona rastlanmıştır (Erdoğan-Taycan ve Çepik-Kuruoğlu, 2014).

Açık (2008) tarafından yürütülen tez çalışmasında da bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada evli ve boşanmış bireyleri karşılaştırmanın uygun olabileceği düşünülmüş ve karşılaştırmalı bir araştırma deseni seçilmiştir. Evlilik uyumunu değerlendirmek için hem uyum (Evlilikte Uyum Ölçeği) hem de doyumu (Evlilik Yaşamı Ölçeği) ölçeği, bağlanma stillerini ölçümlemek için ise Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-II) ölçekleri kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda evlilikleri uyumlu olan kişilerin kaygılı bağlanma stili puanları, evlilikleri uyumsuz olan kişilere göre daha düşük bulunmuştur.

Yapılan çalışmaların bir kısmında ise yukarıdaki çalışmalardan farklı olarak bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu çalışmalardan biri olan Bal'ın (2008) çalışmasında evli çiftlerin bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Mersin ilinde yaşayan 100 evli çifte Evlilik Uyum Ölçeği, BEM Cinsiyet Rolü Değerlendirme Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanmıştır. Sonuçlar, kadınların evlilik uyumlarıyla bağlanma stilleri arasında bir ilişki olmadığını gösterirken, erkeklerde güvensiz bağlanma boyutlarından kaygı ve kaçınma puanları arttıkça evlilik uyumu puanlarının da arttığını göstermektedir. Araştırmacı bunun nedenini, eşlerden biri kaygılı bağlanma stiline sahipken diğeri kaçınmacı tarzda bağlanma stiline sahip olduğunda, eşlerin ilişkilerinde kendi beklentilerini karşılamaya yönelik bir araya geldiklerini ve bu durumun evlilik uyumunu arttırması olarak yorumlamaktadır.

Yapılan bir diğer çalışmada da evli çiftlerin, bağlanma stilleri, aldatma eğilimleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya İstanbul ilinde yaşayan 217 kişi katılmıştır. Araştırmada, evli çiftlerin bağlanma stillerini belirlemek amacıyla İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), evlilik uyumlarını ölçmek için Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) ve aldatma eğilimlerinin belirlenmesi için Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, farklı bağlanma stillerine sahip olan çiftlerin evlilik uyumları ve aldatma eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu çalışmada bağlanma stillerine göre evlilik uyumunun farklılaşmadığı bulgusu literatürle tutarlı değildir. Araştırmacı bu sonucun, katılımcıların eğitim düzeylerinin yüksek olması, katılımcıların soruları tahmin

edebilme ve kendilerini daha iyi gösterme eğilimleri olmasından kaynaklanabileceğini öne sürmektedir. Araştırmanın diğer sonuçları ise, evlilik süresinin evlilik uyumu üzerinde etkisi bulunmaması ve evlilik süresine göre aldatma eğiliminin anlamlı olarak farklılaşmadığıdır (Çavuşoğlu, 2011).

Mikulincer ve Shaver'a (2012) göre güvenli bağlanma stilini sahip olan bireyler, eşleriyle yaşadıkları çatışmaları eşlerinin ihtiyaçlarını anlamaya yönelik bir fırsat olarak görür ve problemlerini konuşarak çözebilirlerken; kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireyler yaşadıkları çatışmayı partnerlerinin onları anlamaması, desteklememesi olarak algılarlar ve kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireyler de çatışma yaşadıklarında, partnerlerinin isteklerini göz ardı eder ve çatışmayla baş edemedikleri için çatışmaları önemsiz göstermeye çalışırlar. Kirkpatrick ve Davis'e (1994) göre de kaçıngan bağlanma stiline sahip olan kadınlar güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınlardan ilişkilerini sürdürme konusunda daha yeteneksizdirler.

Yaka'ya (2011) göre bağlanmanın etkilediği bir diğer konu şemalardır. Bağlanma, kişinin temel şemalarının gelişmesi açısından önemlidir. Bakıcı ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisinin yapısı, çocuğun zihninde kendisiyle, diğer insanlarla ve dünyayla ilgili temel varsayımlarının gelişmesini sağlar. Temel şemalar olarak adlandırılan bu varsayımlar, zihnin en derinlerindeki inançlar olarak gelişebilmektedir.

1. 2. 2. Bağlanma ve Şemalar

Çocuğun ailesine ilişkin oluşturduğu içsel çalışan modeller çocuğun tüm dünyaya ilişkin algısını etkilemektedir, bu yüzden yaşamın erken dönemlerinde ebeveynlerle yaşanan etkileşimler çok büyük önem taşımaktadır (Caner, 2005). Karaosmanoğlu,

Soygüt ve Çakır da (2009) şemaların bağlanma figürleriyle erken dönem yaşantılar sonucunda geliştiğini varsaymaktadır.

Şemalar ve bağlanma stilleri ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu sınırlı çalışmalardan biri olan Mason, Platts ve Tyson (2005) tarafından yürütülen araştırmada, erken dönem uyum bozucu şemalar yetişkin bağlanma stilleri ve kaygı bozuklukları arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya hastaneye ayakta tedavi için başvuran 72 kişi dahil edilirken, aktif psikoz yaşayan kişiler çalışmaya dahil edilmemiştir. Katılımcılara veri toplamak amacıyla; Young Şema Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların % 81'i güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu, saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin duygusal yoksunluk, kuşkuculuk/ kötüye kullanılma, sosyal izolasyon ve bağımlılık şema puanlarının yüksek olduğu, saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin erken dönem uyum bozucu şemalardan ve depresyon ölçeğinden en yüksek puanı aldığı, kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin boyun eğicilik, duygusal yoksunluk ve terk edilme şema puanlarının yüksek olduğu ve kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireylerin kaygı ve erken dönem uyum bozucu şemalarda en düşük puanı aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireylerin erken dönem şemalarda en düşük puanı alma sebeplerinin, kayıtsız grubun kaçıngan bağlanma stiline sahip olduğu ve kaygıyla baş edebilmek için yaşadıkları sorunları daha az görmeleri ve bunu karşı tarafa problem yaşamıyormuş gibi yansıtmak istemelerinden kaynaklı olduğunu düşünmektedir.

1. 3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Şemalar çocukluktan başlayan ve yaşam boyu sürekli tekrar eden kalıplardır. Şemalar düşünce, duygu, davranış ve ilişki kurma biçimlerimizi etkilerler (Young,

Klasko, 1994). İlişkiler ve aile ilişkilerine dair pek çok şema yaşamın erken dönemlerinde gelenekler, görenekler ilk ilişki deneyimi gibi birinci kaynaklardan öğrenilirler. İlişkiler hakkındaki şemalar kişinin seçici olarak neyi algılayacağını, kişinin davranışlarının nedenlerini ve aile hayatından memnun olup olmamasını etkiler (Dattilio, 2010). Jeffrey ve Young'a (1990, 2003) göre erken dönem uyum bozucu şemalar, anıları, duyguları, bilişleri ve beden duyumlarını içeren, kişinin kendine ve ilişkilerine yönelik yaşam boyu geçerli, yaygın, kapsamlı bilişsel örüntüler olarak tanımlanmaktadır. Şemalar, genellikle çocukluk ya da ergenlik dönemleri boyunca oluşmaktadırlar ve çocuğun içinde yaşadığı aile ortamına, yakın çevresine uyumunu sağlamayı kolaylaştırırlar. Ancak, tüm bireylerde bulunan bu şemalar katı ve değişime dirençli olmaları nedeniyle yaşamın ilerleyen dönemlerinde uyum bozucu hale gelebilmektedirler (Akt. Çakır, 2008).

1. 3. 1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Boyutları

Şemalar, yaşamın erken yıllarında karşılanmamış temel duygusal ihtiyaçlardan doğarlar. Şemalar kendilerini koruyup sürdürdüklerinden dolayı yetişkinlikte de aynı ihtiyaçların karşılanmasını önlemeye devam ederler. Erken dönem uyum bozucu şemalar 5 şema alanı ve 18 şema boyutundan oluşmaktadır (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Alan I-Ayrılma ve Reddedilme/ Kopukluk Alanı

Güvenlik, emniyet, istikrar, bakım, empati, duyguların paylaşılması, kabul edilme, saygı duyulma gibi temel evrensel ihtiyaçların karşılanmaması ile ilişkili şemaları içerir (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012). Bu şemalara sahip olan bireyler, ilişki kurdukları insanlara güvenli ve tatmin edici bir şekilde bağlanamazlar. Bu kişiler insanların, onları sevmediğini, insanların güvenilir olmadıklarını ve insanların onların ait olma duygularını asla karşılayamayacaklarını düşünürler (Young, Klasko ve Wheisler, 2003).

Bu alandaki şemalar genellikle erken dönem aile çevresinde uzun ayrılıkların olduğu, bakım veren kişinin soğuk, reddedici, şiddet uygulayan, patlamaya hazır, tacizkar olduğu ortamlarda ortaya çıkar. Bu alan altında dört şema bulunmaktadır (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Terk Edilme Şeması: Bu şemaları geliştiren insanların terk edileceklerine ve sonsuza kadar yalnız kalacaklarına dair çok temel bir inançları vardır. Onlar, yakınlarını her an kaybedebileceklerini, yakınlarının onları sevmeyip onlardan uzaklaşacaklarını ve en sonunda yalnız kalacaklarını düşünürler. Terk edilme şeması, birincil olarak yakın ilişkilerde tetiklenir. En güçlü tetikleyiciler kayıp ve ayrılıklar olup, boşanma, birinin taşınması veya uzağa gitmesi veya ölüm şeklinde gerçekleşebilir (Young ve Klasko, 1994). Sık sık öfke patlamalarının olduğu, bakım verenlerin değişken bir varlık sergiledikleri ya da ebeveyn figürlerinin terk ederek ya da ölümle uzaklaştığı aile çevreleri bu şemanın habercisidir (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Güvensizlik/ Kötüye Kullanılma: Güvensizlik ve kötüye kullanılma şeması olan kişiler, insanların onları inciteceğinden veya kötüye kullanacağından endişe ederler.

İnsanları aldatan yalan söyleyen, küçük düşüren ve fiziksel olarak zarar veren kişiler olarak görürler. Bu şemaya sahip olan insanlar kendilerini korumak için kuşkuculuk duvarının arkasına saklanırlar. İnsanların onlara çok yaklaşmasına izin vermezler ya ilişki kurmaktan vazgeçerler ya da gerçekten açılamadıkları için yüzeysel ilişkiler kurarlar (Young, Klasko, 1994).

Duygusal Yoksunluk: Bu şema kişilerin normal düzeyde duygusal destek alma arzusunun başkaları tarafından yeterince karşılanmayacağı beklentisini içerir (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012). Bu şemaya sahip olan kişiler kimsenin gerçekten onlarla ilgilenmediğini ve onların ne hissettiklerini anlamadığını düşünürler. Bu kişiler soğuk ve verici olmayan kişilerden etkilenebilirler veya kendileri duygusal olarak soğuk ya da aşı verici olabilirler ve bu durumun sonunda da duygusal olarak tatmin edici olmayan ilişkiler yaşarlar (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Kusurluluk/ Utanç: Bu şema kişinin temel olarak, birçok açıdan kusurlu, kötü, istenmeyen aşağı ve işe yaramaz olduğunu ve gerçek benliğini görecek olsalar kimsenin onu sevmeyeceği düşüncesini içerir. Bu şemaya sahip olan kişiler eleştirilmeye reddedilmeye ya da suçlanmaya karşı tetiktedirler. Ayrıca, bu durumu yaşadıklarında yoğun bir utanç duygusuna sahip olurlar (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Sosyal İzolasyon/ Yabancılaşma: Bu şemaya sahip olan kişiler kendilerini diğer insanlardan faklı hissederler. Bu şemanın nedeni genellikle, bu kişilerin çocukken akran gurupları tarafından dışlanmaları olabilmektedir. Bu kişiler kendilerini, bir arkadaş gurubuna dahil hissetmezler. Bu kişiler yetişkin olduklarında şemalarını

kaçınma yoluyla sürdürmektedirler ve guruplar içinde sosyalleşmekten ve arkadaş edinmekten kaçınırlar (Young ve Klasko, 1993).

Alan II-Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma

İkinci alan özerklik ve rekabet gibi temel ihtiyaçların ihlali ile ilişkili şemaları içerir. Bu da kişinin ayrışma, bağımsızlık, kendini ortaya koyma konularında algılanan becerisini kendisiyle ve çevresiyle ilgili beklentileriyle çatışması ile sonuçlanır. Bu alandaki şemalar genellikle iç içe geçmiş, çocuğun kendine güvenini zedeleyen, aşırı korumacı ya da çocuğun aile dışında kendini ortaya koymasına izin vermeyen erken dönem aile ortamlarında oluşur. Bu alanda dört şema yer almaktadır (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Bağımlılık/ Yetersizlik: Bu şemaya sahip olan bireyler gündelik yaşamdaki sorumluluklarını başkalarının yardımı olmadan gerçekleştiremeyeceklerini düşünürler. Yoğun bağımlılık hissi olan kişiler, kendilerine bakamayacaklarına, yeni görevleri üstlenemeyeceklerine dair güçlü bir inanç geliştirirler (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012). Bu şemanın gelişmesinin nedeni; çocukken bağımsız davrandıklarında hep engellenmiş ve yetersiz hissettirilmiş olmalarıdır (Young ve Klasko, 1993).

Zarar Görme/ Hastalanmaya Karşı Dayanıksızlık: Bu şemaya sahip kişiler her an başlarına gelebilecek bir felaket korkusuyla yaşarlar. Bu felaket doğal, hukuksal, tıbbi ya da finansal olabilir. Bu şemanın kökenlerinde aşırı evhamlı ebeveynlere sahip olmak ve onların aşırı koruyucu olmaları yatar. Aşırı korumacı ebeveynlere sahip olan kişiler dünyanın tehlikeli bir yer olduğu hissiyle büyürler ve korkularının hayatlarını kontrol etmesine izin veririler. Bu kişilerin korkuları, hastalanmak, iflas

etmek ya da uçak fobisi gibi bazı fobik durumlar olabilmektedir (Young ve Klasko, 1993).

İç İçe Geçme/ Gelişmemiş Benlik: Bu şemaya sahip olan kişiler, diğer önemli kişilere (Genellikle ebeveynleriyle) sosyal gelişim ve bireyleşmelerini engelleyecek düzeyde iç içedirler ve iç içe oldukları kişiler tarafından destek görmedikçe, hiçbir işi başaramayacaklarına ve mutlu olamayacaklarına inanırlar (Caner, 2005). Bu şemaya sahip olan kişiler genellikle ebeveynleriyle araya sınır koydukları zaman kendilerini suçlu hissederler (Young, Klasko ve Wheisler, 2003).

Başarısızlık Şeması: Bu şemaya sahip olan kişiler akranlarıyla kıyasladıklarında kariyer, okul başarısı, para, sosyal ilişkiler konusunda kendilerini yetersiz hissederler. Bu şemaya sahip olan kişiler bu şemalarını ya söylenenleri tam olarak yapmayarak (Örneğin eksik ödev yapma, iş hayatında performansı tam gösterememe gibi) ya da hiç durmadan çalışma veya kendi gücünün çok üstünde performans gösterme gibi davranışlarda bulunurlar (Young, Klasko ve Wheisler, 2003).

Alan III-Zedelenmiş Sınırlar

Bu alan içsel sınırlardır. Bu alandaki şemalar, başkalarının haklarına saygı gösterme, onlarla işbirliği yapma, sözüne sadık olma ve gerçekçi kişisel hedefler koyma konusunda zorluğa yol açar. Bu şemalar genellikle, erken dönem aile çevresi fazla serbestlik, ya da yönlendirmenin olmadığı ortamlarda ortaya çıkar (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Haklılık/ Büyüklenmecilik: Bu Şemaya sahip olan bireyler her durumda, kendini haklı görme eğilimi gösteririler. Bu kişiler kendilerini karşılarındaki insanların yerine koymazlar ve empati duyguları gelişememiştir. Güç kazanmaya üstünlük sağlamaya aşırı derecede odaklanabilirler, kendi menfaatleri doğrultusunda rekabet yaşayabilir

ve karşı tarafa baskı uygulayabilirler (Bayalan, 2011). Bu şemaya sahip olan kişiler, genellikle neyin gerçekçi olduğunu başkalarının ne istediğini ve isteklerinin sonuçlarını düşünmeden istediğini yapmaya çalışır (Rafaeli, Barnstein, Young, 2012).

Yetersiz Özdenetim: Bu şema bireyin kişisel hedeflerini gerçekleştirmek ya da duygu ve dürtülerini dizginleme konusunda yetersiz olmasını içerir. Bu kişiler genellikle acıdan, çatışmadan, yüzleşmeden ve aşırı sorumluluktan kaçarlar (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Alan IV-Diğeri Yönelimlilik

Bu alandaki şemalara sahip olan bireyler, kendilerini kabul ettirmek ve sevdirmek için kendi düşünce ve arzularının yerine başkalarının düşünce ve arzularına önem verirler. Bu alandaki şemalara sahip olan kişilerin aileleri genellikle onların kurallarına uyulduğunda onlara sevgi veren ve onları kabul eden ailelerdir. Ayrıca bu kişilerin ailelerinde sosyal statü ve başarı onların ihtiyaçları olan sevgi ve ilgiden daha büyük bir öneme sahiptir (Young, Klasko ve Wheisler, 2003).

Boyun Eğicilik: Bu şema kontrolü başkalarının eline bırakmayı içerir. Bu kişiler öfke, misilleme ve terk edilmeden kaçınmak için kendini bu şekilde davranmak zorunda hisseder. Boyun eğicilik, kişinin kendi ihtiyaçlarını, tercih karar ve arzularını özellikle de öfkenin bastırılmasıdır (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012). Bu şemanın kökeninde her şeyi kontrol eden aile, ailenin istediği şekilde davranılmadığında cezalandırılma, ailenin çocuklukta karar almasına izin vermeme, çocuklukta ihtiyaçlara fikirlere saygı duyulmaması yatar (Young, Klasko ve Wheisler, 2003).

Fedakarlık: Bu şemaya sahip olan bireyler kendilerini başkalarını memnun etmeye adarlar (Young, Klasko ve Wheisler, 2003). Bu kişiler başkalarında acıya yol açabilecek eylemlerden kaçınabilirler. Bu kişiler bencil hissetmekten doğan suçluluktan kaçınma veya yardıma muhtaç olarak algılanan kişilerle bağlantıyı sürdürme eğilimindedirler. (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Onay Arayıcılık/ Kabul Arayıcılık: Bu şemaya sahip olan kişiler güvenli ve doğru bir kendilik algısı oluşturma pahasına, diğer insanların onay kabul ve ilgisini kazanmaya veya onlara uyumlu göstermeye eğilimlidir (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Alan V-Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık/Yüksek Standartlar

Bu alandaki şemalara sahip olan kişiler hislerini, dürtülerini ve seçimlerini bastırırlar. Bu şemalar genellikle acımasız, talepkar ve bazen cezalandırıcı bir aile ortamında ortaya çıkar. Bu tür ailelerde genellikle çocuklardan duygularını saklamaları, hatadan kaçınmaları ve mükemmellik için uğraşmaları beklenir. Genellikle altta yatan kişi her zaman tetikte ve dikkatli olmazsa, her şeyin dağılacağına yönelik bir kötümserlik eğilimi vardır. Bu alanda dört şema yer almaktadır (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Karamsarlık/ Kötümserlik: Bu şemaya sahip olan bireyler yaşam olaylarının pozitif kısımlarını görmezken, negatif taraflarına odaklanırlar. Bu kişilerin iş, sosyal, eğitim ve evlilik hayatlarıyla ilgili abartılı olumsuz beklentileri vardır. Eninde sonunda her şey kötü gidecektir (Young, Klasko ve Wheisler, 2003).

Duyguların Bastırılması: Bu şema genellikle başkalarının kınanmasından, utanç duygularından veya dürtülerin kontrolünün kaybedilmesinden kaçınmak amacıyla

eylem, duygu veya iletişimin aşırı derecede bastırılmasını içerir. En yaygın olarak bastırılan alanlar:

a) Öfke ve agresyonun bastırılması

b) Olumlu dürtülerin (sevinç, şevkat, cinsel istek gibi) bastırılması

c) Kişinin kırılganlığını ifade etmede veya duygularını, ihtiyaçlarını özgürce aktarmada yaşadığı güçlüktür (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Yüksek Standartlar: Bu şemaya sahip olan insanlar, kendilerini sürekli bir baskı altında hissederler. Hiç bir zaman gevşeyip hayattan zevk almazlar. Kendilerini ilerlemek içim sürekli olarak zorlarlar. Okulda iş yerinde ya da cinsellikte en iyi olmak için uğraş verirler (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

Mojallal, Ajavadi ve Hosseinkhanzadeh'e (2013) göre kişiler ilişkiler hakkındaki inançlarını şemaları ailelerinde öğrenirler ve içselleştirdikleri bu inançları ve düşüncelerini gelecek ilişkilerine de yansıtırlar.

1. 3. 2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Evlilik Uyumu

Young, Klasko ve Wheisler (2003), erken dönem uyum bozucu şemaların kişilerin çocukluk ve ergenlik döneminde gelişerek onların düşüncelerini duygularını, beden duyumlarını hatta ilişkilerini de etkilediğini ve bu durumun kişilerin ileriki dönemde kurdukları ilişkileri ve evlilik hayatlarını da etkileyebileceğini söylemiştir.

Literatür incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilikle ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilikle ilgili yapılan çalışmalardan Yoosefi, Etemadi, Bahrami, Fatehizade ve Ahmedi (2010) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın amacı boşanma ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla çalışmaya İran'da

yaşayan 150 boşanmış çift ile kontrol grubu olarak 150 evli çift katılmıştır. Çalışmanın sonucunda boşanma erken dönem uyum bozucu şemalarla ilişkili bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, boşanmış kişilerin yüksek standartlar, kuşkuculuk ve duygusal yoksunluk şemalarından aldıkları puanlar evli çiftlerin aldıkları puanlardan daha yüksek bulunmuştur.

Evlilik ve erken dönem uyum bozucu şemalarla yapılan çalışmalardan biri de Caner'in (2009) evli bireylerin anne ve babalarına dair algıladıkları ebeveynlik biçimleri ve erken dönem uyumsuz şemaları ile eşlerine yönelik değerlendirmeleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmadır. Çalışmaya, 171 kişi katılmıştır. Katılımcılara, değişkenlerin ölçülmesi amacıyla Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YSÖ-KF3), Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (BEDÖ) uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda, kadınlarda algılanan ebeveynlik biçimlerinin, yetişkinlik dönemi yakın ilişki biçimlerinde erkeklere göre daha belirleyici olduğu görülmüştür. Kadınlarda; kopukluk, zedelenmiş otonomi, diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanlarının gerek anne gerekse babaya ilişkin işlevsel olmayan ebeveynlik algısı ve eşe yönelik değerlendirmelerin bağımlılık boyutu arasında aracı bir rolünün olduğu gözlenmiştir.

Kargın ve Güner (2014) tarafından yapılan bir çalışmada da, evli çiftlerin erken dönem uyumsuz şemaları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları, fonksiyonel olmayan tutumları, ilişkilerde yüklemeleri, evlilikte sorunlarla başa çıkma yolları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya çeşitli illerde yaşayan 120 çift katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadınların kopukluk, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarından aldıkları puanlar arttıkça evlilik uyumlarının azaldığı, erkeklerin şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanları puanları arttıkça

evlilik uyumları azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak, kadınlarda diğerleri yönelimlilik şema alanı ve erkeklerde yüksek standartlar şema alanı kendi evlilik uyumları ile ilişkili bulunmamıştır. Ayrıca, erkeklerin evlilik uyumu azaldıkça eşlerinin zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanları dışındaki kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanlarından aldıkları puanlar arttığı, kadınların evlilik uyumu puanları arttıkça eşlerinin, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar alanlarından aldıkları puanlar azalmıştır.

Mojallal, Ajavadi ve Hosseinkhanzadeh (2013) tarafından yürütülen araştırmada da evli ve bekar olan 150 üniversite öğrencisinin erken dönem uyum bozucu şemaları arasında bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmaya, İran'da üniversite okuyan 84 bekar ve 66 evli kadın katılmıştır. Katılımcılara Young Şema Ölçeği Kısa Form uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda iki gurup arasında herhangi bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazar bunun sebebinin eğitim seviyesiyle ilişkili olduğunu ve evlenmeyen kişilerin evlenmeme sebeplerinin erken dönem uyum bozucu şemalarından kaynaklanmadığını, bekar olan kadınların evlenmeme sebeplerinin hedeflerini gerçekleştirme arzusu, özgürlük arzusu gibi durumlarla ilişkili olabileceğini belirtmektedir.

Dattilio (2010) ilişkiler ve aile ilişkilerine dair pek çok şemanın yaşamın erken dönemlerinde gelenekler-görenekler, ilk ilişki deneyimi gibi birinci kaynaklardan öğrenildiğini, şemaların kişinin seçici olarak neyi algılayacağını, kişinin davranışlarının nedenlerini ve aile hayatıyla ilgili fikirlerini etkilediğini söylemektedir. Arntz ve Van Genderen de (2013) erken dönem uyum bozucu şemaların çocuğun geçmişindeki eksikliklerden veya bu eksikliklerin travmatik olaylarla birleşmesinden ötürü (Yakın birinin kaybı, cinsel taciz gibi) erken dönem uyum bozucu şemalar ortaya çıktığını söylemektedir.

1. 3. 3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Travmatik Olaylar Arasındaki İlişki

Erken dönem uyum bozucu şemaların meydana gelmesinde çocuklukta yaşanan çeşitli travmatik yaşantıların da etkili olduğu düşünülmektedir (Caner, 2005). Travma yaşayan çocuk, zarar görür ya da mağdur edilir ve tehlike, acı veya tehdidin varlığını yansıtan şemalar geliştirir. En temel duygusal ihtiyaçlarından biri olan güvenlik ihtiyacı karşılanmamış ve bu ihtiyacın tam karşıtı davranılmıştır. Bu durum da çoğunlukla güvensizlik, aşırı temkinlilik hali, kaygı ve umutsuzluk ile belirli şemaların oluşumuna neden olmuştur (Rafaeli, Barnstein ve Young, 2012).

1. 4. Travma

APA'ya (2000) göre travma kişinin gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ciddi yaralanma, fiziksel bütünlüğünü bozan bir olay yaşaması ya da tanık olması sonucu yoğun korku ve çaresizlik hissetmesidir. Baltaş'a (2009) göre de psikolojik travmalar insanın, zihinsel, duygusal ve fiziksel bütünlüğüne zarar vererek, günlük yaşamını etkileyen ya da ruhsal sıkıntılara sebep olan trajik olaylardır.

DSM-4'e göre travmatik olaylar, savaş, cinsel ve fiziksel saldırı, kaçırılmak, işkence, doğal afetler, hayati tehlikesi olan hastalıklar ve yaralanmalardır. Bu çalışmada, travmanın ilişkisel boyutu olan şiddet, ayrılık, istismar gibi değişkenler ele alınacaktır.

Travma yaşayan kişilerde, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri olan; rahatsız edici anıların tekrar tekrar zihne gelmesi, hissizlik, başkalarına karşı ilgi kaybı, çevreden soyutlanmışlık hissi, travma anılarını canlandıracak durum ve faaliyetlerden kaçınma davranışı, uyku bozuklukları ve fonksiyon kaybı

görülebilmektedir (Ruppert, 2011). Her travmatik olay yaşayan kişi travma sonrası stres bozukluğu belirtisi yaşamamaktadır. Her tehlike ve stres yaratan olaydan sonra, korku ve çaresizlik görülebilir ancak, bu durum uzun sürdüğünde travma sonrası stres bozukluğunu işaret edebilir (Akcanbaş, 2010).

Herman da (1992) yaşanılan travmaların temel insan ilişkilerinde aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarında sıkıntıya sebep olduğunu, diğer insanlarla ilişkileri destekleyen ve biçimlendiren kendilik yapısını bozduğunu ayrıca, insanlara kontrol, bağ kurma ve anlam duygusu veren olağan davranış sistemini altüst ettiğini söylemektedir.

1. 4. 1. Bağlanma ve Travmatik Olaylar

Bowlby (1953) bağlanma sisteminde sıkıntıya sebep olabilecek bir çok olumsuz yaşam olayından bahsetmiştir. Bunlar ebeveyn kaybı, anne veya babanın boşanması, ebeveyn ya da çocukta ciddi rahatsızlıklar, ebeveyndeki psikolojik rahatsızlıklar, alkol ya da madde kötüye kullanımı çocuğun cinsel ya da fiziksel istismarıdır. Çocuğun bağlanma sisteminde sıkıntıya sebep olabilecek durumlardan biri de fiziksel istismardır. Çocukluğunda fiziksel istismara maruz kalmış çocukların 20 yıl boyunca bağlanma stillerinin incelendiği boylamsal bir çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip olan çocukların fiziksel şiddete uğradıktan sonra yetişkinlikte güvensiz bağlanma stiline sahip olma oranı hiç fiziksel şiddete uğramamış çocuklara oranla daha yüksektir (Waters, Merrick, Trebox, Crovel ve Albersheim, 2000).

Yapılan araştırmaların bir kısmı, kaygılı bağlanan kişilerin daha fazla şiddete maruz kaldığını göstermektedir (Bookwalla ve Zdaniuk, 1998; Henderson, Bartholomew, Trinke ve Kwong, 2005).

Alison ve Arkadaşları da (2008) bu görüşü desteklemektedir. Kaygılı bağlanan kişiler, partnerlerinden daha fazla fiziksel ve duygusal yakınlık almaya onları zorlamak için fiziksel şiddet uygularken, kaçıngan bağlanma stiline sahip bireyler eşleri onlara karşı yakın davrandıklarında ve hayatlarına müdahale ettiklerinde onları kendilerinden uzaklaştırmak için fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

Gökmen (2009) tarafından yürütülen tez çalışmasına, eşiyle birlikte yaşayan şiddet görmüş 30, kadın sığınma evinde yaşayan 30 kadın katılmıştır. Çalışmanın amacı; kadınların bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Katılımcılara; Kendini Toparlama Gücü Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların dayanıklılık toplam puan ortalamaları, eşiyle birlikte yaşayan katılımcıların puan ortalamalarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının da, eşiyle birlikte yaşayan katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bir diğer sonucu ise; kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş katılımcıların dayanıklılık puanları ve güvenli bağlanma puanlarının eşiyle birlikte yaşayan katılımcılara göre daha yüksek olduğudur.

1. 4. 2. Travmatik Olaylar ve Evlilik Uyumu

Aile içi şiddet, ülkemizde ve dünya da evlilik hayatında karşılaşılan en yaygın ve en önemli sorunlardan biridir (Erberk ve arkadaşları, 2004).

Gülcur (1999) tarafından yürütülen bir araştırmada, kadınların % 89'unun psikolojik şiddete maruz kaldığı bunların % 39'unun fiziksel şiddete maruz kaldığını, % 15'inin cinsel ilişkiye zorlandığı sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Erberk ve arkadaşları, 2004). Jaden ve Thones (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada ise 8000 kadın ve

erkeğin fiziki, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kalıp kalmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kadınların fiziksel ve cinsel şiddete erkeklerden daha fazla maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Şiddetin farklı tanımlamaları olsada en genel tanımıyla; düşmanlık ve öfke duygularının, kişilere ve objeler yönelik zor yoluyla ifade edilmesi, saldırganlığın insan iradesini aşan en uç boyutu olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2008).

Yapılan araştırmalara göre, erkeklerdeki agresyonun eşlerinin evlilik uyumunda düşüşe neden olduğu ve eşleri boşanma sürecine götürebildiği sonucuna ulaşılmıştır (Simpson, Doss, Wheeler ve Jouriles, 2007). Stith, Green, Smith ve Ward (2008) da yaptıkları çalışmada eşlerin birbirine uyguladığı şiddet ve evlilik uyumları arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuştur.

Bozkurt (2014) tarafından yürütülen tez çalışmasına, 100 erkek ve 100 kadın olmak üzere 200 evli birey katılmıştır. Çalışmada, aile içi eşler arası şiddet ile yetişkin bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, eşlerin birbirlerine en yüksek oranda duygusal şiddet uyguladıkları, kadınların şiddetin her türünde daha fazla şiddete maruz kaldıklarını bildirdikleri, erkeklerin daha fazla cinsel ve ekonomik şiddet uyguladıklarını bildirdikleri görülmüştür. Buna ek olarak, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulamayla saplantılı bağlanma stili ilişkili bulunmuştur.

İdiz (2014) tarafından yürütülen bir diğer çalışmada da evlilik uyumu, ilişki yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya Ankara Sincan Devlet Hastanesi acilde, psikososyal destek ve krize müdahale birimine intihar girişimi ile başvuran 60 evli kadın ile yine aynı hastanede herhangi bir nedenle herhangi bir bölüme başvuran 60 evli kadın olmak üzere 120 evli kadın gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yaşları 17 ile 55 arasında

değişmektedir. Veri toplamak amacıyla Evlilik Uyumu Ölçeği, Aile İçi Şiddet Ölçeği, İlişki İstikrarı Ölçeği ve çeşitli demografik bilgilerin toplandığı Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda evlilik uyumu aile içi şiddetle ile negatif yönde ve ilişki yatırımı ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. İntihar girişimi açısından herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca, bu çalışmada intihar girişimi olan kadınlar ve olmayan kadınlar arasında aile içi şiddet türlerinden yalnızca duygusal şiddet anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Aile içi şiddet ve evlilik uyumu ile ilgili yapılan çalışmalardan birinde çalışmaya nişanlı çiftler alınarak evlilik öncesi fiziksel saldırganlığın evliliğin gidişatını nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çiftlerin % 57'sinin evlilik öncesinde de saldırgan davranışlarda bulunduğu saptanmıştır. Eşlerden birinin şiddet gösterdiği çiftler ile şiddet davranışı göstermeyen çiftlerin evlilik uyumları 18. ve 30. aylarda karşılaştırıldığında; saldırgan olmayan evli çiftlerin evlilik uyumu daha yüksek bulunmuştur. Son olarak, yapılan bu çalışmada erkekler kadınlara göre daha saldırgan bulunmuş ve saldırganlığın evlilik uyumsuzluğuna neden olduğu belirlenmiştir (Akt. Erberk ve Arkadaşları, 2004).

Evlilik ilişkisini etkileyen ilişkisel travmalardan bir diğeri çocukluk dönemi istismarıdır. Çocukluk dönemi istismarı, bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve kişilerce uygunsuz bulunan, fiziksel, duygusal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini engelleyen, beden ve ruh sağlığına zarar veren, çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan olayların tümüdür (Yücel, 2014).

İstismar türleri dörde ayrılır:

İhmal: Çocuğun sığınma, güvenlik, beslenme ve gözetim ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak tanımlanır.

Fiziksel istismar: Çocuğun kötü niyetle hırpalanması, sarsılması, dayak atılması gibi unsurları içerir.

Duygusal istismar: Ebeveynlerin ya da bakıcıların çocukta ciddi davranışsal, duygusal veya zihinsel rahatsızlıklara yol açabilecek davranışlarını (Aşırı cezalandırma, aç bırakma, sevmediğini söyleme gibi) kapsar.

Cinsel istismar: Çocuğa ruhsal anlamda derin yaralar bırakan, çocuğun cinsel organının okşanması, cinsel ilişki, ensest ilişki, pornografi, teşhircilik gibi davranışları içerir (Budak, 2008).

Godbout, Sabourin and Lussier (2009) çocukluk çağı istismarının kişinin güvensiz bağlanma stili geliştirmesine, depresyon, kaygı ve ileride yaşayacağı ilişkilerde düşük tatmine sebep olmaktadır. Yapılan çalışmalarda çocuklukta yaşanan istismarın yetişkin ilişkilerinde güven duygusunu olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Browne ve Finkelhor, 1986; Bass ve Davis, 1992).

Belt ve Abidin (1996) tarafından yürütülen bir araştırmada çocukluk döneminde yaşanan duygusal istismarın evlilik ilişkisine etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya 159 kadın ve 159 erkek katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadınlar için sözel istismarın evlilik ilişkilerinde çatışamaya sebep olduğu, erkekler içinse herhangi bir istismarın şu andaki ilişkilerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Perry, Dillillo ve Peugh (2007) tarafından yürütülen araştırmada ise çocukluktaki istismar yaşantısı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik problemlerin aracı rolü yeni evli çiftlerde incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, duygusal istismar ve duygusal yoksunluk ile evlilik uyumları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, araştırmanın bir diğer sonucu ise erkeklerde stres ve paranoyanın çocukluk çağı istismarı ve evlilik uyumu ilişkisinde aracı rolü olduğudur.

Nelson ve Wampler (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada ise çocukluğunda fiziksel ya da cinsel istismara uğramış 96 çift ile hiçbir istismara uğramamış 65 evli çiftin evlilik uyumları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda çiftlerden birisinin ya da ikisinin de fiziksel ya da cinsel istismara uğradığı çiftlerin evlilik uyumları hiç istismar geçmişine sahip olamayan kişilere göre daha düşük bulunmuş ayrıca stres düzeyleri de istismara uğramamış kişilere göre daha yüksek bulunmuştur.

TUİK (2012) verilerine göre Türkiye'de yaşayan kadınların boşanma nedenlerine bakıldığında, eşlerin sorumsuz ve ilgisiz davranması % 26,6 ile ilk sırayı almaktadır. Daha sonra sırasıyla % 23,4 ile diğer nedenler, % 20,8 ile şiddet ve % 16,8 ile aldatma gelmektedir.

Amato ve Rogers da (1997) evlilikte yaşanan problemlerin hangilerinin boşanmayı daha fazla yordadığına yönelik bir çalışma yapmıştır. Araştırmalarında öfke problemi aldatma, madde kullanımı gibi konuların evlilik ve boşanma üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda çiftleri boşanmaya götüren faktörlerin başında aldatma geldiğini saptamışlardır.

Literatür incelendiğinde aldatmanın farklı tipleri bulunmasına rağmen araştırmacılar aldatmayı genellikle; duygusal aldatma, cinsel aldatma hem duygusal hem cinsel aldatma, sanal aldatma olarak ayırmışlardır (Glass,1985).

Yapılan çalışmalara göre aldatma yaşayan kişiler travma sonrası stres bozukluğuna benzer belirtiler göstermektedirler. Aldatılan eş depresyon kaygı, utanç, uykusuzluk, kolayca irkilme ve istenmeyen anıların sık sık akla gelmesi gibi belirtiler yaşamaktadırlar (Maultrup, 1990; Glass ve Wright, 1997). Synder, Garden, Baucom'a (2004) göre de aldatılan eşin tıpkı diğer travma yaşantılarından sonra olan kişinin dünyaya ilişkin algısı, insanlara ilişkin algısı ve kendine ilişkin algısı bozulur.

Kişi artık eşinin güvenilir olduğunu, kendinin değerli olduğunu düşünmez. Ayrıca, bu kişiler geleceğin belirsiz olduğunu ve hiçbir şeyin kontrol edilemez olduğunu düşünürler. Bu yüzden aldatma kişinin temel duygularından biri olan güvenlik hissini de zedeler. Herman'a (1992) göre de bireyler kurdukları ilişkilerde, güven duygusunu yaşamayı amaç edinirler. İnsanlar ilişkilerindeki güven hissini ilişki kurdukları kişilerle bağ kurarak sahip olurlar ancak, kişi travmatik bir olay yaşadıysa güven duygusu zedelenebilir, kendi içine kapanabilir. Bu durumda kişinin iletişim kurmasını ve ilişkisinden aldığı tatmini düşürebilir.

Glass ve Wright (1985) tarafından yürütülen bir çalışmada 300 kadın ve erkeğin evlilik dışı ilişkisi ve evlilik uyumu incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kadınların daha çok duygusal aldatmayı, erkeklerinse daha çok fiziksel aldatmayı tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, eşlerini aldatan kadınların evlilik uyumlarının eşlerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilik uyumu ve aldatmayla ilgili yapılan bir diğer çalışmada ise, çalışma arkadaşlarıyla evlilik dışı ilişki yaşayan kişilerle çalışma arkadaşlarıyla ilişki yaşamayan kişilerin evlilik uyumları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda çalışma arkadaşlarıyla ilişki yaşayan kişilerin evlilik doyumlarının, çalışma arkadaşlarıyla ilişki yaşamayan kişilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Blow ve Hartnett, 2005).

Shackeford, Buss, Bennet (2002) tarafından yürütülen bir araştırmada 128 kadın ve 128 erkeğe aldatıldıktan sonra partnerlerini affetmeyi mi ayrılmayı mı tercih edecekleri sorulmuştur. Çalışmanın sonunda erkeklerin cinsel aldatma yaşadıklarında ayrılmayı tercih edecekleri, kadınların ise yaşayacakları duygusal aldatma sonucunda ayrılmayı tercih edecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Javidnia, Golzari ve Barjoli (2004) tarafından yürütülen araştırmada evlilik dışı ilişki ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya İran'da yaşayan ve evlilik dışı ilişkisi olan 54 kadın ile kontrol gurubu olarak evlilik dışı ilişkisi olmayan 54 kadın katılmıştır. Katılımcılara Karşı Cinsle İlişki Envanteri ve Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, evlilik uyumu ve aldatma arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır.

1. 5. Araştırmanın Önemi

Evlilik en anlamlı kişiler arası ilişkilerden biridir (Tutarel ve Kışlak, 2000). Evlilikte yaşanan problemler hem kişilerin hem çocuklarının fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyerek toplumsal bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Çakır, 2008). Evlilikte yaşanan problemlerin bu denli etkili olması evlilik uyumuyla ilgili yapılacak çalışmaların hem klinisyenlere hem akademisyenlere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şemalar, bağlanma stilleri, ilişkisel travmalar ve evlilik uyumu üzerinde temellendirilen bu çalışmanın literatüre ve klinisyenlere çift ve bireysel terapilerde kullanılmak üzere bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde evlilik uyumuyla ilgili yapılan çalışmaların bir kısmının tek bir eşin evlilik uyumunu değerlendirdiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmayla evlilik uyumunun hem kadın hem erkek açısından değerlendirilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bireyin evlilik ilişkisinin temeli ailede atılmakta ve ileriki zamanda kuracağı ilişkileri de etkilemektedir. Solmuş (2005), bağlanmanın, anne ile çocuk arasında kurulan ve kişinin ve tüm yaşamı boyunca yaşayacağı ilişkileri etkileyen en güçlü bağlardan biri olduğunu söylemektedir. Bu yüzden yapılan bu çalışmada bağlanma stillerinin evlilik uyumuyla ilişkisinin öneminin anlaşılmasının kişilerin kendi

çocuklarını yetiştirirken farkındalıklarının artması açısından klinisyenlere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Erken Dönem uyum bozucu şemalar ve evlilik uyumu konusunda yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Baucom'a (2002) göre evli çiftler arsındaki problemlerin temeli uyum bozucu şemaları ve çarpık düşünce yapılarıdır. Bu yüzden bu çalışmanın literatüre ve klinisyenlerin uygulayacağı çift terapilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Herman (1992) travmaların temel insan ilişkilerinde aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarında sıkıntıya sebep olduğunu, diğer insanlarla ilişkileri destekleyen ve biçimlendiren kendilik yapısını bozduğunu söylemektedir. En temel ilişkilerden biri olan evlenme ve eş ilişkisi yaşanılan travmatik olaylardan etkilenmektedir. Bu tezin temel konusu olan ilişkisel travmaların (Şiddet, istismar, aldatma) evlilik uyumuyla ilişkisinin incelenmesinin hem koruyucu ruh sağlığı alanında çalışanlara, toplumbilimcilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 6. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, evlilik uyumu, bağlanma stilleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve ilişkisel travmaların birbirleriyle ilişkili olup olmadığını incelemektir. Ayrıca, yakın ilişkilerde bağlanma stilleri, erken dönem şemalar ve travmatik yaşantıların evlilik uyumunu açıklamada göreli katkılarını belirlemek de araştırmanın amaçlarındandır.

Bu genel amaç çerçevesinde araştırmanın cevap bulmayı amaçladığı sorular şunlardır:

1. Evlilik uyumu cinsiyet, eğitim ve sosyo-ekonomik düzey gibi betimleyici değişkenler göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık elde edilebilir mi?

2. Evlilik uyumu, görücü usulü evlilik, evliliğin ilk zamanlarında aşkın olup olmaması gibi ilişkisel değişkenlere göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık elde edilebilir mi?

3. Erken dönem şemalar, yakın ilişkilerde bağlanma, travmatik yaşantılar evlilik uyumunu ne yönde ve düzeyde açıklamaktadır?

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2. 1. Örneklem

Bu çalışma, psikolojik destek başvurusunda bulunan 80 kadın ve 80 erkek olmak üzere 160 evli birey ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan evli kişiler İstanbul'un Avrupa ve Anadolu yakası olmak üzere çeşitli semtlerde oturan ve psikolojik destek alan kişilerden oluşmuştur. Katılımcıların yaşı 18-20 arasında olanlar 1 kişi, 20-40 arasında olanlar 120 kişi, 40-60 arası olanlar 34 kişi ve 60-80 arasında olanlar 2 kişidir. Katılımcıların eğitim düzeyi; Ortaöğrenim (İlkokul-Ortaokul), Lise, Yüksek Öğrenim (Yüksekokul-Üniversite-Yükseklisans) olmak üzere 3 grupta değerlendirilmiştir. Eğitim düzeyi Ortaöğrenim olanlar 54, Lise olanlar 43, Yüksek Öğrenim olanlar ise 63 kişidir. Katılımcıların gelir düzeyi; düşük, orta ve yüksek gelir düzeyi olmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir. Gelir düzeyi düşük olanlar 21, gelir düzeyi orta olanlar 126 kişi, gelir düzeyi yüksek olanlar ise 13 kişidir. Katılımcıların evlilik süresi; 1 yıldan az, 1-2 yıl arası, 2-5 yıl arası, 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üstü olmak üzere 5 grupta değerlendirilmiştir. Evlilik süresi 1 yıldan az olanlar 16, 1-2 yıl arası olanlar 20, 2-5 yıl arası olanlar 32, 5-10 yıl arası olanlar 30, 10 yıl ve üstü evli olanlar 62 kişidir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin betimleyici istatistikler kadın ve erkekler için ayrı ayrı olmak üzere Tablo 2.1' de özetlenmiştir.

Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

		Erkek		Kadın	
		Sayı	%	Sayı	%
Yaş Grubu	18-20	0	0%	1	.6%
	20-40	57	35.6%	63	39.4%
	40-60	22	13.8%	15	9.4%
	60-80	1	.6%	1	.6%
Eğitim	İlkokul	13	8.1%	15	9.4%
	Ortaokul	11	6.9%	15	9.4%
	Lise	24	15.0%	19	11.9%
	Yüksek Okul	6	3.8%	5	3.1%
	Üniversite	23	14.4%	22	13.8%
	Yüksek Lisans	3	1.9%	4	2.5%
Gelir Düzeyi	Düşük	10	6.3%	11	6.9%
	Orta	66	41.3%	60	37.5%
	Yüksek	4	2.5%	9	5.6%
Evlilik Süresi	1 yıldan az	8	5.0%	8	5.0%
	1-2 yıl arası	10	6.3%	10	6.3%
	2-5 yıl arası	16	10.0%	16	10.0%
	5-10 yıl arası	15	9.4%	15	9.4%
	10 yıl ve fazlası	31	19.4%	31	19.4%

2. 2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama amacı ile katılımcılara, Onam Formu, Sosyo-Demografik Bilgi Formu (SVF), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanma biçimlerini ölçmek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), Erken dönem uyum bozucu şemaların değerlendirilmesi amacıyla Young Şema Ölçeği Kısa Formunun 3. Versiyonu (YSÖ-KF3) ve evli çiftlerin evlilik kalitesini ve uyumunu ölçmek amacı ile Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) uygulanmıştır.

2. 2. 1. Onam Formu

Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı, çalışmanın kimler tarafından yürütüldüğü, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, kimlik bilgilerinin alınmayacağı ve çalışma boyunca izlenecek işlemler hakkında bilgi içeren onam formu verilmiştir.

2. 2. 2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmada 32 maddeden oluşan bir bilgi formu kullanılmıştır. Hazırlanan bilgi formu, katılımcıya ve eşine ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Bu formda, kişilerin erken dönem uyum bozucu şemaları, bağlanma stilleri ve evlilik uyumlarıyla ilişkili olabileceği düşünülen demografik özelliklere ait sorular bulunmaktadır. Katılımcılara yaş, eğitim, meslek, gelir seviyesi gibi betimleyici özelliklerin yanı sıra evlilik süreleri, tanışma biçimleri, çocuk sahibi olup olmadıkları gibi ilişkilerine dair sorular da yöneltilmiştir. Ayrıca, daha önce travmatik bir yaşantıları olup olmadığını (Ciddi hayati tehlikeye neden olabilecek kaza, dayak, işkence, tecavüz, yaralanma, taciz, kaçırılma, doğal afet, kaza, yakın birinin kaybı, eşlerinin ya da kendilerinin eşlerine şiddet uygulayıp uygulamadığı) belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur.

Bu form hazırlanırken ilgili literatürde yürütülen çalışmalar incelenmiş, bazı sorular için Caner (2009) tarafından yapılan evli bireylerin ebeveynlerini algılama biçimleri, erken dönem uyum bozucu şemaları ve kendi eşlerine yönelik değerlendirmeleri arasındaki ilişkinin incelendiği yüksek lisans tezi ve Göral-Alkan (2010) tarafından yapılan yansıtmalı özdeşim, erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik tutumları ve çift ilişkisinin incelendiği doktora tezinin (Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan) bilgi toplama formlarından yararlanılmıştır.

2. 2. 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Yetişkinlerin kullandığı bağlanma stillerini incelemek için geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ilk olarak Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından geliştirilmiştir. Brennan, Clark ve Shaver (1998), en fazla kullanılan bağlanma ölçeklerini bir araya getirmiş ve ortaya çıkan maddelere faktör analizi uygulamışlardır. Bunun sonucunda, araştırmacılar yetişkin bağlanma davranışlarının "bağlanmaya ilişkin kaygı" ve "bağlanmaya ilişkin kaçınma" olmak üzere ve bu boyutların 18'er maddeyle ölçüldüğü, 36 sorudan oluşan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'ni (YİYE) geliştirmişlerdir (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından oluşturulan madde havuzunu kullanan Fraley ve arkadaşları (2000), yaptıkları analiz sonucunda en yüksek ayırt etme değerine sahip 18 kaygı ve 18 kaçınma maddesini seçerek YİYE-II'yi oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu yeni ölçeğin 18 kaçınma maddesinin 13'ü ve 18 kaygı maddesinin 6'sı YİYE ölçeğiyle ortak, diğer 17 madde ise YİYE ölçeğinden farklıdır (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

Bu çalışmada Fraley, Waller ve Brennan'ın (2000) geliştirdiği Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanteri'nin eş versiyonu kullanılmıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar II

Envanterindeki sorular Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından kişilerin eşlerine yöneltilerek (Örneğin, eşimin sevgisini kaybetmekten korkarım) Türkçeye adapte edilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçek 256 üniversite öğrencisinde uygulanmıştır. Geçerliliğini sınamak için ölçeği oluşturan 36 madde üzerinde temel bileşenler analizi yapılmıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanterinin. kaygı ve kaçınma boyutları için güvenirliği incelemek amacıyla Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmış ve iç tutarlık katsayılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Bu değerler kaçınma için .90, kaygı için .86'dır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanteri'nin kaygı ve kaçınma boyutlarının test-tekrar test güvenirlikleri her iki zamanda da ölçeği dolduran 86 katılımcının verileri kullanılarak yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda kaygı boyutunun .82, kaçınma boyutunun da .81 oranında test-tekrar test güvenirliğine sahip olduğu bulunmuştur (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanterinde katılımcılardan, romantik ilişkilerindeki duygu ve düşüncelerini 7 aralıklı Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirmeleri beklenmiştir (1= hiç katılmıyorum, 7= tamamen katılıyorum) (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005). Ölçekte bazı maddeler ters kodlanmaktadır. İki alt boyuttan da alınan puanlar 18 ile 126 arasında değişmektedir (Uluyol, 2014).

2. 2. 4. Young Şema Ölçeği Kısa Form – 3 (YŞÖ – KF3)

Araştırmada erken dönemde oluşan uyum bozucu şemaların ölçülmesi için 90 maddelik Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞO-KF3) kullanılmıştır.

Ölçek, beş şema alanının altında yer alan 18 erken dönem uyum bozucu boyutundan oluşmaktadır. Bu şema boyutları terk edilme/ istikrarsızlık, güvensizlik/ suistimal edilme, duyguları bastırma, kusurluluk/ utanç, sosyal izolasyon/ yabancılaşma, bağımlılık/ yetersizlik, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, iç-içelik/ gelişmemiş benlik, başarısızlık, hak görme/ büyüklük, yetersiz özdenetim, boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık, karamsarlık, duygusal yoksunluk, yüksek standartlar/ aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılıktır. Her boyut beş maddeden oluşmaktadır (Çakır, 2007).

Ölçeğin Türkiye'deki geçerlik ve güvenirlik çalışması Soygüt ve arkadaşları tarafından (2009) yürütülmüştür. Çalışma farklı üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan 17-35 yaş arasındaki 1071 kişi üzerinde uygulanmıştır. Ölçeğin çevirisi, 20 kişilik öğrenci gurubunun dilin anlaşılırlığı ve ifadelerin netliği konusunda verdikleri geri bildirim dikkate alınarak yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Temel Bileşenler Analizi Equamarks rotasyonu uygulanmış ve yorumlanabilir düzeyde 14 faktörlü bir yapının olduğu tespit edilmiştir. 14 faktör üzerinde üst sıra faktör analizi uygulanarak 5 şema alanı belirlenmiştir. Bu şema alanlarına göre maddelerin dağılımı şunlardır: Duygusal Yoksunluk (Faktör yüklerine göre maddeler sırasıyla (55, 19, 37, 73, 1), Başarısızlık (6, 60, 78, 24, 42, 33), Karamsarlık (35, 17, 8, 26, 80), Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik (58, 4, 76, 3, 57, 75, 40), Duyguları bastırma (30, 84, 12, 66, 48), Onay Arayıcılık (88, 52, 70, 56, 34, 16), İç-içe Geçme/ Bağımlılık (63, 81, 9, 79, 7, 64, 10, 25, 82), Ayrıcalık/ Yetersiz Özdenetim (68, 69,

15, 50, 32, 51, 22), Kendini Feda Etme (83, 47, 29, 65, 11), Terk Edilme (2, 20, 38, 28, 74), Cezalandırılma (54, 72, 18, 53, 49, 89), Kusurluluk (90, 41, 23, 43, 59, 77), Hastalıklar/ Tehditler Karşısında Dayanıksızlık (62, 71, 44, 21, 39), Yüksek Standartlar (13, 31, 14) (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2009).

90 maddeden oluşan ölçekte katılımcılar, her bir maddeyi altılı Likert üzerinde (1=Benim için tamamıyla yanlış, 6= Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) derecelendirmektedir. Ölçeğin özgün formunda her alt ölçek 5 maddeden oluşmakta, buna göre alt ölçeklerden alınan puanlar 5 ile 30 arasında değişebilmektedir (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2009). Ayrıca ölçeğin birleşen geçerliliğini ölçmek için, çalışmanın izleyen aşamasında 362 katılımcıdan gelen veriler üzerinden şema boyutları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu amaçla YŞÖ-KF3'deki alt boyutlar ile SCL-90-R'nin Genel Belirti Düzeyi İndeksi (GSI) ve Kaygı, Depresyon, Kişilerarası Duyarlılık alt ölçekler arasındaki korelasyonlar temel alınmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda YŞO-KF3'un şema boyutları ile SCL-90-R'nin Depresyon alt faktörü arasındaki korelasyonların "r=.34-.64 (p<. 01)" arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin kaygı alt faktörü ile YŞO-KF3'un şema boyutları arasında "r=. 13-.52 (p<. 01)" aralığında anlamlı bir ilişki gözlemlenirken; Kişilerarası Duyarlılık alt faktörü ile olan korelasyonların "r=.15-.58 (p<. 01)" arasında değiştiği bulunmuştur. YŞO-KF3'nin 5 şema alanı ile SCL-90-R alt ölçekleri arasındaki korelasyonlara bakıldığında; Şema alanlarının Depresyon alt faktörüyle "r=.55-.68 (p<. 01)", Kaygı alt faktörüyle "r=. 18-.54 (p<. 01)" ve Kişilerarası Duyarlık alt faktörüyle "r=.20-.60 (p<.01)" aralığında değişim gösterdiği ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkileri olduğu gözlenmiştir. YŞÖ-KF3'ün test-tekrar test güvenirliğini belirlemek amacıyla ölçüm alınana guruptan 150 katılımcıya ortalama üç hafta arayla

tekrar uygulama yapılmıştır. Şema boyutları için yapılan test-tekrar test sonuçlarına göre Pearson korelasyon katsayıları "r=.66-82 (p<.01)" arasında değişmektedir.

Şema alanları için yapılan test-tekrar test güvenirliği analizi sonuçlarına göre ise Pearson Korelasyon Katsayıları ise "r=.66-.83 (p<. 01)" arasında değişmektedir. Güvenirliği incelemek için yapılan analizler sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısının, alt ölçekler için .63 .80 arasında değiştiği görülmüştür. Üst sıra faktör analizi sonucu belirlenen şema alanlarının Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ise .53-.81 arasında değişmektedir. Buna göre ölçek orta düzeyde iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu rapor edilmiştir (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2009).

2. 2. 5. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ)

Bu çalışmada evli çiftlerin algıladıkları evlilik kalitesini ölçmek için Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Evli veya birlikte yaşayan çiftlerin algıladıkları ilişkinin kalitesini ölçen ölçek 32 maddeden oluşmaktadır (Özden, 2013). Çiftler Uyum Ölçeği, 32 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir. 1–22. maddeler altılı, 23 ve 24. maddeler beşli, 25–28. maddeler altılı Likert tipi ve 29. ve 30. maddeleri 2 seçeneklidir. 31. ve 32. maddeler ise verilen seçeneklerden uygun olanının seçilmesine dayanmaktadır (Yüksel, 2013).

Ölçeğin 4 alt ölçeği bulunmaktadır. Bu alt ölçekler karşılık gelen maddeler sırasıyla; Çift Doyumu (16-23, 31, 32), Çiftin bağlılığı (24-28), Çiftin Fikir birliği (1-3, 5, 7-15), Duygusal İfade (4, 6, 29, 30) (Fışıloğlu ve Demir, 2000). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 151, en düşük puan 0'dır ve toplam uyum puanın yüksekliği evlilik uyumunun yüksekliğine işaret etmektedir (Yüksel, 2013).

Ölçeğin Türk örneklemindeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Demir ve Fışıloğlu (2000) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya evlilik süreleri 3 ay ile 38 yıl arasında değişen 264 evli çift katılmıştır. Ölçek İngilizce seviyeleri ileri düzeyde olan 2 uzman psikolog tarafından çevrilmiştir. Çalışmada Çift Uyum Ölçeği'nin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa Katsayısı . 92 olarak tespit edilmiştir (Demir ve Fışıloğlu, 2000). Evlilik uyumunun ölçümü için kullanılan Çift Uyum Ölçeği'nin yapı geçerliliği çalışmasında Evlilik Uyum Ölçeği (Locke-Wallace Marital Adjustment Scale) kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda korelasyon katsayısı . 86 bulunmuştur (Demir ve Fışıloğlu, 2000).

2. 3. İşlem

Bu çalışmada; katılımcılara ulaşmak için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Her katılımcıya uygulamanın başında araştırma ile ilgili hem sözlü hem de yazılı (onam formu ile) bilgi verilmiştir. Hazırlanan onam formu ile katılımcılara araştırmanın adı ve amacı, bilgilerin gizliliği, kimlik bilgilerinin alınmayacağı ve ölçekleri doldurmanın yaklaşık ne kadar süreceği (30 ile 50 dakika) ile ölçeklerin ne şekilde doldurulması gerektiği hakkında bilgiler verilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiş, katılımcıların da imzalı onayları alınmıştır. Ardından, veri toplama araçları bölümünde belirtilen ölçekler; Sosyo-demografik Form, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3 (YSÖ-KF3), Çift Uyum Ölçeği kapalı zarfa konularak katılımcılara verilerek, cevaplandırdıktan sonra zarfı yapıştırarak uygulamacıya teslim etmeleri istenmiştir.

Verileri analiz etmek için SPSS 18.0 (Sosyal Bilimler için İstatistiksel Analiz Paket Programı) kullanılmıştır. Evlilik uyumunun sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisini incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ve Bağımsız

Örneklemlerde T Testi uygulanmıştır. Evlilik uyumu, yetişkin bağlanma stilleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travma arasındaki ilişkiyi incelemek için. Pearson Korelasyon Testi uygulanmıştır. Ayrıca, yetişkin bağlanma stilleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Regresyon Analizi uygulanmıştır. Analizlere ilişkin veriler bulgular kısmında açıklanmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları ele alınmaktadır. Öncelikle, çalışmada kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait ortalama puan, standart sapma ve değişkenlerin puan aralıkları aktarılmaktadır. Daha sonra, araştırmada kullanılan değişkenlere ait ortalama puanların kadın ve erkek örneklemi açısından karşılaştırılması ele alınmaktadır. Ardından bazı demografik değişkenlerin evlilik uyumu üzerindeki etkilerini incelemeye yönelik olarak yürütülen varyans analizleri sonuçları aktarılmaktadır. Daha sonra, araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır. Son olarak, evlilik uyumu, bağlanma boyutları, erken dönem uyum bozucu şemalar, genel travma ve ilişkisel travmayı yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizine yer verilmektedir.

3. 1. Betimleyici İstatistiksel Analizler

3. 1. 1. Araştırmada Yer Alan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri Ölçen Ölçeklere İlişkin Betimleyici İstatistikler

160 kişiye (80 kadın ve 80 erkek) uygulanan, çiftlerin betimleyici özellikleri ve yaşadıkları genel travma ve ilişkisel travma alanlarını incelemek için Sosyo-Demografik Bilgi Formu (SVF), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanma boyutlarını ölçmek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), Erken dönem uyum bozucu şemaların değerlendirilmesi amacıyla Young Şema Ölçeği Kısa Formunun 3. Versiyonu (YSÖ-KF3) ve evli çiftlerin evlilik kalitesini ve uyumunu

ölçmek amacı ile Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) ile elde edilen verilere ilişkin betimsel istatistik sonuçları aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 3. 1: Katılımcıların Ölçeklerden Aldıkları Puanların Dağılımı

		N	**X**	**SS**	**Ranj**
Evlilik Uyumu	Evlilik Uyumu Toplam	160	88.47	21.59	20-130
	Çiftin Doyumu	160	28.64	7.85	7-45
	Çiftin Bağlılığı	160	11.51	5.03	0-22
	Çiftin Fikirbirliği	160	41.34	10.34	0-12
	Duygusal İfade	160	6.98	2.75	0-12
Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları	Kopukluk	160	8.71	2.61	4-18
	Zedelenmiş Otonomi	160	10.62	3.42	5-25
	Zedelenmiş Sınırlar	160	3.10	.94	1-5
	Diğeri Yönelimlilik	160	6.67	1.60	3-10
	Yüksek Standartlar	160	6.13	1.82	2-10
Travma Türleri	Genel Travma	160	3.90	1.99	0-8
	İlişkisel Travma	160	3.00	1.69	0-7

3. 1. 1. Evlilik Uyumuna İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilik uyumu, Çift Uyumu Ölçeği ile ölçülmüştür. Çift Uyumu Ölçeği'nin çift doyumu, çiftin bağlılığı, çiftin fikirbirliği ve duygusal ifade olmak üzere 4 alt ölçeği bulunmaktadır. Evlilik uyumu puanları araştırmanın örneklemini oluşturan, 160 kişinin (80 kadın ve 80 erkek) tamamından elde edilmiştir. Betimleyici istatistik sonuçlarına göre, katılımcıların evlilik uyumu toplam puan aralığı 20-130 arasında (X± SS; 88.47± 21.59), alt ölçeklerden çift doyumu puan aralığı 7-45 arasında (X± SS; 1.71± .69), çiftin bağlılığı puan aralığı 0-22 arasında (X± SS; 11.51± 5.03), çiftin fikirbirliği puan aralığı 0-12 arasında (X± SS; 41.34± 10.34), duygusal ifade puan aralığı 0-12 arasında (X± SS; 6.98± 2.75) değişmektedir (Tablo 3.1).

3. 1. 2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan erken dönem uyum bozucu şemalar, Young Şema Ölçeği Kısa Formunun 3. Versiyonu (YSÖ-KF3) ile ölçülmüştür. Ölçeğin 5 şema alanından oluşan (Kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar) alt ölçekleri bulunmaktadır. Şema alanlarından alınan puanların yüksekliği şemanın şiddetini göstermekte ve ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır. Betimleyici İstatistik sonuçlarına göre, katılımcıların kopukluk şema alanı puan aralığı 4-18 arasında (X± SS; 8.71± 2.61), zedelenmiş otonomi şema alanı puan aralığı 5-25 arasında (X± SS; 10.62± 3.42), zedelenmiş sınırlar şema alanı puan aralığı 1-5 arasında (X± SS; 3.10± .94), diğeri yönelimlilik şema alanı puan aralığı 3-10 arasında (X± SS; 6.67± 1.60), yüksek standartlar şema alanı puan aralığı 2-10 arasında (X± SS; 6.13 ± 1.82) değişmektedir (Tablo 3.1).

3. 1. 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın diğer bağımsız değişkeni olan bağlanma boyutları, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) envanteri ile ölçülmüştür. Ölçeğin bağlanmanın kaygı ve bağlanmanın kaçınma boyutu olmak üzere 2 alt ölçeği bulunmaktadır. Betimleyici İstatistik sonuçlarına göre, bağlanmanın kaygı boyutu puan aralığı 1-7 arasında (X± SS; 3.53± .96), bağlanmanın kaçınma boyutu ise 1-6 arasında (X± SS; 3.22± 1.12) değişmektedir (Tablo 3.1).

3. 1. 4. Genel Travma ve İlişkisel Travma Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın diğer bağımsız değişkeni olan genel travma ve ilişkisel travma puanları, demografik veri formunun 22-30 maddeleri arasında yer alan ve katılımcıların verdikleri yanıtların genel psikolojik travma kategorisinde değerlendirildiği (Ciddi hayati tehlikeye neden olabilecek kaza, dayak, işkence, tecavüz, yaralanma, taciz, kaçırılma, doğal afet, yakın birinin kaybı vb.) gibi soruların yanı sıra ilişkisel travma kategorisinde değerlendirilen, eşlerinin ya da kendilerinin eşlerine şiddet uygulayıp uygulamadığı, ayrılık, kıskançlık) sorularına verdikleri yanıtların ortalama puanları alınarak oluşturulmuştur. Betimleyici İstatistik sonuçlarına göre, genel travma puan aralığı 0-8 arasında (X± SS; 3.90± 1.99), ilişkisel travma puanı ise 0-7 arasında (X± SS; 3.69± 1.69) değişmektedir (Tablo 3.1).

3. 2. Araştırmada Yer Alan Değişkenleri Ölçen Ölçeklerden ve Alt Bölümlerinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

3. 2. 1. Evlilik Uyumu ve Alt Boyutlarından alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların evlilik uyumu toplam ve alt boyutları puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Uygulanan Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucuna göre kadın ve erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları, alt ölçeklerden çift doyumu, çiftin bağlılığı, çiftin fikirbirliği, duygusal ifade puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir (Sırasıyla; $t(158)=5.03$, $p<.05$; $t(158)=6.03$, $p<.05$; $t(158)=2.69$, $p<.05$; $t(158)=3.57$, $p<.05$; $t(158)=3.54$, $p<.05$) (Tablo 3.2). Buna göre; erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları ve evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu, çiftin bağlılığı, çiftin fikirbirliği, duygusal ifade puanları kadınlardan daha yüksektir.

Tablo 3. 2: Cinsiyete Göre Evlilik Uyumu ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Evlilik Uyumu Toplam	Kadın	80	80.48	22.99	5.03*	0
	Erkek	80	96.46	16.74		
Çiftin Doyumu	Kadın	80	25.25	7.68	6.03*	0
	Erkek	80	32.03	6.47		
Çiftin Bağlılığı	Kadın	80	10.46	5.25	2.69*	.01
	Erkek	80	12.56	4.60		
Çiftin Fikirbirliği	Kadın	80	38.53	11.49	3.57*	0
	Erkek	80	44.15	8.15		
Duygusal İfade	Kadın	80	6.24	2.90	3.54*	0
	Erkek	80	7.73	2.39		

*p<.05

3. 2. 2. Erken Dönem Şema Alanları Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların erken dönem uyum bozucu şema alanlarının puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Uygulanan Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucuna göre; kadın ve erkeklerin kopukluk şema alanı ve zedelenmiş otonomi şema alanı puanları arasında anlamlı farklılık bulunurken zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (Sırasıyla; t(158)=2.16, p<.05; t(158)=-2.64, p<.05; t(158)=.35, p>.05; t(158)=.18, p>.05; t(158)=.75, p>.05) (Tablo

3.3). Buna göre; erkeklerin kopukluk şema alanı puanları kadınlardan daha yüksekken, zedelenmiş otonomi şema alanı puanları kadınlardan daha düşüktür.

Tablo 3. 3: Cinsiyete Göre Erken Dönem Şema Alanları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Cinsiyet	**N**	**X**	**SS**	**t**	**p**
Kopukluk Şema Alanı	Kadın	80	8.27	2.38	2.16*	.03
	Erkek	80	9.16	2.82		
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Kadın	80	11.32	3.86	-2.64*	.01
	Erkek	80	9.92	2.78		
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Kadın	80	3.07	.87	.35	.73
	Erkek	80	3.12	1.00		
Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Kadın	80	6.65	1.48	.18	.86
	Erkek	80	6.70	1.72		
Yüksek Standartlar Şema Alanı	Kadın	80	6.02	1.76	.75	.46
	Erkek	80	6.23	1.87		

*p<.05

3. 2. 3. Bağlanma Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların bağlanma puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Uygulanan Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucuna göre; kadın ve erkeklerin bağlanmanın kaygı boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunurken bağlanmanın kaçınma boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (Sırasıyla; $t(158)=-2.78$, $p<.05$; $t(158)=-1.60$, $p>.05$) (Tablo 3. 4). Buna göre; kadınların bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan

ortalamaları, erkeklerin bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3. 4: Cinsiyete Göre Bağlanma Boyutları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Cinsiyet	**N**	**X**	**SS**	**t**	**p**
Bağlanmanın Kaygı Boyutu	Kadın	80	3.73	.97	-2.78*	.01
	Erkek	80	3.32	.90		
Bağlanmanın Kaçınma Boyutu	Kadın	80	3.36	1.18	-1.60	.11
	Erkek	80	3.08	1.04		

*p<.05

3. 2. 4. Genel Travma ve İlişkisel Travma Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların, genel travma ve ilişkisel travma puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Uygulanan Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucuna göre; kadın ve erkeklerin genel travma ve ilişkisel travma puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir (Sırasıyla; t(158)=-2.84, p<.05; t(158)= -2.98, p<.05) (Tablo 3.5). Buna göre; kadınların genel travma ve ilişkisel travma puan ortalamaları, erkeklerin genel travma ve ilişkisel travma puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3. 5: Cinsiyete Göre Genel Travma ve İlişkisel Travma Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Cinsiyet	**N**	**X**	**SS**	**t**	**p**
Genel Travma	Kadın	80	4.34	2.11	-2.84*	.01
	Erkek	80	3.46	1.77		
İlişkisel Travma	Kadın	80	3.39	1.81	-2.98*	0
	Erkek	80	2.61	1.46		

*p<.05

3. 3. Evlilik Uyumu ve Demografik Değikenler Arasındaki İlişkiler

3. 3. 1. Evlilik Uyumu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların eğitim düzeyi; ortaöğrenim (ilkokul- ortaokul), lise, yüksek öğrenim (yüksekokul-üniversite-yükseklisans) olmak üzere üzere 3 grupta değerlendirilmiştir. Eğitim düzeyi ilkokul-ortaokul olanlar 54, lise olanlar 43, yüksek okul- üniversite-yüksek lisans olanlar ise 63 kişidir. Evlilik uyumu puanlarının eğitim düzeyine göre değişip değişmediğini incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre evlilik uyumu puanları eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir (F(2,157)=3.31, p<.05) (Tablo 3.6). Tukey HSD Post-hoc Testi'nin sonucuna göre yüksek öğrenim eğitim düzeyine sahip katılımcıların evlilik uyumu puan ortalamaları (x=93.63) orta öğrenim eğitim düzeyine sahip katılımcıların (x=86.53) ve lise eğitim düzeyine sahip katılımcıların (x=83.34) puan ortalamalarına göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 3. 6: 3 Farklı Eğitim Düzeyindeki Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Düzeyi	Gruplararası	2999.79	2	1499.89	3.31	0.39
	Gruplariçi	71122.05	157	453.00		
	Toplam	74121.84	159			

3. 3. 2. Evlilik Uyumu Puanlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların yaşı 20-40 ve 40-60 arası olmak üzere 2 grupta değerlendirilmiştir. Yaşı 0-20 arasında olanlar 1 kişi ve yaşı 60-80 arasında olan 2 kişi değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Evlilik uyumu puanlarının yaş değişkenine göre değişip değişmediğini incelemek için uygulanan Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucuna göre; evlilik uyumu puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir (t(155)=-1.83, p>.05; t(155)= 1.89, p>.05) (Tablo 3.7).

Tablo 3. 7: Katılımcıların Yaş Grubuna Göre Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucu

		N	X	SS	t	p
Yaş Grubu	20-40 yaş arası	120	90.58	21.76	1.83	.69
	40-60 yaş arası	37	83.18	20.43	1.89	.63

3. 3. 3. Evlilik Uyumu Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların gelir düzeyi; düşük, orta ve yüksek gelir düzeyi olmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir. Gelir düzeyi düşük olanlar 21, gelir düzeyi orta olanlar 126 kişi, gelir düzeyi yüksek olanlar ise 13 kişidir. Evlilik uyumu puanlarının yaş değişkenine göre değişip değişmediğini incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre evlilik uyumu puanları gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir (F(2,156)=.01, p>.05) (Tablo 3. 8).

Tablo 3. 8: Üç Farklı Gelir Düzeyindeki Katılımcıların Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Serbestlik Derecesi**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Gelir Düzeyi	Gruplararası	8.54	2	4,27	.01	.99
	Gruplariçi	74113.29	157	472.06		
	Toplam	74121.84	159			

3. 3. 4. Evlilik Uyumu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların evlilik süresi; 1 yıldan az, 1-2 yıl arası, 2-5 yıl arası, 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üstü olmak üzere 5 grupta değerlendirilmiştir. Evlilik süresi 1 yıldan az olanlar 16, 1-2 yıl arası olanlar 20, 2-5 yıl arası olanlar 32, 5-10 yıl arası olanlar 30, 10 yıl ve üstü evli olanlar 62 kişidir. Evlilik uyumu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre değişip değişmediğini incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi

uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre evlilik uyumu puanları evlilik süresine gore göre anlamlı farklılık göstermemektedir (F(4,155)=1.52, p>.05) (Tablo 3. 9).

Tablo 3. 9: Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Evlilik Uyumu Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Serbestlik Derecesi**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Evlilik Uyumu	Gruplararası	2802.37	4	700.59	1.52	.20
	Gruplariçi	71319.46	155	460.12		
	Toplam	74121.84	159			

3. 3. 5. Evlilik Uyumu Puanlarının Çocuğun Varlığı Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların evlilik uyumu puan ortalamalarının çocuk sahibi olup olmamaya gore farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Uygulanan Bağımsız Örneklemlerde T Testi sonucuna göre; çocuğun varlığı evlilik uyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır (Sırasıyla; t(158)=1.43, p>.05; t(158)= 1.57, p >.05) (Tablo 3. 10).

Tablo 3. 10: Çocuğun Varlığına Göre Evlilik Uyumu Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Çocuk Sahibi	N	X	SS	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	120	87.07	22.41	1.43	.16
	Hayır	40	92.68	18.56	1.57	.12

3. 4. Değişkenler Arası İlişkiler

Katılımcıların evlilik uyumları, erken dönem uyum bozucu şemaları, bağlanma boyutları ve travmatik yaşantıları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Sonuçlar, Tablo 3.11 de sunulmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, erken dönem uyum bozucu şema alanları beklenildiği gibi kendi içinde pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar) (Tablo 3.11). Kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanı bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutuyla pozitif yönlü ilişki gösterirken (r = .31, p< .01, r =.22, p< .01; r = .47, p< .01, r =.19, p< .05); sadece kopukluk şema alanı evlilik uyumu alt ölçeklerinden çiftin bağlılığı ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r=-.17, p< .05) Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından diğeri yönelimlilik ise; bağlanmanın kaygı boyutu ve ilişkisel travma ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r = .24, p< .01; r=.19, p< .05). Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından yüksek standartlarda sadece bağlanmanın kaygı boyutuyla pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r = .20, p< .01).

Evlilik uyumunun diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; evlilik uyumu toplam puanı ve alt ölçeklerinden,

çift doyumu, bağlılık, fikirbirliği ve duyguların ifadesiyle pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Tablo 3.11); ayrıca evlilik uyumu toplam puanı; bağlanmanın kaygı, bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişkili bulunmuştur (r=-.21, p< .01; r=-.62, p< .01; r=-.24, p< .01; r=-.27, p< .01). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu; bağlanmanın kaygı, bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r=-.25, p< .01; r=-.52, p< .01; r=-.29, p< .01;r=-.34, p< .01). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık ise; bağlanmanın kaygı, bağlanmanın kaçınma boyutu ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r=-.20, p< .01; r= -.57, p< .01). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden fikir birliği; bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.49, p< .01; r= -.21, p< .01; r= -.21, p< .01). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden duygu ifadesi ise; bağlanmanın kaygı, bağlanmanın kaçınma boyutu ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.27, p< .01; r= -.49, p< .01)

Bağlanma boyutlarının diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; bağlanmanın kaygı boyutu, beklenildiği gibi bağlanmanın kaçınma boyutuyla pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Tablo 3.11); ayrıca bağlanmanın kaygı boyutu; kopukluk, zedelenmiş otonomi, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanları, genel ve ilişkisel travma ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r= .31, p< .01; r = .47, p< .01; r= .24, p< .01; r= .20, p< .01; r= 19, p< .05; r= 26, p< .01); evlilik uyumu toplam puanı ve evlilik uyumu alt ölçekleri olan; evlilik doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesiyle negatif yönlü ilişkilidir (r= -.21, p< .01; r= -.25, p< .01; r= -.20, p< .01; r= -.27, p< .01). Bağlanmanın kaçınma boyutu ise; kopukluk, zedelenmiş otonomi şema alanları ve genel travma ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r= .22, p< .01; r= .20, p< .05; r=.16, p< .05) evlilik

uyumu toplam puanı ve evlilik uyumu alt boyutları olan evlilik doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesiyle negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.62, p< .01; r= -.52, p< .01; r= -57, p< .01; r = -49, p< .01; r = -.49, p< .01).

Travmatik yaşantıların diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; genel travmatik yaşantılar beklenildiği gibi ilişkisel travmatik yaşantılar ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (Tablo 3. 11). Ayrıca genel travmatik yaşantılar, bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutu ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r= .19, p< .05; r= .16, p< .05); evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden evlilik doyumu ve çiftin fikirbirliğiyle negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.24, p< .01; r= -.29, p< .01; r= -.21, p< .01). İlişkisel travmatik yaşantılar ise; diğeri yönelimlilik şema alanı, bağlanmanın kaygı boyutu ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r= .19, p< .05; r= .26, p< .01); evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden evlilik doyumu ve fikir birliğiyle negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.27, p< .01; r= -.34, p< .01; r= -.21, p< .01).

Tablo 3. 11: Değişkenlerin Birbirleri İle İlişkisine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Şema Alanları	**1**	Kopukluk													
	2	Zedelenmiş Otonomi	.63**												
	3	Zedelenmiş Sınırlar	.40**	.32**											
	4	Diğeri Yönelimlilik	.32**	.30**	.45**										
	5	Yüksek Standartlar	.43**	.48**	.54**	.53**									
Evlilik Uyumu Boyutları	**6**	Evlilik Uyumu	-.1	-.1	-.04	.06	.05								
	7	Evlilik Doyumu	-.04	-.05	-.04	.023	.08	.84**							
	8	Bağlılık	-.17*	-.1	.03	.09	.05	.76**	.6**						
	9	Fikir Birliği	-.07	-.11	-.06	.06	.01	.88**	.55**	.51**					
	10	Duygu İfadesi	-.04	-.09	-.01	.03	.03	.74**	.54**	.46**	.65**				
Bağlanma	**11**	Bağlanma-Kaygı	.31**	.47**	.1	.24**	.20**	-.21**	-.24**	-.20**	-.08	-.27**			
	12	Bağlanma-Kaçınma	.22**	.19*	-.06	-.08	-.08	-.62**	-.52**	-.57**	-.49**	-.49**	.24**		
Travmalar	**13**	Travma	.03	.09	.11	.12	-.02	-.24**	-.29**	-.06	-.21**	-.15	.19*	.16*	
	14	İlişkisel Travma	.07	.04	.11	.18*	-.02	-.27**	-.34**	-.13	-.21**	-.14	.26**	.12	.87**

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

3. 4. 1. Kadın Katılımcıların Değişkenler Arası İlişkileri

Kadın katılımcıların evlilik uyumları, erken dönem uyum bozucu şemaları, bağlanma boyutları ve yaşadıkları travmatik yaşantıları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Sonuçlar, Tablo 3.12 de sunulmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre, erken dönem uyum bozucu şema alanları beklenildiği gibi kendi içinde pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar) (Tablo 3.12). Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk; bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutuyla pozitif yönlü ilişki gösterirken (r=.45, p< .01; r = .28, p< .05); evlilik uyumu toplam puanı ve evlilik uyumu alt ölçeklerinden olan bağlılık ile negatif yönlü ilişkilidir (r= -.26, p< .05; r= -.26, p< .05) Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından bir diğeri olan zedelenmiş otonomi ise; sadece bağlanmanın kaygı boyutu ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r=.53, p< .01). Erken Dönem uyum bozucu şema alanlarından zedelenmiş sınırlar ise; bağlanmanın kaygı boyutu ve genel travma ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r= .25, p< .05; r=.25, p< .05). Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından diğeri yönelimlilik; bağlanmanın kaygı boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r= .27, p< .01; r= .25, p< .05; r= .23, p< .05). Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından yüksek standartlarda; bağlanmanın kaygı boyutu ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r= .35, p< .01).

Evlilik uyumunun diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; evlilik uyumu toplam puanı ve alt ölçeklerinden, çift doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesi beklenildiği gibi birbirleri ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Tablo 3.11). Evlilik uyumu toplam puanı; erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve bağlanmanın kaçınma boyutu ile negatif

yönlü ilişki gösterirken (r= -22, p< .05; r= -65, p< .01); evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu ise bağlanmanın kaçınma boyutu ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.62, p< .01; r= -.25, p< 05). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık ise; kopukluk şema alanı, bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutuyla negatif yönlü ilişki gösterirken (r= -.26, p<.05; r= -.23, p< .05; r= -.68, p< .01); evlilik uyumu alt ölçeklerinden fikir birliği, sadece bağlanmanın kaçınma boyutuyla negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.46, p< .01). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden duygu ifadesi ise; bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutuyla negatif yönlü ilişki göstermektedir (r=-.25, p<.05; r= -.45, p< .01).

Bağlanma boyutlarının diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutu, beklenildiği gibi birbirleri ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Tablo 3. 12). Bağlanmanın kaygı boyutu; kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanları ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r=.45, p< .01; r = .53, p< .01; r= .24, p< .05; r=.26, p< .05; r = .35, p< .01); evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık, duygu ifadesi ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.23, p< .05; r= -.25, p< .05). Bağlanmanın kaçınma boyutu ise kopukluk şema alanı ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r=.28, p< .05); evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden, evlilik doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesiyle negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.65 , p< .01 ; r= -.62, p< .01; r= -.68, p< 01; r= -.46, p< .01; r= -.45, p< .01).

Travmatik yaşantıların diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; genel travmatik yaşantılar beklenildiği gibi ilişkisel travmatik yaşantılar ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (Tablo 3. 12). Ayrıca genel travmatik yaşantılar; zedelenmiş sınırlar ve diğeri yönelimlilik şema alanı ve ilişkisel

travma ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r= .25, p< .05; r= .26, p< .05). İlişkisel travmatik yaşantılar ise diğeri yönelimlilik şema alanı ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r= .23, p< .05); evlilik uyumu alt ölçeklerinden evlilik doyumu ile negatif yönlü ilişki göstermektedir(r=-.25,p<.05).

Tablo 3. 12: Kadın Katılımcıların Değişkenlerinin Birbirleri İle İlişkisine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Şema Alanları	**1**	Kopukluk													
	2	Zedelenmiş Otonomi	.72**												
	3	Zedelenmiş Sınırlar	.4**	.4**											
	4	Diğeri Yönelimlilik	.2	.4**	.33**										
	5	Yüksek Standartlar	.46**	.62**	.52**	.39**									
Evlilik Uyumu Boyutları	**6**	Evlilik Uyumu	-.22*	-.01	-.17	-.05	-.08								
	7	Evlilik Doyumu	-.18	.04	-.20	-.09	-.07	.84**							
	8	Bağlılık	-.26*	-.08	-.03	-.05	-.09	.76**	.61**						
	9	Fikir Birliği	-.19	-.02	-.19	-.02	-.06	.9*	.58**	.52**					
	10	Duygu İfadesi	-.08	.02	-.03	.01	-.03	.76**	.57**	.5**	.66**				
Bağlanma	**11**	Bağlanma-Kaygı	.45**	.53**	.24*	.26*	.35**	-.18	-.20	-.23*	-.05	-.25*			
	12	Bağlanma-Kaçınma	.28*	.14	.02	.04	.03	-.65**	-.62**	-.68**	-.46**	-.45**	.22*		
Travmalar	**13**	Travma	.11	.04	.25*	.25*	-.01	-.13	-.18	.03	-.17	.04	.14	.10	
	14	İlişkisel Travma	.10	-.02	.21	.23*	-.03	-.20	-.25*	-.09	-.19	-.03	.21	.12	.89**

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

3. 4. 2. Erkek Katılımcıların Değişkenler Arası İlişkileri

Erkek katılımcıların evlilik uyumları, erken dönem uyum bozucu şemaları, bağlanma boyutları ve yaşadıkları travmalar arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Sonuçlar, Tablo 3.13 de sunulmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, erken dönem uyum bozucu şema alanları beklenildiği gibi kendi içinde pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar) (Tablo 3. 13). Ayrıca erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk; bağlanmanın kaygı boyutuyla pozitif yönlü ilişki gösterirken ($r= .28$, $p< .05$); erken dönem uyum bozucu şema alanlarından zedelenmiş otonomi; bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutuyla pozitif yönlü ilişki göstermektedir ($r= .35$, $p< .01$; $r= .24$, $p< .05$). Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından diğeri yönelimlilik; evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık ve bağlanmanın kaygı boyutu ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir ($r= .23$, $p< .05$; $r= .24$, $p< .05$).

Evlilik uyumunun diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; evlilik uyumu toplam puanı ve alt ölçeklerinden, çift doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesi beklenildiği gibi birbirleri ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Tablo 3. 13). Evlilik uyumu toplam puanı; bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir ($r= -.59$, $p< .01$; $r= -.25$, $p< .05$; $r= -.22$, $p< .05$). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu ise; bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travma ve ilişkisel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir ($r= -.39$, $p< .01$; $r= -.29$, $p< .01$; $r= -.30$, $p< .01$). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık; diğeri yönelimlilik şema alanı, ile pozitif yönlü ilişki gösterirken ($r= .23$, $p< .05$); bağlanmanın kaçınma

boyutu ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r=-.40, p< .01). Evlilik uyumu alt ölçeklerinden fikir birliği, bağlanmanın kaçınma boyutu ile negatif yönlü ilişki gösterirken (r= -.52, p< .01); evlilik uyumu alt ölçeklerinden duygu ifadesi; bağlanmanın kaçınma boyutu ve genel travma ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.52, p< .01; r= -.29, p< .01).

Bağlanma boyutlarının diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutu, beklenildiği gibi birbirleri ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur (Tablo 3. 13 bağlanmanın kaygı boyutu ise; erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk; zedelenmiş otonomi şema alanları ve ilişkisel travma ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (r= .28, p< .05; r= .34, p< .01; r= .23, p< .05). Bağlanmanın kaçınma boyutu ise erken dönem uyum bozucu şema alanlarından, zedelenmiş otonomi ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r= .24, p< .05); evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesiyle negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.59, p< .01; r= -.39, p< .01; r= -.40, p< .01; r= -.51, p< .01; r= -.52, p< .01).

Travmatik yaşantıların diğer değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçlarına göre; genel travmatik yaşantılar beklenildiği gibi ilişkisel travmatik yaşantılar ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir (Tablo 3. 13). Ayrıca genel travmatik yaşantılar; evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu ve duygusal ifade ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.25, p< .05; r= -.29, p< .01; r= -.29, p< .01). İlişkisel travmatik yaşantılar ise; bağlanmanın kaygı boyutu ile pozitif yönlü ilişki gösterirken (r=.23, p< .05); evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu ile negatif yönlü ilişki göstermektedir (r= -.22, p< .05; r= -.30, p< .01).

Tablo 3. 13: Erkek Katılımcıların Değişkenlerinin Birbirleri İle İlişkisine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Şema Alanları	**1**	Kopukluk													
	2	Zedelenmiş Otonomi	.7**												
	3	Zedelenmiş Sınırlar	.4**	.27*											
	4	Diğeri Yönelimlilik	.4**	.22*	.55**										
	5	Yüksek Standartlar	.41**	.37**	.57**	.65**									
Evlilik Uyumu Boyutları	**6**	Evlilik Uyumu	-.14	-.07	.09	.2	.18								
	7	Çift Doyumu	-.09	.05	.06	.13	.2	.77**							
	8	Bağlılık	-.18	-.04	.1	22*	.2	.74**	.55**						
	9	Fikir Birliği	-.08	-.13	.07	.17	.07	.83**	.37**	.43**					
	10	Duygu İfadesi	-.12	-.12	.00	.05	.08	.65**	.36**	.34**	.56**				
Bağlanma	**11**	Bağlanma-Kaygı	.28*	.34**	-.02	23	.1	-.11	-.15	-.09	0	-.19			
	12	Bağlanma-Kaçınma	.21	.24*	-.14	-.21	-.19	-.59**	-39**	-.4**	-.51**	-.52**	.23*		
Travmalar	**13**	Travma	.05	.09	-.01	0	-.01	-25*	-2.88**	-.08	-.15	-.29**	.18	.19	
	14	İlişkisel Travma	.13	.04	.04	.16	.02	-2.24*	-.3**	-.09	-.11	-.16	.23*	.08	.83**

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

3. 5. Regresyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde evlilik uyumu, bağlanma boyutları, erken dönem uyum bozucu şemalar, genel travma ve ilişkisel travmayı yordayan değişkenleri belirleme amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Katılımcıların evlilik uyumunu yordayan değişkenleri test etmek için aşamalı regresyon analizi kullanılmıştır, buna göre çalışmada yordanan değişken olarak bireylerin toplam evlilik uyumu puanı kullanılmıştır. Birinci basamakta, bağlanma odaklı kaygı ve bağlanma odaklı kaçınma boyutları, yordayan değişkenler olarak girilmiştir. Bağlanma boyutları kontrol edildikten sonar ikinci basamakta 5 tane şema alanı yordayan değişken olarak denkleme girilmiştir. Son olarak katılımcıların beyan ettiği genel travma puanları ve ilişkisel travma puanları denkleme 3. basamakta dahil edilmiştir. Hiyerarşik regresyon analiz yöntemi, yordayan değişkenlerin evlilik uyumu üzerindeki bağımsız etkisini gözlemek için tercih edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların bağlanma boyutları ve psikolojik travma puanlarının evlilik uyumunu açıkladığı bulunmuştur (sırasıyla, ΔR^2=.39, p< .001; ΔR^2= .04, p< .01). Değişkenler tek tek incelendiğinde, bağlanma temelli kaçınma evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı görülmektedir (β= -.61,p<.001). Bir diğer anlamda artan bağlanma temelli kaçınma, azalan evlilik uyumunu yordamaktadır. Bağlanma temelli kaygı ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (β=-.07,p=.31). Regresyon modelindeki ikinci adıma dahil edilen şema boyutlarının (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar) evlilik uyumu üzerinde etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (ΔR^2= .02, p= .44). Son olarak katılımcıların beyan ettiği genel travma puanı ve ilişkisel travma puanlarının blok olarak modele anlamlı katkı sağladığı, değişkenler tek tek incelendiğinde ilişkisel travma değişkeninin evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulunmuştur (β= -.33, p< .05). Tüm değişkenlerin ise evililik

uyumunda gözlemlenen varyansının % 45'ini açıkladığı bulunmuştur.. Özet olarak, çalışmaya katılan katılımcıların bağlanma temelli kaçınma ve ilişkisel travma beyanları evlilik uyumlarını negatif yönde yordamış ancak, şema alanlarının böyle bir anlamlı etkisi bulunamamıştır.

Aynı analizler kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı yürütülmüş benzer örüntüler görülmüştür. Buna göre, hem kadın hem erkek katılımcıların bağlanma temelli kaçınma puanlarının evlilik uyumu boyutlarını negatif yönde yordadığı görülmüştür (β_{erkek}= -.56, p< .001; $\beta_{kadın}$= -.64, p< .001). Ancak erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve travmatik yaşantı puanlarının evlilik uyumunu yordamada, kadınlar için sadece zedelenmiş otonomi şema alt alanının (β= .31, p< .05) pozitif yönde evlilik uyumunu yordadığı bulunmuştur. Bir diğer deyişle, kadın katılımcılar için zedenlenmiş otonomi puanı arttıkça, evlilik uyumundan aldıkları puan da artmaktadır. Son olarak tüm değişkenlerin kadın ve erkek katılımcılar için evililik uyumunda gözlemlenen varyansın sırası ile %51 ve %41'ini açıkladığı da bulgular arasındadır.

Tablo 3. 14: Katılımcıların Regresyon Analizi Sonuçları

	Toplam Örneklem		Kadınlar		Erkekler	
	Evlilik Uyumu		Evlilik Uyumu		Evlilik Uyumu	
Analiz	**β**	**ΔR^2**	**β**	**ΔR^2**	**β**	**ΔR^2**
Adım 1: Bağlanma Boyutları		.39***		.43***		.35***
Kaygı	-.07		-.04		.02	
Kaçınma	-.61***		-.64***		-.56***	
Adım 2: Şema Alanları		.02		.07		.02
Kopukluk	.10		-.14		-.13	
Zedelenmiş Otonomi	-.01		.32*		.13	
Zedelenmiş Sınırlar	-.13		-.17		-.06	
Diğeri Yönelimlilik	.10		-.02		.18	
Yüksek Standartlar	-.02		-.09		.-00	
Adım 3: Travmalar		.04**		.01		.04
Genel Travma	.-16		.21		.04	
İlişkisel Travma	-.33**		-.24		-.23	
	ΣR^2	.45		.51		.41

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

4.BÖLÜM

TARTIŞMA

Evlilik en anlamlı kişiler arası ilişkilerden biridir (Tutarel ve Kışlak, 2000). Evlilikte yaşanan problemler hem kişilerin hem de çocuklarının fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyerek, toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. (Çakır, 2008). Evlilikte yaşanan problemlerin bu denli etkili olması, evlilik uyumuyla ilgili yapılacak çalışmaların hem klinisyenlere hem de akademisyenlere ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, evlilik hayatının devam edebilmesi açısından önemli olduğu düşünülen evlilik uyumunu açıklamada, yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin, erken dönem uyum bozucu şemaların ve travmatik yaşantıların katkısı olup olmadığını incelemektir.

Bu bölümde, araştırmanın analizleri sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılacaktır.

4. 1. Araştırmada Yer Alan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistiklere Ait Bulguların Cinsiyet Değişkeni Açısından Tartışılması

Bu çalışmanın temel amacı, evlilik uyumunu açıklamada, yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin, erken dönem uyum bozucu şemaların ve travmatik yaşantıların katkısı olup olmadığını incelemektir. Bu çalışmada katılımcıların değişkenlerini ölçen ölçeklerden aldıkları puanları cinsiyet açısından karşılaştırmak için bazı betimleyici analizler yapılmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçların literatürdeki diğer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre; kadın ve erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları, alt ölçeklerden çift doyumu, çiftin bağlılığı, çiftin fikir birliği, duygusal ifade puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Buna göre; erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları ve evlilik uyumu alt ölçeklerinden olan çift doyumu, çiftin bağlılığı, çiftin fikir birliği, duygusal ifade puanları kadınlardan daha yüksektir.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmaların bu sonucu desteklediği bazı çalışmaların bu sonucu desteklemediği sonucuna ulaşılmıştır. Çakır'ın (2008) evli bireylerin evlilik uyumlarını anne ve babalarına bağlanma düzeyleri açısından incelediği çalışmanın bulguları bizim çalışmamızla örtüşmektedir. Buna göre Çakır'ın (2008) çalışmasında da cinsiyete göre evlilik uyumu açısından anlamlı bir fark olduğu ve erkeklerin kadınlardan daha yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Banse (2004) tarafından 333 Alman evli çift ile yürütülen çalışmada evli çiftlerin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar; erkeklerin evlilik uyumlarının kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğunu göstermiştir. Atik ve Özmen (2010) tarafından yürütülen bir çalışmada da, güvenli bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya Türkiye'nin başkenti Ankara'da yaşayan 204 evli kişi katılmıştır. Sonuçlar, erkeklerin evlilik uyumundan aldıkları puanların kadınların evlilik uyumundan aldıkları puanlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırmacı bunun nedeninin Türkiye'deki evliliklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yansıttığını ve geleneksel rollerin erkekleri evliliklerde kadınlardan daha çok tatmin etmesi olarak görürken Şener ve Terzioğlu (2002) da genel olarak yapılan araştırmalarda kadınların evlilik uyumu puan ortalamasının erkeklerden daha düşük olmasının, aile ilişkilerinin yapısından ve kadınların aile içi statülerinden, evliliğe ilişkin beklentilerinin

erkeklerden farklı oluşundan ve evlilikteki sorunları erkeklerden daha fazla önemsemelerinden kaynaklanabileceği ileri sürülmektedir.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmaların bizim bulgularımızı desteklemediği görülmektedir. Şendil (2008) tarafından yürütülen ve eşler arasındaki çatışma düzeyinin ve evlilik uyumunun demografik değişkenler açısından incelendiği çalışmada bizim bulgularımızı desteklememektedir. Çalışmanın sonuçları; evlilik uyumu toplam puanının ve alt boyutlarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığını göstermiştir. Tutarel-Kışlak (2005) tarafından yürütülen çalışmada da evlilik uyumunun demografik değişkenlere göre değişip değişmediği incelenmiştir. 150 evli çiftin katıldığı bu çalışmada, cinsiyet değişkeninin evlilik uyumu puanlarında bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çelik ve Tümkaya (2012) tarafından yürütülen ve öğretim elemanlarının evlilik uyumlarının, yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanan çalışmada da evlilik uyumu puanlarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bizim araştırmamızdaki bulgularla diğer araştırmadaki bulguların örtüşmemesinin örneklem grubundaki farklılıktan kaynaklanabileceği ayrıca bizim çalışmamızda erkeklerin evlilik uyumu puanlarının kadınların evlilik uyumu puanlarından daha yüksek olmasının, kadın ve erkeğin bakış açılarındaki farklılık ve evlilikteki beklentilerin farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın bağımsız değişkenlerinden bağlanmanın kaygı boyutu cinsiyete göre farklılaşırken bağlanmanın kaçınma boyutu cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Buna göre; kadınların bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamaları, erkeklerin bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Bağlanma biçimi yaşamın erken dönemlerinde belirlenen ve süreklik gösterdiği düşünülen, kişinin diğer insanlarla ilişki kurma şeklini etkileyen bir olgudur (Kesebir ve arkadaşları, 2011). Kaygılı bağlanan bireyler, eşlerinin kendilerine yakın olmadığını, her an terk edilebileceklerini düşünürler ve yoğun bir şekilde eşlerine odaklıdırlar; eşlerini kontrol etmeye yönelik davranışlarda bulunurlar ve ilişkinin sona ermesine karşı aşırı duyarlıdırlar (Solmuş, 2003).

Literatür incelendiğinde Bal'ın (2008) çalışmasının sonuçlarının bizim çalışmamamızla örtüştüğü görülmektedir. Evli çiftlerin bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada; kadınların bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamalarının, erkeklerin bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergin ve Dağ (2013) tarafından yürütülen ve yetişkinlerin bağlanma yönelimleri, kişilerarası problem çözme davranışları ve yaşadıkları ruhsal belirtiler arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada da kadınların bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamalarının erkeklerin bağlanmanın kaygı boyutundan aldıkları puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bartholomew ve Horovitz (1991) tarafından genç yetişkinlerdeki bağlanma stillerinin ölçümlendiği çalışmada da kadınların kaygı odaklı bağlanma puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergin ve Dağ'a göre (2013) kadınların kaygılı odaklı bağlanma boyutundan daha yüksek puan almalarının sebepleri kadınların duygusal yakınlığı aile bağları kurarak arttırma eğilimde olmaları ve bununda kaygı odaklı bağlanma eğilimine sebep olabileceğidir.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmalarında bizim çalışmamızı desteklemediği görülmektedir. Açık (2008) tarafından yürütülen ve evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği tez çalışmasında; kadın

ve erkeklerin bağlanma boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çavuşoğlu (2011) tarafından yürütülen ve evli çiftlerin, bağlanma stilleri, aldatma eğilimleri ve evlilik uyumlarının incelendiği çalışmada da kadın ve erkeklerin bağlanmanın kaygı ve kaçınma odağından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bizim çalışmamızdaki bulguların kadınların kaygı odaklı bağlanma eğilimlerinin erkeklerin kaygı odaklı bağlanma eğilimlerinden daha yüksek olmasının Ergin ve Dağ'ın da belirttiği gibi (2013) kadınların duygusal yakınlığı aile bağları kurarak arttırma eğilimde olmaları ve kadınların yapısal olarak erkeklerden daha hassas ve duygusal olmalarının neden olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın diğer bağımsız değişkenlerinden olan erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk şema alanı ve zedelenmiş otonomi şema alanı puanları cinsiyet açısından farklılaşırken zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanı puanları arasında cinsiyet açısından bir farklılık görülmemektedir. Buna göre; erkeklerin kopukluk şema alanı puanları kadınlardan daha yüksekken, zedelenmiş otonomi şema alanı puanları kadınlardan daha düşüktür. Kopukluk şema alanına sahip olan bireyler; güvenlik, emniyet, istikrar, bakım, empati, duyguların paylaşılması, kabul edilme, saygı duyulma gibi temel evrensel ihtiyaçları karşılanmamıştır (Rafaeli, Barnstein, Young, 2012). Zedelenmiş otonomi şema alanı ise; kişinin ayrışma, bağımsızlık, kendini ortaya koyma konularında algılanan becerisini kendisiyle ve çevresiyle ilgili beklentileriyle çatışması ile oluşur. Bu alandaki şemalar genellikle iç içe geçmiş, çocuğun kendine güvenini zedeleyen, aşırı korumacı ya da çocuğun aile dışında kendini ortaya koymasına izin vermeyen erken dönem aile ortamlarında oluşur. Bu şemalara sahip olan bireyler, ilişki kurdukları insanlara güvenli ve tatmin edici bir şekilde bağlanamazlar. Bu kişiler insanların, onları sevmediğini, insanların güvenilir olmadıklarını ve insanların onların ait olma

duygularını asla karşılayamayacaklarını düşünürler (Young, Klasko, Wheisler, 2003). Literatür incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şema alanları ile yapılan çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Gök (2012) tarafından yürütülen ve psikolojik iyilik hali, ebeveynlik biçimleri ve şema alanları arasındaki ilişkilerin incelendiği tez çalışmasında tıpkı bizim araştırma bulgularımızda olduğu gibi erkeklerin kopukluk şema alanından aldıkları puan ortalamaları kadınların puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Tortamış (2014) tarafından yürütülen ve evli bireylerde erken dönem uyumsuz şema alanlarının ve işlevsel olmayan ebeveynlik biçimlerinin romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğilimini ne ölçüde yordadığını inceleyen tez çalışmasında ise erken dönem uyum bozucu şema alanlarının erkek ve kadın örneklem grubu açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemalarla ilgili yapılan çalışmaların bir çoğunun kadın örneklemlerle gerçekleştiği görülmektedir (Caner, 2009; Mojallal, Ajavadi ve Hosseinkhanzadeh, 2013; Yosefi ve Ark, 2010). Birçok çalışmada sadece kadın örneklemin yer alması, erken dönem uyum bozucu şema alanlarının kadın ve erkek örneklem açısından karşılaştırılmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple bizim çalışmamızda hem kadın hem erkek örneklem grubunun şema alanlarının karşılaştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bağımsız değişkeni olan genel travmatik yaşantılar ve ilişkisel travmatik yaşantılar puan ortalamaları cinsiyet açısından farklılaşmaktadır. Buna göre; kadınların genel travma ve ilişkisel travma puan ortalamaları, erkeklerin genel travma ve ilişkisel travma puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde kadınların erkeklere oranla daha fazla travmatik olaya maruz kaldığı görülmektedir. Gülcur (1999) tarafından Türkiye'de yürütülen bir araştırmada,

kadınların % 89'unun psikolojik şiddete maruz kaldığı bunların % 39'unun fiziksel şiddete maruz kaldığını, % 15'inin cinsel ilişkiye zorlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Jaden ve Thones (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada da 8000 kadın ve erkeğin fiziki, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kalıp kalmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kadınların fiziksel ve cinsel şiddete erkeklerden daha fazla maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların daha fazla travmatik olaylara maruz kalmasının kadınların fiziksel olarak erkeklerden daha güçsüz olmaları ve toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkek üzerindeki etkileri olabileceği düşünülmektedir.

4.2. Evlilik Uyumu ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Türk literatüründe, evlilik uyumunun demografik değişkenler açısından karşılaştırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Demografik değişkenler ile evlilik uyumunu inceleyen araştırmaların bulguları ile bu araştırmada elde edilen sonuçların karşılaştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda katılımcıların evlilik uyumu puanları eğitim düzeyine göre değişmemektedir. Literatür incelendiğinde bazı çalışmaların bizim bulgularımızı desteklediği bazı çalışmaların bizim bulgularımızı desteklemediği görülmektedir. Kışlak (2005) tarafından yürütülen ve 150 evli çiftin katıldığı çalışmada, demografik değişkenler, empati ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar; evlilik uyumunun demografik değişkenlere göre değişmediğini göstermektedir. Çelik ve Tümkaya (2012) tarafından yürütülen bir başka çalışmada ise öğretim elemanlarının evlilik uyumu, yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda; akademik ünvana göre öğretim elemanlarının

evlilik uyumunda anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çavuşoğlu (2011) tarafından yürütülen tez çalışmasında da eğitim durumunun evlilik uyumunu etkilemediği ortaya çıkmıştır.

Şendil (2008) tarafından yürütülen ve eşler arasındaki çatışma düzeyinin ve evlilik uyumunun; yaş, çocuk sayısı, evlenme süresi, evlenme biçimi ve ekonomik durum gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen çalışmanın sonucunda eğitim durumundaki düşüşün evlilik uyumunda düşüşe sebep olduğunu göstermiştir. Gürsoy (2004) tarafından yürütülen ve evli çiftlerin kaygı düzeyi, demografik değişkenler ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, kadınların eğitim durumu arttıkça evlilik uyumlarının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonucu ise Şendil (2008) ve Gürsoy (2004)'un çalışmalarını desteklemezken Kışlak (2005), Çelik ve Tümkaya'nın (2012) ve Çavuşoğlu'nun (2011) araştırmalarıyla örtüşmektedir. Çalışmaların sonuçları arasındaki farklılığın örneklem grubundaki farklılıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların evlilik uyumu puanları gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012) tarafından yürütülen empati, duygu dışavurumu ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada da bizim çalışmamızdaki gibi evlilik uyumu ve gelir düzeyi arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çakır'ın (2008) evli bireylerin evlilik uyumlarını anne ve babalarına bağlanma düzeyleri açısından incelediği çalışmanın bulguları da bizim çalışmamızla örtüşmektedir. Buna göre gelir düzeyine göre evli bireylerin evlilik uyumlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Açık (2008) tarafından yürütülen ve bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği tez çalışmasında da gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bizim çalışmamızda gelir düzeyi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılığın

bulunmamasının, hayat şartlarının zorluğundan dolayı evli bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerini kabullenmelerinden kaynaklanabileceği ve evli çiftlerin evliliklerinde ilk önce iletişim kurabilme ve verdikleri kararlarda eşleriyle ortak bir noktada buluşabilmeye önem verdikleri ve gelir durumunun ikinci planda kaldığı düşünülebilir.

Çalışmamızda katılımcıların evlilik uyumu puanları evlilik sürelerine göre değişip evlilik sürelerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların bir kısmı evlilik uyumu ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösterirken bir kısmı bu ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Tutarel-Kışlak (2005) tarafından yürütülen, demografik değişkenler ve empatinin evlilik uyumunu yordamadaki rolünün araştırıldığı çalışmanın sonucunda, evlilik uyumu ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gürsoy (2004) tarafından yürütülen kaygı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada da evlilik uyumu ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Şendil (2008) ve Demiray (2006) tarafından yürütülen araştırmalarda ise evlilik uyumu ve evlilik süresi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Şendil'in (2008) çalışmasında evlilik süresi arttıkça çift uyumunun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Düzgün (2009) tarafından yürütülen çalışmada Şendil'in (2008) çalışmasını desteklemektedir. Bu araştırmanın sonucu ise Tutarel-Kışlak (2005) ve Gürsoy'un (2004) araştırmalarını desteklerken Şendil (2008), Demiray(2006) ve Düzgün'ün (2009) araştırmaları ile örtüşmemektedir. Bu çalışmalardaki farklılığın örneklem grubunun farklılığından kaynaklanabileceği ve bundan sonra yapılacak çalışmaların daha geniş örneklem grubuyla yapılmasının sonuçları değiştirebileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda çocuk sahibi olma ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde, Tutarel–Kışlak ve Çabukça'nın (2000)

yaptıkları çalışmada, evlilik uyumunun çocuk sayısına göre değişmediğini belirtmişlerdir. Hamamcı da (2005) yaptığı çalışmada yaş, cinsiyet, çocuk sayısı gibi etmenlerin evlilik uyumunu etkilemediğini bulmuştur. Bu sonuçları literatürde desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Denga (1982) tarafından yürütülen çalışmada çocuk sahibi olan kadınların çocuk sahibi olmayan kadınlara oranla evlilik uyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çavuşoğlu (2011) tarafından yürütülen çalışmada ise çocuk sahibi olan çiftlerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonucu ise Tutarel-Kışlak, Çabukça(2000) ve Hamamcı'nın (2005) çalışmalarını desteklerken Denga (1982) ve Çavuşoğlu (2011) çalışmaları ile örtüşmemektedir. Bizim çalışmamızda çocuğun varlığı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlamlı çıkmamasının sebebi olarak; ana-baba rolü ile karı-koca rolünün birbirlerinden ayrı işledikleri dolasıyla, çocuğun varlığının evlilik uyumunu etkilemediği söylenebilir.

4.3. Değişkenler Arası İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Katılımcıların, bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutundan aldıkları puanlar ile erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk; zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlardan aldıkları puanlar pozitif yönlü ilişki gösterirken; evlilik uyumu alt ölçeklerinden çiftin bağlılığı negatif yönlü ilişki göstermektedir.

Kopukluk şema alanına sahip olan bireyler, ilişki kurdukları insanlara güvenli ve tatmin edici bir şekilde bağlanamazlar. Bu kişiler insanların, onları sevmediğini, insanların güvenilir olmadıklarını ve insanların onların ait olma duygularını asla karşılayamayacaklarını düşünürler (Young, Klasko, Wheisler,2003). Bowlby yaşamın ilk yıllarında bakıcıyla tekrarlanan etkileşimlerin çocuk tarafından "İçsel Çalışan

Modeller" veya kendilik ve diğer insanlarla ilişkilerle ilgili olan şemalar içinde içselleştirildiğini ve bu çalışan modellerin daha sonraki sosyal ilişkiler için kalıcı bir referans olduğunu ileri sürmüştür (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Soygut ve ark., 2009). Karaosmanoğlu, Soygüt, Çakır da (2009) şemaların bağlanma figürleriyle erken dönem yaşantılar sonucunda geliştiğini varsaymaktadır. Şemalar ve bağlanma stilleri ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu sınırlı çalışmalardan biri olan Mason, Platts, Tyson (2005) tarafından yürütülen araştırmada, erken dönem uyum bozucu şemalar yetişkin bağlanma stilleri ve kaygı bozuklukları arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucu bizim araştırmanın sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Buna göre kaygılı odaklı bağlanma ile kopukluk şema alanlarından olan duygusal yoksunluk ve terk edilme şema boyutları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Mojallal, Ajavadi ve Hosseinkhanzadeh'e (2013) göre kişiler ilişkiler hakkındaki inançlarını, şemaları ailelerinde öğrenirler ve içselleştirdikleri bu inançları, düşüncelerini gelecek ilişkilerine de yansıtırlar. Bizim çalışmamızda erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ile evlilik uyumu alt ölçeklerinden olan bağlılık negatif yönlü ilişkili bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle; kopukluk şema alanından alınan puanlar arttıkça bağlılık alt ölçeğinden alınan puanlar azalmaktadır. Literatür incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilikle ilgili yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilikle ilgili çalışmalardan biri Yosefi ve Ark. (2010) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın amacı boşanma ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın sonucunda; kopukluk şema alanlarından olan duygusal yoksunluk şema boyutunun boşanmış kişilerde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın sonucu bizim çalışmamızın sonucunu destekler niteliktedir.

Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından bir diğeri olan zedelenmiş otonomi ise; kopukluk, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanları ve bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutu ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir.

Erken Dönem uyum bozucu şema alanlarından zedelenmiş sınırlar; kopukluk zedelenmiş otonomi, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanı ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir.

Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından diğeri yönelimlilik ise; kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, yüksek standartlar şema alanı, bağlanmanın kaygı boyutu ve ilişkisel travma ile pozitif yönlü ilişki göstermektedir.

Diğeri yönelimlilik şema alanına sahip olan bireyler, kendilerini kabul ettirmek ve sevdirmek için kendi düşünce ve arzularının yerine başkalarının düşünce ve arzularına önem verirler. Bu alandaki şemalara sahip olan kişilerin aileleri genellikle onların kurallarına uyulduğunda onlara sevgi veren ve onları kabul eden ailelerdir. Ayrıca bu kişilerin ailelerinde sosyal statü ve başarı onların ihtiyaçları olan sevgi ve ilgiden daha büyük bir öneme sahiptir (Young, Klasko, Wheisler, 2003).

Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından yüksek standartlarda; beklenildiği gibi kopukluk; zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve bağlanmanın kaygı boyutuyla pozitif yönlü ilişki göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu, fikir birliği, bağlılık ve duyguların ifadesiyle pozitif yönlü ilişki gösterirken; bağlanmanın kaygı, bağlanmanın kaçınma boyutu, genel travmatik yaşantılar ve ilişkisel travmatik yaşantılar ile negatif yönlü ilişki göstermektedir. Evlilik uyumu alt ölçeklerinden bağlılık ve duyguların ifadesi ise; evlilik uyumu

toplam puanı, çift doyumu ve fikir birliği ile pozitif yönlü ilişki gösterirken; bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutuyla negatif yönlü ilişki göstermektedir.

Kaygılı/ Kararsız bağlanan bireyler, çoğunlukla eşlerine onların olduğundan daha fazla yakınlaşma ihtiyacı içerisindedirler, yoğun olarak terk edilme korkusu yaşarlar, kayıp (ölüm, ayrılık ya da boşanma gibi) romantik ilişkilerinde aşırı kaygı yaşarlar, eşlerini kontrol etmeye yönelik davranışlarda bulunurlar (Solmuş, 2008). Kaçıngan bağlanma stiline sahip bireyler ise, eşlerine güven duymazlar, insanların kendilerine bağlanmış olması kaygı yaratır ve ilişkilerine sınırlı derecede yatırım yaparlar, kendileri stres altında yalnız kalmayı tercih ederken, eşleri stres altındayken de onlardan uzaklaşma eğilimi gösterirler (Solmuş, 2008).

Literatür incelendiğinde bir çok çalışmanın kaygılı ve kaçıngan bağlanma stilli ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü ilişki olduğunu göstermektedir. Davilla ve Bradbury (2001) ve Berant, Mikulincer ve Florian, (2003) yaptıkları araştırmalarda; kaygı ve kaçınma odaklı bağlanma stiline sahip olan bireylerin evlilik uyumlarının güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Meyers ve Landsberger (2002) tarafından yürütülen ve 73 evli kadının bağlanma stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada ve Klohnen ve Bera (1998) tarafından yürütülen araştırmada da kaygılı ve kaçıngan bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Bu çalışmaların sonuçları bizim araştırmamızın sonuçları ile örtüşmektedir.

Araştırmadaki bir diğer sonuç ise; evlilik uyumunun, genel ve ilişkisel travmatik yaşantılarla negatif yönlü ilişkili olduğudur. Bu çalışmada genel travmatik yaşantı olarak, doğal afet, kaza, yakın birinin kaygı gibi olaylar ele alınırken; şiddet, aldatma, istismar gibi yaşantılar ilişkisel travmatik yaşantı kapsamında değerlendirilmiştir.

Herman (1992) yaşanılan travmatik yaşantıların temel insan ilişkilerinde aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarında sıkıntıya sebep olduğunu, diğer insanlarla ilişkileri destekleyen ve biçimlendiren kendilik yapısını bozduğunu ayrıca, insanlara kontrol, bağ kurma ve anlam duygusu veren olağan davranış sistemini altüst ettiğini söylemektedir. İnsan yaşamı üzerinde bu kadar önemli etkileri olan travmatik yaşantıların evlilik yaşantısında olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde çeşitli travmatik yaşantıların; aldatma, şiddet, istismar, yakın birinin kaybı, ayrılık gibi yaşantıların evlilik uyumunu etkilediği görülmektedir. Stith, Green, Smith ve Ward (2008) yaptıkları çalışmada eşlerin birbirine uyguladığı şiddet ve evlilik uyumları arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. İdiz (2014) tarafından yürütülen çalışmada bu görüşü desteklemektedir. Yürütülen çalışmada; evlilik uyumu, ilişki yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya Ankara Sincan Devlet Hastanesi acilde, psikososyal destek ve krize müdahale birimine intihar girişimi ile başvuran 60 evli kadın ile yine aynı hastanede herhangi bir nedenle herhangi bir bölüme başvuran 60 evli kadın olmak üzere 120 evli kadın gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın sonucunda evlilik uyumu beklendiği gibi aile içi şiddetle ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle, şiddet arttıkça evlilik uyumu düşmektedir.

Evlilik ilişkisini etkileyen ilişkisel travmalardan bir diğeri çocukluk dönemi istismarıdır. Yapılan çalışmalarda çocuklukta yaşanan istismarın yetişkin ilişkilerinde güven duygusunu olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Browne ve Finkelhor, 1986; Bass ve Davis, 1992).

Belt ve Abidin (1996) tarafından yürütülen bir araştırmada çocukluk döneminde yaşanan duygusal istismarın evlilik ilişkisine etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya 159

kadın ve 159 erkek katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadınlar için istismarın evlilik ilişkilerinde çatışmaya sebep olduğu, erkekler içinse herhangi bir istismarın şu andaki ilişkilerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Amato ve Rogers da (1997) evlilikte yaşanan problemlerin hangilerinin boşanmayı daha fazla yordadığına yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda çiftleri boşanmaya götüren faktörlerin başında aldatma geldiğini saptamışlardır. Literatür incelendiğinde ilişkisel travma olan aldatmanın da evlilik uyumunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Javidnia, Golzari ve Barjoli (2004) tarafından yürütülen araştırmada evlilik dışı ilişki ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya İran'da yaşayan ve evlilik dışı ilişkisi olan 54 kadın ile kontrol gurubu olarak evlilik dışı ilişkisi olmayan 54 kadın katılmıştır. Katılımcılara Karşı Cinsel İlişki Envanteri ve Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, evlilik uyumu ve aldatma arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmaların bulguları bizim çalışmamızı desteklemektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise; bağlanmanın kaygı boyutu ile şema alanları olan; kopukluk, zedelenmiş otonomi, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar pozitif yönlü ilişki göstermektedir. Ayrıca, bağlanmanın kaçınma boyutu ile genel ve ilişkisel travma pozitif yönlü ilişki gösterirken, evlilik uyumu toplam puanı ve evlilik uyumu alt ölçekleri olan; evlilik doyumu, bağlılık, fikir birliği ve duyguların ifadesiyle negatif yönlü ilişkilidir.

Mason, Platts, Tyson (2005) tarafından yürütülen araştırmada, erken dönem uyum bozucu şemalar yetişkin bağlanma stilleri ve kaygı bozuklukları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada; kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin boyun eğicilik,

duygusal yoksunluk ve terk edilme şema puanlarının yüksek olduğu sonucu bizim çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Yapılan araştırmaların bir kısmı kaygılı bağlanan kişilerin daha fazla şiddete maruz kaldığını göstermektedir (Bookwalla ve Zdaniuk, 1998; Henderson, Bartholomew, Trinke ve Kwong, 2005). Psitole'e (1994) göre güvensiz bağlanma stiline sahip olan kişilerde şiddet, ilişkideki yakınlığı ve uzaklığı ayarlamak için kullanılan bir yoldur. Bağlanma perspektifinden şiddet, ilişkideki güvenlik duygusunu tekrar sağlamak için ortaya çıkar ve genellikle bu durum kişi ilişkisinde tehdit verici bir olay algılandığında ortaya çıkar (Doumes ve ark, 2008). İlişkisel travmalardan bir diğeri olan aldatmada bağlanma perspektifine göre; kaygılı bağlanan bireylerin kendilerini bulundukları ilişkide güvenli ve rahat hissetmemeleri ve duygusal ihtiyaçlarını şu andaki ilişkilerinden karşılayamamalarından dolayı evlilik dışı ilişki yaşayabilmektedirler (Baum ve ark,2005).

Bağlanmanın kaçınma boyutu ise şema alanlarından kopukluk ve zedelenmiş otonomi, bağlanmanın kaygı boyutu ve genel travma ile pozitif yönlü ilişki gösterirken, evlilik uyumu toplam puanı, evlilik uyumu alt ölçeklerinden evlilik doyumu, bağlılık, fikirbirliği ve duyguların ifadesiyle negatif yönlü ilişki göstermektedir.

Kaçıngan bağlanma stiline sahip bireyler eşlerine güven duymazlar, insanların kendilerine bağlanmış olması kaygı yaratır ve ilişkilerine sınırlı derecede yatırım yaparlar (Solmuş, 2008). Kaçıngan bağlanma stilinin nasıl oluştuğuna baktığımızda da; bakım veren kişilerin bebeğin bağ kurma çabasını düzenli olarak reddettiğinde, bebeklerin kaçıngan bağlanma stili gerçekleştirdiğini (Selçuk ve ark, 2010), kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bebeklerinse bakıcılarına karşı mesafeli olduğu ve kendi kendilerine yetmeye önem verdikleri görülmüştür (Solmuş, 2008). Bu şemalara sahip

olan kişilerin güvenlik, emniyet, istikrar, bakım, empati, duyguların paylaşılması, kabul edilme, saygı duyulma gibi temel evrensel ihtiyaçları karşılanmamıştır ve bu şemalara sahip olan bireyler, ilişki kurdukları insanlara güvenli ve tatmin edici bir şekilde bağlanamazlar (Rafaeli, Barnstein, Young, 2012). Kaçıngan bağlanma stiline sahip olan kişilerin bebekliklerinde bakan kişiler tarafından ihtiyaçlarının karşılanmamasının yetişkinlikte erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve zedelenmiş otonominin gelişimine zemin hazırladığı ve bu yüzden kopukluk ve zedelenmiş otonomi puanlarının kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireylerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Genel travmalar, kaza, doğal afet, yakın birinin kaybı gibi durumları içermektedir. Kaçıngan odaklı bağlanma stili ile genel travmatik yaşantılar arasında pozitif yönlü bir ilişki olmasına dair literatürde her hangi bir bulguya rastlanamamıştır. Bunun için bağlanma stilleri ve travmatik yaşantılar ile ilgili daha fazla çalışmanın daha geniş örneklem gruplarıyla yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

4.4. Regresyon Analizine Ait Bulguların Tartışılması

Katılımcıların bağlanma boyutları ve ilişkisel travma puanlarının evlilik uyumunu açıkladığı bulunmuştur. Özel olarak, bağlanma temelli kaçınma evlilik uyumunu ters yönde yordamaktadır. Ayrıca kadın ve erkek katılımcıların bağlanma temelli kaçınma puanlarının evlilik uyumu beyanlarını ters yönde yordadığı görülmüştür. Ancak kadın ve erkeklerin travma puanlarının evlilik uyumunu yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mikulincer ve Shaver'a (2012) göre kaçıngan bağlanma stiline sahip olan bireyler çatışma yaşadıklarında, partnerlerinin isteklerini göz ardı eder ve çatışmayla baş edemedikleri için çatışmaları önemsiz göstermeye çalışırlar. Kirkpatrick ve Davis'e

(1994) göre de kaçıngan bağlanma stiline sahip olan kadınlar güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınlardan ilişkilerini sürdürme konusunda daha yeteneksizdirler.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmaların bizim bulgularımızı desteklediği, bazı çalışmaların ise bizim bulgularımızı desteklemediği görülmüştür. Bulgularımızı destekleyen çalışmalardan biri Atik ve Özmen (2010) tarafından yürütülen çalışmadır. Araştırmada, güvenli bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir ve çalışmaya Türkiye'nin başkenti Ankara'da yaşayan 204 evli kişi katılmıştır. Sonuçlar, bağlanmanın kaçınma boyutundan alınan puanlar azaldıkça evlilik uyumundan alınan puanların arttığını göstermiştir. Yapılan bir başka çalışmada evli çiftlerin evlilik uyumları, bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya evlilik sorunları nedeniyle psikiyatri polikliniğine başvuran 25 çift çalışma grubu, herhangi bir evlilik sorunu belirtmeyen ve psikiyatrik bozukluğu bulunmayan 25 çift kontrol grubu olarak alınmıştır. Araştırmanın sonucunda evlilik sorunları yaşayan çiftlerde kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür. Yapılan araştırmalara göre, kaygılı ve kaçıngan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaların yıkıcı ve karşılarındaki insanlara, zarar verici olduğu ve işbirlikçi ve yapıcı davranışlarının az olduğu bu durumun da evlilik uyumlarında düşüşe neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (J. A. feenay, 1994; Marchend, 2004). Dattilio'da (2010) güvensiz bağlanma stiline sahip olan kişilerin, ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaları düzenlemekte güçlük çektiklerini ve çatışmaları yönetemediklerini belirtmektedir.

Bal'ın (2008) çalışması ise bizim bulgularımızı desteklememektedir. Evli çiftlerin bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya Mersin ilinde yaşayan 100 evli çift katılmıştır. Sonuçlar kadınların evlilik

uyumlarıyla bağlanma stilleri arasında bir ilişki olmadığını gösterirken, erkeklerde güvensiz bağlanma boyutlarından kaygı ve kaçınma puanları arttıkça evlilik uyumu puanlarının da arttığını göstermektedir. Araştırmacı bunun nedenini, eşlerden biri kaygılı bağlanma stiline sahipken diğeri kaçınmacı tarzda bağlanma stiline sahip olduğunda, eşlerin ilişkilerinde kendi beklentilerini karşılamaya yönelik bir araya geldiklerini ve bu durumun evlilik uyumunu arttırması olarak yorumlamaktadır. Çavuşoğlu (2011) tarafından yürütülen tez çalışmasında da bağlanma stilleri, aldatma eğilimleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya İstanbul ilinde yaşayan 217 kişi katılmıştır. Sonuçlar farklı bağlanma stillerine sahip olan çiftlerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir.

Baltaş'a (2009) göre de psikolojik travmalar insanın, zihinsel, duygusal ve fiziksel bütünlüğüne zarar vererek, günlük yaşamını etkileyen ya da ruhsal sıkıntılara sebep olan trajik olaylardır. DSM-5'e göre travmatik yaşantılar; savaş, cinsel ve fiziksel saldırı, kaçırılmak, işkence, doğal afetler, hayati tehlikesi olan hastalıklar ve yaralanmalardır. Bizim çalışmamızda, travmanın ilişkisel boyutu olan şiddet, ayrılık, istismar gibi değişkenler ele alınmıştır.

Erberk (2004) aile içi şiddetin, ülkemizde ve dünyada evlilikte rastlanılan en yaygın ve en ciddi sorunlardan biri olduğunu belirtmektedir. Yapılan araştırmalara göre, erkeklerdeki agresyonun eşlerinin evlilik uyumunda düşüşe neden olduğu ve eşleri boşanma sürecine götürebildiği sonucuna ulaşılmıştır (Simpson, Doss, Wheeler ve Jouriles, 1995). Bozkurt (2014) tarafından yürütülen tez çalışmasında, aile içi eşler arası şiddet ile yetişkin bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya 100 erkek, 100 kadın olmak üzere 200 evli birey katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, eşlerin birbirlerine en yüksek oranda duygusal şiddet uyguladıkları, kadınların şiddetin her türünde daha fazla şiddete maruz kaldıklarını

bildirdikleri, erkeklerin daha fazla cinsel ve ekonomik şiddet uyguladıklarını bildirdikleri görülmüştür. Evlilik içi şiddet ve bu durumun evliliğin gidişini nasıl etkilediği ile ilgili yapılan çalışmalardan birinde çalışmaya nişanlı çiftler alınarak evlilik öncesi fiziksel saldırganlığın evliliğin seyrini nasıl etkilediği incelenmiştir. Çiftlerin % 57'sinin (% 44 kadın, % 31 erkek) evlilik öncesinde de saldırgan davranış gösterdiği bulunmuştur. Daha sonra eşlerden birinin sürekli saldırgan davranışlar gösterdiği çiftler ile saldırganlığı olmayan çiftlerin evlilik sonrası 18. ve 30. aylarda evlilik uyumları karşılaştırıldığında, saldırgan olmayan evli çiftlerin evlilik uyumu belirgin olarak daha yüksek bulunmuştur (Akt. Erberk ve arkadaşları, 2004).

Godbout, Sabourin and Lussier (2006) çocukluk çağı istismarının kişinin güvensiz bağlanma stili geliştirmesine, depresyon, kaygı ve ileride yaşayacağı ilişkilerde düşük tatmine sebep olmaktadır. Yapılan çalışmalarda çocuklukta yaşanan istismarın yetişkin ilişkilerinde güven duygusunu olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Browne ve Finkelhor, 1986; Bass ve Davis, 1992). Perry Dillillo ve Peugh (2007) tarafından yürütülen bir araştırmada çocukluktaki istismar yaşantısı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide psikolojik problemlerin aracı rolü yeni evli çiftlerde incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, duygusal istismar ve duygusal yoksunluk ile evlilik uyumları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Nelson ve Wampler (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada ise çocukluğunda fiziksel ya da cinsel istismara uğramış 96 çift ile hiçbir istismara uğramamış 65 evli çiftin evlilik uyumları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda çiftlerden birisinin ya da ikisinin de fiziksel ya da cinsel istismara uğradığı çiftlerin evlilik uyumları hiç istismar geçmişine sahip olamayan kişilere göre daha düşük bulunmuştur.

Amato ve Rogers (1997) çiftleri boşanmaya götüren sebeplerin başında aldatmanın geldiğini ileri sürmüştür. Yapılan çalışmalara göre aldatma yaşayan kişiler travma

sonrası stres bozukluğuna benzer belirtiler göstermektedirler. Aldatılan eş depresyon kaygı, utanç, uykusuzluk, kolayca irkilme ve istenmeyen anıların sık sık akla gelmesi gibi belirtiler yaşamaktadırlar (Maultrup, 1990; Glass ve Wright, 1997). Synder, Garden, Baucom'a (2004) göre de aldatılan eşin tıpkı diğer travma yaşantılarından sonra olan kişinin dünyaya ilişkin algısı, insanlara ilişkin algısı ve kendine ilişkin algısı bozulur. Kişi artık eşinin güvenilir olduğunu, kendinin değerli olduğunu düşünmez. Ayrıca bu kişiler geleceğin belirsiz olduğunu ve hiçbir şeyin kontrol edilemez olduğunu düşünürler. Bu yüzden aldatma kişinin temel duygularından biri olan güvenlik hissini de zedeler. Glass ve Wright (1985) tarafından yürütülen bir çalışmada 300 kadın ve erkeğin evlilik dışı ilişkisi ve evlilik uyumu incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kadınların daha çok duygusal aldatmayı, erkeklerinse daha çok fiziksel aldatmayı tercih ettiği ayrıca, eşlerini aldatan kadınların evlilik uyumlarının eşlerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki araştırmaların bulguları ilişkisel travmanın evlilik uyumunu ters yönde yordadığı hipotezimizi desteklemektedir ancak, kadın ve erkek katılımcılara ayrı ayrı uygulanan regresyon analizi sonucunda ilişkisel travmanın evlilik uyumunu yordamamasının örneklem grubunun sayısının azlığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise hem toplam katılımcılar için hem kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı yapılan regresyon analizi sonucunda; erken dönem uyum bozucu şema alanlarının evlilik uyumunu yordamadığıdır. Şemalar çocukluktan başlayan ve yaşam boyu sürekli tekrar eden kalıplardır. Şemalar düşünce, duygu, davranış ve ilişki kurma biçimlerimizi etkilerler (Young, Klasko, 2011).

Literatür incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemalar ve evlilik ile ilgili çalışmalar sınırlıdır. Mojallal, Ajavadi ve Hosseinkhanzadeh (2013) tarafından yürütülen araştırmada da evli ve bekar olan 150 üniversite öğrencisinin erken dönem uyum bozucu şemalarında bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmaya, İran'da üniversite okuyan 84 bekar ve 66 evli kadın katılmıştır. Katılımcılara Young Şema Ölçeği Kısa Form uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda iki gurup arasında herhangi bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kargın ve Güner (2014) tarafından yapılan bir çalışmada da, evli çiftlerin erken dönem uyumsuz şemaları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları, fonksiyonel olmayan tutumları, ilişkilerde yüklemeleri, evlilikte sorunlarla başa çıkma yolları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya çeşitli illerde yaşayan 120 çift katılmıştır. Araştırmanın sonucunda kadınların kopukluk, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarından aldıkları puanlar arttıkça, evlilik uyumlarının azaldığı ve erkeklerin şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik puanları arttıkça, evlilik uyumları azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu çalışmalar bizim araştırma bulgularımızı desteklememektedir. Bunun nedeninin hem örneklem grubundaki farklılıktan hem de bağlanma stillerinin şemaları da kapsayıp, daha büyük bir etki yaratarak şemaların etkisini azaltabileceği düşünülmektedir.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Geleceğe Yönelik Öneriler

Bu bölümde evli bireylerin evlilik uyumları, erken dönem uyum bozucu şema alanları, bağlanma odakları ve travmatik yaşantıları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın sınırlılıkları ve bulgular doğrultusunda ileride yapılabilecek araştırmalara ışık tutabilmesi amacıyla bazı önerilerde bulunulacaktır.

Evlilikte yaşanan problemler hem kişilerin hem çocuklarının fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyerek toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. (Çakır, 2008). Evlilikte yaşanan problemlerin bu denli etkili olması, evlilik uyumuyla ilgili yapılacak çalışmaların hem klinisyenlere hem akademisyenlere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın sınırlılıklarından biri; araştırmada kullanılan ölçek ve formların uzunluğu katılımcıların ölçekleri doldururken sıkılmalarına sebep olmuş olabilir. Ayrıca, ölçeklerdeki soruların evlilik ilişkisi gibi mahrem bir konuyu sorgulamaya yönelik oluşunun, katılımcıların objektif ve samimi yanıt vermekte zorlanmalarına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda katılımcılar psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişilerden oluşurken diğer çalışmalardaki katılımcılar genellikle psikolojik danışmanlık merkezine başvurmayan kişilerden oluşmaktadır ayrıca çalışmamızdaki katılımcıların evlilik uyumu puan ortalamaları literatürdeki birçok çalışmadan daha düşük bulunmuştur. Bu yüzden gelecek çalışmalarda kliniğe başvuran kişilerle başvurmayan kişilerin karşılaştırılmasının daha objektif sonuçlar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda sadece travmatik yaşantılar ele alınmış olup travma sonrası stres bozukluğu çalışmaya dahil edilmemiştir. Travma sonrası stres bozukluğunun da travmatik yaşantılarla beraber ele alınmasının daha objektif sonuçlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

Son olarak, araştırmaya katılan çiftler İstanbul ilinde ikamet etmektedir. Bu sebeple araştırmanın bir diğer sınırlılığı örnekleme dair bulguların genellenebilirliği üzerinedir. Türkiye'nin değişik bölgelerinden, daha fazla çift ile yapılacak bir çalışmanın genellenebilirliğinin daha yüksek olacağı düşünülmektedir

5. BÖLÜM

KAYNAKLAR

Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Akcanbaş, M. (2010). *Kurban Psikolojisi*. İstanbul: Akut Yayınları.

Akdeniz–Babaoğlu, E. (2012). Meme kanseri olan evli kadın hastaların eşler arası uyum ve baş etme biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, *3*(2), 53 – 60.

Allison, C. J., Bartholomew, K. , Mayseless, O., ve Dutton D. G. (2008). Love as a battlefield: Attachment and relationship dynamics in couples identified for male partner violence. *Journal of Family Issues, 29*, 125-150.

Amato, P. R., Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychology Bull, 110*, 26-46.

Amato, P. R., ve Rogers, S. J. (1997). A longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. *Journal of Marriage and the Family*, *59*, 612-624.

Aro, H. M., Palosaari, U. K. (1992). Parental divorce, adolescence, and transition to young adulthood: a follow-up study. *Am J Orthopsychiatry*, *62*, 421-429.

Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.

Baltas, A., ve Baltas, Z. (1996). *Stres ve başa çıkma yolları* (15. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Banse, R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, *21*, 273-282.

Bass, E., ve Davis, L. (1994). The courage to heal: A guide for women survivors of child sexual abuse (3 rd ed.). New York : HarperCollins Publishers.

Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles In Young Adults: A Test Of A Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61,* 226-244.

Beştepe, E., Erbek, E., Akar, H., Eradamlar, N., ve Alpkan, L. R. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, *18*(1), 39-47.

Bloom, B. L., Asher, S., ve White, S. W. (1978). Marital distruption as a stressor. A review and analysis. *Psychology Bulletin*, 85, 867-894.

Blow, J. A., ve Harnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships I:A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, *31* (2), 183.

Bookwala, J., ve Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25, 175-190.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss*: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger. New York: Basic Books.

Bradbury, T., N., Fincham, F. , D. & Beach, S. , R. , H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in Review. *Journal of Marriage and the Family*, *62*, 964-980.

Brennan, K., ve Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning *Personality and Social Psychology Bulletin*, *21*, 567-583.

Browne, A., ve Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological Bulletin*, 99(1), 66-77.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları. Çeviren İ. D. E. Sarıoğlu.

Caner, M. (2009). *Evli bireylerde kendi ebeveynlerini algılama biçimleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve eşe yönelik değerlendirmeler arasındaki iişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Cramer, D. (2002). Relationship satisfaction and conflict over minor and major issues in romantic relationships. *Journal of Psychology*, *136*(1), 75-81.

Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma stilleri evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Çelik, E. (2009). *Evli öğretmenlerin bağlanma stili, denetim odağı ve bazı nitelikleri açısından evlilik uyum düzeylerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Çelik. M., Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi. Ahi Evran Üniversitesi *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(1), 223-238.

Dattilio, F. M. (2010). Cognitive behavioral therapy with couples and families comprehensive guide for clinicians. USA: The Guilford Press

Dehle, C., ve Weiss, R. L. (2002). Associations between anxiety and marital adjustment. *Journal of Psychology*, *136*, 328-339.

Denga, D. I. (1982). Childlessness and Marital Adjustment in Northern Nigeria. *Journal of Marriage and Family*, *3*(44), 799-802.

Driver, J. L., ve Gottman, J. M. (2004). Daily Marital Interactions and Positive Affect During Marital Conflict Among Newlywed Couples. Family Process*, 43*, 301-314.

Düzgün, G. (2009). *Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Erberk, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma, *Düşünen Adam*, *17*(4), 196-204.

Erdoğan-Taycan, S., ve Çepik-Kuruoğlu, A. (2014). Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi, 25*(1), 9-18.

Ergin-Güçlü, N. (2008). *Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisi hakkındaki görüşleriyle ilgili etmenler. *Klinik Psikiyatri*, *15*, 226-237.

Epstein, N. B., ve Baucom, D. H. (2002). *Enhanced cognitive-behavioral therapy for couples*: A contextual approach. Washington, DC: American Psychological Association.

Feeney, J. A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships*, *1*, 333-348.

Fışıloğlu, (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal*, *9*, 215-222.

Fışıloğlu, H., ve Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for measurement of marital quality of Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, *16* (3), 214-218.

Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı kaygı düzeyi arasındaki ilişki.* Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri, İstanbul.

Glass, S. P., ve Wright, T. L. (1985). Sex differences in type of extramarital involvement and marital dissatisfaction. *Sex Roles, 12,* 1101–1120.

Godbout, N., Dutton, D., Lussier, Y., ve Sabourin, S. (2009). Early exposure to violance, domestic violance, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationship*, *16*, 365-384.

Gottman, J., Coan, J., Swanson, C., ve Carrere, S. (1998). Predicting marital happiness and stability from newlywed interactions. *Journal of Marriage and the Family, 60*, 5-22

Gottman. J. M., ve Porterfield, A. L. (1981). Communicative competence in the nonverbal behavior of married couples, *Journal of Marriage and Family*, *43*, 817-824.

Gökmen, D. (2009). *Kadın sığınma evinde yaşayan şiddet görmüş kadınlar ile eşleriyle birlikte yaşayan şiddet görmüş kadınlar arasındaki psikolojik dayanıklılık ve bağlanma durumlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gölge, Z. (2005). *Cinsel saldırıda etkili faktörler ve suçlu profili.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Göral-Alkan, S. (2010). *Eşler arası ilişkilerde yansıtmalı özdeşim: Yansıtmalı özdeşimin, erken dönem uyum bozucu ebeveynlik deneyimleri, kişilik yapıları ve eş ilişkisi arasındaki bağlayıcı rolü*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Gülsün, M., Ak, M. Ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*, 68-79.

Gürsoy, Ç. (2004). *Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi.* Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52*, 511–524.

Heene, E., L., D., Buysse, A., ve Van – Oost, P. (2005). Indirect pathways between depressive symptoms and marital distress: the role of conflict communication, attributions, and attachment style. *Family Process* ,*44(*4), 413-40.

Henderson, A., Bartholomew, K., Trinke, S., ve Kwong, M. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. Journal of Family Violence, *20*, 219-230.

Herman, J. (1992). *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books.

Hortaçsu, N. (2002). Romantic relationships among Turkish youth: satisfaction and gender differences. Yayınlanmamış araştırma Raporu.

Hünler, O. S., ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi, 18* (51), 99-108.

İmamoğlu, E. O., ve Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives Genetics, *Social, and General Psychology Monographs*, *123* (2), 211-232.

Johnson, D. R., White L. K., Edwards J. N., ve Booth, A. (1986). Dimensionsof Marital Quality: Toward Methodological And Conceptual Refinement. *Journal of Family Issues*, *7*, 31-49.

Kalkan, M., Ersanlı E. (2008). The effects of the marriage enrichment program based on the cognitive-behavioral approach on the marital adjustment of couples. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, *8*(3), 977-986.

Kargın-Güner, Z. (2014). *Erken dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerdeki Bilişsel Süreçler, Yüklemeler, Sorunlarla Başa Çıkma Yollarının Evlilik Uyumu ile İlişkisi.* Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Kesebir, S., Özdoğan- Kavazoğlu, S., ve Özdoğan, F. M. (2011). *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3*(2), 321-342.

Kickpatrik,L.A.,ve Davis,L.E.(1994). Attachment style, gender and relationship stability. A longutidunal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology. 66,* 502-512.

Klaric M, Franciskovic T, Obrdalj, E.C., Petric, D., Britvic, D., Zovko, N. (2012). Psychiatric and health impact of primary and secondary traumatization in wives of veterans with posttraumatic stress disorder. *Psychiatry Danub*, 24, 280–286.

Koerner, A. F., Fitzpatrick, M. A. (2002). Nonverbal communication and marital adjustment and satisfaction: The role of decoding relationship relevant and relationship irrelevant affect. *National Communication Association, 69*(1), 33-51.

Locke, H. J., Wallace, K. M. (1959). Short marital adjustment and prediction tests:Their relability and validity. *Journal of Marriage and Family Living, 21*, 252-255.

Lussier, Y., Sabourin, S., ve Turgeon, C. (1997). Coping Stratecies as Moderators of the relationships between Attachment and Marital Adjustment. *Journal of ournal of Social and Personal Relationships*, *14*, 777-791.

Marchand, J. (2004). Husbands' and wives' marital quality: The role of adult attachment orientations, depressive symptoms, and confict resolution behaviors: *Attachment & Human Development, 6*(1), 99-112.

Mason, O., Platts, H. ve Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, *78*, 549-564.

McGovern, J., M., ve Meyers, S. A. (2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, *24*, 601-618.

Meyers, S. A., ve Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, *9*, 159-172.

Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2007). Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change. New York Guilford.

Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2012). Adult Attachment Orientations and Relationship Processes. *Journal Of Family Theory and Review*, *4*, 259-274.

Mojallal, M., Javadi, M. , H. Ve Hosseinkhanzadeh, A. , A. (2013). A Comparison of Early Maladaptive Schemas in Single and Married Females. Global *Journal Of Sociology*, *3*(2), 17-22.

Moultrup, D. J. (1990). Husbands, wives, and lovers: The emotional system of the extramarital affair. New York: Guilford Press.

Nelson, B., ve Wampler, K. (2000). Systemic effects of trauma in clinic couples: An exploratory study of secondary trauma resulting from childhood abuse. *Journal of Marital and Family Therapy*, *26(*2), 171-184.

Özmen, O., ve Atik, G. (2010). Attachment styles and marital adjustment of Turkish married individuals. *Social and Behavioral Sciences*, *5*, 367-371.

Özuğurlu, K. (2013). *Evlilik Raporu. İstanbul*: Altın Kitaplar Yayınevi.

Pietromonaco, P. R., ve Feldman Barrett, L. (2000). The internal working models concept: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, *4*, 155-175.

Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Potter, D. (2010). Psychosocial well-being and the relationship between divorce and children's academic achievement. *Journal of Marriage and Family*, *72*(4), 933-946.

Rafelli, E., Barnstein, D. P., ve Young, J. E. (2012). *Şema Terapi Ayırıcı Özellikler*. İstanbul: Psikonet Yayınları. Çeviren M. Şaşıoğlu.

Ruppert, F. (2011). *Travma Bağlanma ve Aile Konstelasyonları.* İstanbul: Kaknüs Yayınları. Çeviren F. Zengin.

Sardoğan, M. E. ve Karahan, T. F. (2005). "Evli Bireylere Yönelik Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı'nın Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *38* (2), 89-102.

Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, *8*, 1-11.

Selçuk, E. Zayas, V., ve Hazan, C. (2010). Beyond Satisfaction: The Role of Attachment in Marital Functioning. *Journal of Family Theory and Review*, 2, 258-279.

Senchak, M., ve Leonard, K. E. (1992). Attachment styles and marital adjustment among newlywed couples. *Journal of Social and Personal Relationships, 9*, 51–64.

Shackelford, T. K., Buss, D. M., ve Bennett, K. (2002). Forgiveness or breakup: Sex differences in responses to a partner‟s infidelity. *Cognition and Emotion*, *16*, 299-307.

Simpson, L. E., Doss, B. D., Wheeler, J., ve Chris tensen, A. (2007). Relationship violence among couples seeking therapy: Common couple violence or battering? *Journal of Marital and Family Therapy*, *33*, 270–283.

Snyder, D. K., Gordon, K. C., ve Baucom, D. H. (2004). Treating affair couples: Extending the written disclosure paradigm to relationship trauma *Clinical Psychology: Science and Practice*, *11* (2), 155-159.

Solmus, T. (2008). *Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü*. (1. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakır, Z. (2009). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *20* (1), 75-84.

Spainer, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment:New Scales for Assesing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family, 1*(38), 15-28.

Stith, S. M. Green, N. M., Smith, D. B., ve Ward, D. B. (2008). Marital satisfaction and marital discord as risk markers for intimate partner violence: A meta-analyticreview. *Journal of Family Violence*, *23*, 149–160.

Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, *28* (1), 15-34.

Şener, A., ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum eğitim ve Kültür Araştırma Dergisi*, *4* (13).

T. C. Türkiye İstatistik Kurumu Genel Müdürlüğü. (2014). Aileye İlişkin Genel İstatistik Verileri: Boşanma İstatistikleri. Eylül, 11, 2014, http://www. tuik. gov. tr/PreHaberBultenleri. do?id=18628

Tjaden, P., ve Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences male-to-female and Female-to-male intimate partner violence as measurements by the national violence against women survey. Violence Against Women, *6*, 142-161.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilik Uyum Ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, *7*(1), 50-57.

Tutarel-Kışlak, Ş., ve Çubukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, *2*, 40-46.

Tutarel-Kışlak, Ş., ve Göztepe, I. (2011). Duygu DışaVurumu Empati, Depresyon ve Evlilik uyumu Arasındaki İlişkiler *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(2), 27-46.

Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Van Genderen, H., ve Arntz, A. (2013). *Sınır Kişilik Bozukluğu İçin Şema Terapi*. İstanbul: Psikonet Yayınları. Çeviren M. Şaşıoğlu.

Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., ve Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development, 71*, 684–689.

Yaka, A. İ. (2011*). Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, özyönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 1* (4), 49-59.

Yoosefi, N., Etemadi, O., Bahrami , F., Fatehizade, M. A. ve Ahmadi, S. A. (2010). An ınvestigation on early maladaptive schema in marital relationship as predictors of divorce. *Journal of Divorce & Remarriage, 51,* 269-292.

Young, J., Klosko, J. S., (1994). *Reinventing your life*. New York: Plume.

Young, J. E., Klosko, J. S., ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide.* New York: The Guilford Press.

Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

6. BÖLÜM

EKLER

Ek 1: Onam Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü bünyesinde sürmekte olan yüksek lisans tezinin parçasıdır. Yüksek lisans tezi gibi büyük emek ve zahmet gerektiren bir araştırmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkürlerimizi sunarız.

Araştırmanın amacı, erken dönemde edinilen uyumsuz şemalar ve bağlanmanın evlilik uyumuyla ilişkisini anlamaktır. Anketlerde sizin geçmiş yaşantılarınız ve eşinizle ilişkiniz hakkında bilgiler sorulmaktadır.

Bu araştırma önemli bazı kişisel bilgilerinizi paylaşmanızı gerektirse de, değerlendirmelerin tamamı grup temelinde olacağından anketlerde isminiz sorulmamaktadır. Etik ilkeler bunu gerektirdiği için, yalnızca bu sayfa üzerinde araştırmaya gönüllü olarak katıldığınıza dair isim ve imzanız istenmektedir. Vereceğiniz bilgiler yalnızca araştırma kapsamında ve araştırma amacıyla kullanılacaktır. Doldurulmuş anketlerin gizliliğine önem verilmektedir. Zarflar araştırmacı tarafından açılacak ve yalnızca grup analizi yapmak amaçlı kullanılacaktır.

Soruların herhangi doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Anketleri doldurmak yaklaşık olarak 1 saatinizi alacaktır. Lütfen soruları eksiksiz ve içten bir şekilde doldurunuz. Bu araştırma İle ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz aşağıdaki e-mail adresini kullanabilirsiniz. Sorularınıza uygun olan en yakın zamanda cevap verilecektir. Katılımınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Nihan Karpuz İlericiler E-mail: nihan.karpuz@gmail.com

Yukarıda bilgileri verilen bu araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabulediyorum.

İmza

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">Demografik Bilgiler</td></tr>
<tr><td>1.Yaşınız :</td><td>2.Cinsiyetiniz: K E</td></tr>
<tr><td>3.Doğum yeriniz:</td><td>4.Yaşamınızın en uzun kısmını nerde geçirdiniz?

Metropol (İstanbul/Ankara/İzmir)
İl (Adı)_____
İlçe (Adı) _____
Köy (Adı)_____</td></tr>
<tr><td>5.Mesleğiniz</td><td>6.Eğitim Durumunuz:

a)İlkokul b)Ortaokul c)Lise

d)Y. Okul e)Üniversite f)Y.lisans</td></tr>
<tr><td>7.Çalışıyor musunuz?</td><td>a)Evet b)Hayır.</td></tr>
<tr><td colspan="2">8.:Ailenizin geliri/maddi koşullarının ne düzeyde olduğunu düşünüyorsunuz?
a)Düşük b)Orta c)Yüksek d) Çok Yüksek</td></tr>
<tr><td colspan="2">9.İkamet ettiğiniz ev; ( ) Kendime ait ( )Kira ( ) Aile Apartmanı</td></tr>
<tr><td>10.Kaç kardeşsiniz?</td><td>11.Siz kaçıncı çocuksunuz?</td></tr>
<tr><td>12.Anneniz hayatta mı?

a)Evet b)Hayır</td><td>13.Babanız hayatta mı?

a)Evet b)Hayır</td></tr>
<tr><td colspan="2">14. Anneniz ya da Babanızdan uzun süre ayrı kaldığınız oldu mu?

a)Evet b)Hayır</td></tr>
</table>

15.Annenizin en son mezun olduğu okul? a)Okur-yazar b)İlkokul c)Ortaokul d)Lise e)Üniversite f)Lisansüstü
16.Babanızın en son mezun olduğu okul? a)Okur-yazar b)İlkokul c)Ortaokul d)Lise e)Üniversite f)Lisansüstü
17.Evlilik süreniz ? a) 1 yıldan az b)1-2 yıl arası c)2-5 yıl arası d)5-10 yıl arası e) 10 yıl ve daha fazlası
18.Evlenme Biçiminiz? a)Görücü usulü b)Flört c)Görücü usulü+flört
19)Çocuğunuz var mı? a)Evet b)Hayır Kaç çocuğunuz var?_____
20.Eşinizle ilişkinizin temelinde, başlangıcında ya da belli bir safhasında aşk'ın var olduğunu söyleyebilir misiniz? a) Evet b)Hayır
21.Çocuk yaşta kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluklar üstlendiniz mi? a) Evet b)Hayır
22. Geçmişte sizin icin önemli bir kişiyi (kaza, afet, yangın, ani ya da ölümcül bir hastalık, trafik kazası, ya da intihar gibi bir nedenle)aniden kaybettiğiniz oldu mu? a) Evet b)Hayır
23.Geçmişte(ciddi hayati tehlikeye neden olabilecek kaza, dayak, işkence, tecavüz, yaralanma, taciz, kaçırılma, deprem, yangın, sel gibi)doğal ya da insan eliyle meydana gelmiş büyük ve çok örseleyici(travmatik) bir olay yaşadınız mı? a) Evet b)Hayır
24.Kronik hastalığı olan ya da ölümcül bir hastalığa yakalanmış birine uzun süreli ve yoğun bir biçimde bakmanız gerekti mi? a) Evet b)Hayır
25.İsteğiniz dışında eşinizle uzun süre ayrılık yaşamak zorunda kaldınız mı? a) Evet b)Hayır

26.Geçmişte eşinizden ayrılma/kopma noktasına geldiniz mi? a) Evet b)Hayır
27.Eşinizle kıskançlık yüzünden kavga ettiğiniz oldu mu? a) Evet b)Hayır
28.Eşinizle tartışmalarınızda eşinizin size (büyük ya da küçük şiddette olsa da vurmak, tartaklamak vesaire gibi)fiziksel şiddet uyguladığı oldu mu? a) Evet b)Hayır
29.Eşinizle tartışmalarınızda sizin eşinize (büyük ya da küçük şiddette olsa da vurmak, tartaklamak vesaire gibi) fiziksel şiddet uyguladığınız oldu mu? a)Evet b)Hayır
30) Yukarıdaki olayların dışında sizi derinden etkileyen travmatik bir olay yaşadınız mı?
31.Genel bir sağlık probleminiz var mı? a) Evet b) Hayır Evet ise nedir?.....
32. Bu güne kadar tedavi gerektiren bir ruhsal rahatsızlık geçirdiniz mi a) Evet b) Hayır Evet ise bu rahatsızlık nedeni ile nasıl bir tedavi gördünüz? a) Psikolojik tedavi b) İlaç tedavisi c) Diğer _____ Halen bu ruhsal rahatsızlık nedeniyle tedavi görüyor musunuz? a) Evet b) Hayır

Ek 3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri 2

Aşağıda romantik ilişkilerinize yönelik bazı ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve yaşadığınız ilişkinizi düşünerek her bir ifadenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını 7 puanlık ölçek üzerinden değerlendiriniz (1 = Hiç katılmıyorum, 7 = Tamamen katılıyorum)

1. Eşimin sevgisini kaybetmekten korkarım	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi eşime göstermemeyi tercih ederim	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, eşimin benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi eşimle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, eşimin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Eşime güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım	1	2	3	4	5	6	7
7. Eşimin beni, benim onu önemsediğim kadar önemsemediğinden endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
8. Eşime yakın olma konusunda çok rahatımdır	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, eşimin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim	1	2	3	4	5	6	7
10.Eşime açılma konusunda kendimi rahat hissetmem	1	2	3	4	5	6	7
11.ilişkilerimi kafama çok takarım	1	2	3	4	5	6	7
12.Eşime fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7

13.Benden uzakta olduğunda, eşimin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım	1	2	3	4	5	6	7
14.Eşim benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15.Eşime duygularımı gösterdiğimde, onun benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım	1	2	3	4	5	6	7
16.Eşimle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17.Eşimin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18.Eşimle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19.Eşim kendimden şüphe etmeme neden olur	1	2	3	4	5	6	7
20.Genellikle, eşimle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21.Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22.Zor zamanlarımda, eşimden yardım istemek bana iyi gelir	1	2	3	4	5	6	7
23.Eşimin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24.Eşime hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25.Eşimin bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirdiğini hissederim	1	2	3	4	5	6	7
26.Başımdan geçenleri eşimle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27.Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup Uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5	6	7
28.Eşim benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim	1	2	3	4	5	6	7

29.Eşim beni yakından tanırsa, gerçek beni sevmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30.Eşime güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31.Eşimden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkelendirir	1	2	3	4	5	6	7
32.Eşime güvenip dayanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33.Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
34.Eşime şefkat göstermek benim için kolaydır	1	2	3	4	5	6	7
35.Eşim beni sadece kızgın olduğumda önemser	1	2	3	4	5	6	7
36.Eşim beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4: Young Şema Ölçeği

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin. Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın. 1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

DEĞERLENDİRME:

1. Benim için tamamıyla yanlış

2. Benim için büyük ölçüde yanlış

3. Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla

4. Benim için orta derecede doğru

5. Benim için çoğunlukla doğru

6. Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.

2. _____ Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.

3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.

4. _____ Uyumsuzum.

5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.

6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.

7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.

8. _____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.

9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşıtlarım kadar, başaramadım.

10. _____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.

11. _____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.

12. _____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemsediğimi göstermek gibi).

13. _____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.

14. _____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana "hayır" denilmesini çok zor kabullenirim.

15. _____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.

16. _____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.

17. _____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.

18. _____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.

19. _____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.

20. _____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.

21. _____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.

22. _____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.

23. _____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.

24. _____ İşleri halletmede son derece yetersizim.

25. _____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.

26. _____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.

27. _____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.

28. _____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar

29. _____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.

30. _____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.

31. _____ En iyisini yapmalıyım, "yeterince iyi" ile yetinemem.

32. _____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.

33. _____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.

34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.

35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.

36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özrü yoktur.

37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.

38. _____ Yakınlarımın beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım

39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkılabilir.

40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.

41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.

42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.

43. _____ Doğru ile yanlışı birbirinden ayırmakta zorlanırım.

44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.

45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız.

46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.

47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.

48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.

49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.

50. _____ İstediğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.

51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım.

52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.

53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.

54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.

55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.

56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.

57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheciyimdir.

58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.

59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.

60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.

61. _____ Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.

62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.

63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum Benim kendime ait bir hayatım yok.

64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.

65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.

66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.

67. _____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.

68. _____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda

olmadığımı hissediyorum.

69. _____ Benim yararıma olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.

70. _____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.

71. _____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.

72. _____ Neden yanlış yaptığımın önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.

73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.

74. _____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.

75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.

76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.

77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi

açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.

78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.

79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime

güvenmiyorum.

80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.

81. _____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.

82. _____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.

83. _____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.

84. _____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.

85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için

gerekçe bulamıyorum.

86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.

87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.

88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.

89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.

90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

Ek 5: Çift Uyum Ölçeği

Örnek maddeler:

- Ne sıklıkta eşinizle olan ilişkinizin iyi gittiğini düşünürsünüz?

- Evlendiğiniz için hiç pişmanlık duyar mısınız?

Herzaman
Hemen hemen herzaman
Zaman zaman
Ara sıra
Nadiren

- Eşinizi öper misiniz?

Her gün
Hemen hemen her gün
Ara sıra
Nadiren
Hiçbir zaman

Geliştiren:

Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: A new scale for assessing the quality of marriage and similar dyads. Journal of Marriage and Family, 38, 15-28.

Çeviren/Uyarlayan:

Fışıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale formeasurement of marital quality of Turkish couples. European Journal of Psychological Assessment,
16 (3) 214-218.

7. BÖLÜM

ÖZGEÇMİŞ

Nihan Karpuz İlericiler

E-mail adresi: nihan.karpuz@gmail.com

Kişisel Bilgiler

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri: Kadıköy/ İstanbul

Doğum Tarihi: 03.03.1986

Eğitim Bilgileri

2011-2015 Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı

2005-2010 Fatih Üniversitesi Psikoloji Bölümü (İngilizce)

İş Deneyimi

- Ocak 2011-halen: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Sağlığı Merkezi, Psikolog

- Eylül 2010- Aralık 2010: Özel Yükseliş Rehabilitasyon Merkezi, Psikolog

Stajlar

- 2007 Ağustos: Kayışdağı Darülaceze stajı

- 2009 Ağustos: Erenköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hastanesi stajı

- 2009: Np İstanbul Nöropsikiyatri Hastanesi stajı

- 2009: Bakırköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hastanesi stajı

- 2010: Türkan Sabancı Görme Engelliler Okulu

- 2010: Panik Atak Dostları Derneği ve Performans Psikiyatri Merkezi

Eğitim ve Projeler

-2007 Ekim-2008 Mayıs: Kronik Ruh Sağlığı Hastalarını Gönüllü Ziyaret Etme Projesi

2008 Ocak-Haziran: Engelli Çocuklara Ders Verme Projesi

2008: Yetişkin Psikopatolojisi Eğitimi

2008: Savunma Mekanizmaları Eğitimi

2009: Psikohipnoterapi Eğitimi

2010: Danışmanlık Becerileri Eğitimi

2011: Nöropsikolojik Test Eğitimi

2011: Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimi

2012: EMDR Eğitimi

2012-2013: Stratejik Çift ve Aile Terapi Eğitimi

2013: Yeme Bozukluklarına Psikolojik Müdahale Eğitimi

2014: İmago Çift Terapisi Eğitimi

2015: Kanser Hastalarına Psikolojik Müdahale Eğitimi